

Chitabu cha Matendo la Mitume Ulongoledi

Chitabu cha Matendo la Mitume chitana namuna likuwa lya vanu vankulupîla Yesu chilitandilike aneko ku Yelusalemu na namuna chiliyenjele aneko ku Yudeya na ku Samaliya na kuvilambo vya kulehu, kupapatana na malaijo langa Yesu kwa vakuhundwa vake kabla ya kutwaliwa kuhwena kulihunde (Matendo 1:8). Chitabu achino cha Matendo la Mitume chilembwije na Luka, ayula alembîle chitabu cha Luka. Luka ávele n'ganga, na ákudungidile alembe saana uhiu wa maisha langa Yesu kwa kutana saana namuna chilanavele. Munu wachinnembila vitabu avino vivili, yani chitabu cha Luka na chitabu cha Matendo la Mitume nni nkulu yumo wa Chiloma uvanchema Teofili. Henga pamo na anelo, ìnahululika kuva vitabu avino vílembwije kwajili ya vakúkulupila va Chiyahudi na Chigiliki (Matendo 1:1).

Chitabu cha Matendo la Mitume chilembwije mmwaka fulani, kutandikila mmwaka wa 60 mpaka wa 64 kutandikila mwaka wavelekwejiye Yesu Kilisto. Anelyo linamaikana ing'anya chitabu achino chímalilike kulembwa kabla Paolo akànambihuma nnilungu aneko Loma. Uchocho, Luka ápapatana na Ntume Paolo mmyanda yake, na myanda aneyo, myanda yohe ítandikila aneko ku Antiyokiya. Njo mana vanu vanji vátenda kuva chitabu achino chílembwije ku Antiyokiya

na vanji vátenda kuva chílembwije aneko ku Loma. Chitabu cha Matendo la Mitume nni mwendeleo wa chitabu cha Luka. Chitabu achino chítandilika kwa kutana habali ya kutwaliwa kwanga Yesu kuhwena kulihunde malinga chamalilidile nchitabu cha Luka. Makudungilo la Luka la kulemba chitabu achino lávele ulala lanavenalo pachilemba chitabu cha Luka. Luka ákudungidile Teofili na vakúkulupila vachihalíja kuyenjejeka vapate kumala saana namuna chiutandilike ukilisto na namuna chiuyenjele. Kwa kuva, Luka ànitana saana kwamba maisha langa Yesu nchitabu cha Luka, na ànitana saana habali dya kuyanjala kwa ukilisto, nchitabu cha Matendo la Mitume.

Chitabu cha Matendo la Mitume chítwing'a hwetu nfano wa vakúkulupila vatandi namuna chivachiikala kwa ing'ulupa na kulisingila Yesu. Maisha la mitume látuhunda hwetu namuna ya kulisingila uweso wa Umumu Wanaswe patuyan-jaja Malove Lambone lamwâmba Yesu Kilisto kwa vanu vanji.

Uinjipihhi wa chitabu cha Matendo la Mitume

1. Sula ya 1:1-8:1, Luka àtana bahali dya kuida kwa Umumu Wanaswe kwa vakuhundwa na kuyenjejeka kwa vakúkulupila.
2. Sula ya 8:2-12:23, Luka àtana habali dya kulagihwa na kubanihwa kwa vakúkulupila, kunavatendile vauke pa Yeluselemu na kuhwena unayanjaja Malove Lambone ata kwa vanu vakávele Vayahudi.
3. Sula ya 12:24-14:28, Luka àtana habali dya mwanda ntandi wanga Paolo kuhwena un-

ayanjaja Malove Lambone.

4. Sula ya 15:1-35, Luka àtana habali dya kuko-jana kwa vajumbe va lukumbi lwa vakulu va vanu vankulupîla Yesu kwajili ya kwamula mambo muhimu lavalembelewa kutenda vakúkulupila vahambi.
5. Sula ya 15:36-18:22, Luka àtana kwamba mwanda wavili wa Paolo wa kunahubili Malove Lambone lamwâmba Yesu.
6. Sula ya 18:23-20:38, Luka àtana habali dya mwanda watatu wanga Paolo wa kunahubili Malove Lambone lamwâmba Yesu Kilisto.
7. Sula ya 21-26, Luka àtana habali dya kukumulwa kwanga Paolo aneko ku Yelusalemu.
8. Sula ya 27-28, Luka àtana habali dya kupelekejwa kwanga Paolo aneko ku Loma.

¹ Somo Teofili,

Nchitabu changu chitandi, ñnikulembila vitukutuku vyammalele vyatendile Yesu na kuvihunda kutandilika patandilike kukola madengo lake, ² mpaka liduva alila lyatwaliwije na Nnungu kuhwena kulihunde. Kabla akànambitwaliwa, Yesu ánivalaija kupitila Umumu Wanaswe, mitume vake vavatandwêle. ³ Bada ya kuhwa kwake, Yesu ánililanguja kwa mitume vake kwa namuna dyohe kumaiha kuva nang'e ànifufuka. Mmaduva alubaini Yesu ánavahumila na kulonjenavo kuyamba Ufalume wa Nnungu. ⁴ Panavenkulya navo nkuvalaija kuchidoni, “Munauke pa Yelusalemu, ikalanga upano muilindilile aila ahadi yaahidite Nnungu Atata, imunangupilikene nangu ungulonjelela. ⁵ Kwa kuva, Yohana ávabatisije vanu kwa medi, henga

mwenu mumbebatiswa kwa Umumu Wanaswe mmaduva kadiki laïda.”

*Kutwaliwa kwanga Yesu kuhwena kulihunde
(Mako 16:19-20, Luka 24:50-53)*

⁶ Bahi mitume pavakojene pamo na Yesu, nkummuja kuchidoni, “Nang'olo, dachi auno njo uhiku ùmbevauhijà Vaisilaeli ufalume wavo?”

⁷ Anepo Yesu nkuvayang'ula kuchidoni, “Aneyo ikee kasi yenu kumala mahiku na maduva lalatandwele Atata kwa mamulaka lake mwene.

⁸ Henga mumbepwechela dimongo, pambennyidila Umumu Wanaswe, na mwenu mumbekuva mmashahidi vangu kutandikila apano pa Yelusalemu na chilambo chammalele cha Yudeya pamo na Samaliya, mpaka mmilambo vyammalele vya pachilambo.” ⁹ Pamalidile kutangola anelo, Nnungu nkuntwala Yesu kuhwena kulihunde, na pavachihwenaha kunnola, nkutitimila mmahunde.

¹⁰ Pavanavele nkupalambahija meho kumahunde akuno Yesu avenkuhwènà, gafula nkuhumila malaika va Nnungu vavili vavêle muchi valume, vawête dingwo dyanaha, nkuimila pamo na vanang'o,

¹¹ nkuchidoni, “Amanganya mmanu mma pa Galilaya, mwadachi muniimila umulola kumahunde? Ayu Yesu atwaliwîje kwenu mwenu kuhwena kulihunde, àmbeida kavila malinga chimummwene wahwena kulihunde.”

Kutandolwa kwanga Matiya

¹² Anepo mitume nkuuya ku Yelusalemu kuhaloka ya kulichinga lichêmwa Lichinga Iya Miseituni livêle pepi na pa Yelusalemu,

malinga ulehu uluhusiwîje kwonga Nniduva lya Kuyewelega. ¹³ Pavahwikile kumanga, nkukwela n'galofa, nkunaingila nchumba chivachiikala. Vanu vânafele anepo nni Petulo na Yohana na Yakobo na Anduleya na Filipo na Tomaso na Batolomayo na Matayo na Yakobo mwana wanga Alufayo na Simoni ânavele nnikuwa lya Vaselote, pamo na Yuda mwana wanga Yakobo. ¹⁴ Vanu anevo vammalele chalumo na anyokwe Yesu na anung'unuvake Yesu vachilume pamo na vakongwe vanji vânafejana pamo uvannyuwa Nnunu kwa ntima umo.

¹⁵ Mmaduva anelo, liduva limo Petulo nkuimila ching'ati pa avake vankulupîla Yesu, vânafele malinga myamoja na ishilini, Petulo nkuchidoni, ¹⁶ "Mmalangavangu, ñilembelewa Malemba Lanaswe latimile, àlálá lanalaujije Umumu Wanaswe kala kupitila malove lanatangwele Daudi, kuyamba habali dyanga Yuda, anavalodyije vanu vanankamwile Yesu. ¹⁷ Yuda ávele nnikuwa lyetu, na ánitandolwa uchinga akole madengo pamo na hwetu."

¹⁸ Dihela dyanapwechedile Yuda kwa kutenda lahakalenge la kuntengeleka Yesu, vanu vanji nkunasumila luhundu. Pachinu anepo nni panalipambilidile Yuda muha, pakandike nkumatoka pahi nkutumbukana, utumbo wake nkuhuma pawelu. ¹⁹ Vanu vammalele va pa Yelusalemu nkupilikana habali dya kuhwa kwanga Yuda. Bahi apala pachinu nkupachema, Akelidama, mana lake, "Luhundu lwa myadi." ²⁰ Petulo nkuhwenaha kutangola wachidoni, "Kwa kuva, ñilembwa nchitabu cha Sabuli kuva,

‘Nafasi yake ìve uchiva,
Wala anapawe munu wa kuikala nafasi yake.’

Ìnilembwa kavila kuva,
‘Munu yunji akole madengo lachikola nang'e.’

²¹ Bahi tùlembewa tuntandole munu yumo muavala vachipapatana na hwetu mahiku lammalele latuchionga na Nang'olo Yesu.

²² Munu aneyo àlembewa ààve munu anapawije kutandikila liduva alila Yohana lyam'batisije Yesu mpaka liduva lyatwaliwije Nang'olo Yesu kuhwena kulihunde. Ìlembewa munu yumo muanevo ààve shahidi pamo na hwetu wa kufufuka kwanga Yesu.”

²³ Bahi nkutambulanga malina la vanu vavili, Yusufu uvanchema Balisaba, lina linji vánchema Yusto, na yunji wavili lina lyake Matiya. ²⁴ Anepo nkuyuwa uvachidoni, “Nang'olo, wako ùnimala mitima ya vanu vammalele. Tulanguje muavano vanu vavili, alida untandwele, ²⁵ uchinga akole madengo la chitume lalalekile Yuda nkuhwena pachinu palembewa.” ²⁶ Anepo nkuyela indingi, indingi nkummatokela Matiya, nang'e nkuyenjejwa nnikuwa lya mitume kumi na moja.

2

Umumu Wanaswe àingila mmitima ya vakúkulupila

¹ Palihwikile liduva lya Sikukuu ya Lichela, ivachema Pentekoste, vakuhundwa vammalele vávelenge pamo. ² Upala nkupilikanika lidi kahaloka kulihunde, lidi livêle muchi lidi lya lipungo likulu, na alila lidi nkuumbala

muing'ande yammalele muvanaikele.
³ Nkuhumila dindimi dinayavanyike, dinavele muchi dya moto, nkunatulila mmuti mwa kila munu. ⁴ Bahi vammalele nkuumbajwa Umumu Wanaswe, nkutandilika kutangola kwa luga dinji malinga Umumu Wanaswe chanavahululihije.

⁵ Mmaduva anelo, pa Yelusalemu páikala Vayahudi vachikamula amuli dya Chiyahudi vachihaloka mmilambo vyammalele.
⁶ Pavapilikene anelyo lidi, likuwa likulu namene lya vanu nkuhimana pamo. Vanu vammalele nkuhemwa, ing'anya kila munu ávapilikana vanu vankulupíla Yesu uvatangola kwa luga ya kila munu. ⁷ Pavanavele nkuhemwa na kukangana, nkuva uvatangola kuchidoni, “Dachi, ava vanu utuvapilikana uvatangola uvila, akee venedi va ku Galilaya? ⁸ Mwadachi kila munu muhwetu ávapilikana uvatangola kwa luga yake yavelekwejije nayo? ⁹ Muhwetu mùùve vanu vahalôka mmilambo vya ku Pati na ku Mede na ku Elamu na vanji venedi va ku Mesopotamiya na ku Yudeya na ku Kapadokiya na ku Ponto na ku Asiya, ¹⁰ na ku Filigiya na ku Pamfiliya na ku Misili na vanji vâhaleke mipata ya ku Libiya pepi na ku Kilene, na vayeni vanji vâhaleke ku Loma. ¹¹ Uchocho, pávele Vayahudi na vanu vanji vapapête dini ya Chiyahudi na vanji vâhaleke ya ku Kilete na ku Alabiya. Tuvenkuvapilikana vanu ava uvatangola kwa luga dyetu tuvene kuyamba matenda Nnungu makulu.” ¹² Vanu vammalele nkukangana na kuhwang'anyika ding'ano akuno uvaujana kuchidoni, “Vitukutuku avino mana

lake chamani?” ¹³ Henga vanu vanji nkuva uvavatendela mang'wanyu uvachidoni, “Ava vanu vakelewije wala!”

Petulo àpwahika na vanu

¹⁴ Anepo Petulo nkuimila pamo na avala mitume kumi na moja nkutandilika kupwahika na vanu, Petulo nkunonoha lidi wachidoni, “Mmalangavangu Mmayahudi pamo na mmanu mmammalele muikalanga pa Yelusalemu, pilikanila sana alano lanimbennyaulila. ¹⁵ Ava vanu nanga pavakelewije muchi chimuhaula mwenu, kwa kuva, aino nni satatu chihi ya ulyamba. ¹⁶ Henga alino nni alila lyanatangwele nabii Yoweli wachidoni,

¹⁷ ‘Nnungu àhauula kuchidoni,
mmaduva la kuntululilo nìmbeveng'a Umumu
Wanaswe vanu vammalele.
Nnungu àmbevalululiha vana venu vachilume na
vachimahe kuhumya unabii,
na Nnungu àmbevalanguja vijana venu maono,
na àmbevatenda vasele venu valote.

¹⁸ Mmaduva anelo, nìmbeveng'a vatumishi vangu,
valume na vamahe Umumu Wanaswe,
na vanang'o vachivahumye unabii.

¹⁹ Nìmbetenda masaibu kumahunde,
na vimaiho apano pachilambo,
kùmbekuva na myadi na moto na lyohi lya
kwidopa.

²⁰ Liduva lìmbekuva na lupi,
na mwedi ùmbekuva wanahuvi muchi myadi,
kabla likànambikamola liduva alila likulu lyanga
Nang'olo, liduva lya kukanganya.

21 Na kila munu ambennyûwa Nang'olo, achiapohwe.*

22 Mwenu Mmaisilaeli avangu, pilikanila malove alano! Yesu wa ku Nasaleti ávele munu anamaihijwe na Nnungu kwenu mwenu kwa masaibu na lakukanganya na vimaiho vyanatendile Nnungu kwenu kupitila kwanga Yesu, malinga mwenu mmene chimumaite.

23 Kutandikila patandi Nnungu mwene ánimala na ánikudungila kuva Yesu álemelewa ataywe mmakono la vanu vakápapata Sheliya ya Nnungu, na mwenu múnimmwalala kwa kummamba munsalaba kupitila kwa vanang'o. 24 Henga Nnungu ánimfufula, wammusija ihwi, ing'anya nanga painahululike kuhwa kunnyunge. 25 Kwa kuva, Nfalume Daudi ánitangola kunnyamba Yesu pachihaula kuchidoni,

‘Nnimwona Nang'olo pameho pangu maduva lam-malele.

Ing'anya ávele m'bali wangu wa kunkono, bahi nimbewinga.

26 Bahi ntima wangu unahangalala,

na lulimi lwangu lunalulutila.

Kavila, nimbekuva na lilolelo kuyamba mmili wangu.

27 Kwa kuva, Nnungu ukambenguleka pachinu pavanu vahwîle,

wala kunneka ntumishi wako wanaswe akandike.

28 Ûningulanguja indila ya umi uhiu,

* **2:21** Apano Yohana alembite kulichema lina lyanga Nang'olo wayamba kunnyuwa Nang'olo nsada. Na maeleso layâmba lina, lola Yohana 1:12.

na kwa kupwawa kwako nìmbeumbajwa ihangal-adi!’

²⁹ Mmalangavangu Mmaisilaeli, nangu nàhulula kutangola kwa uhiu habali dya anakulwetu Daudi. Nang'e ánihwa nkunsika, na nsati wake ùvele upano petu mpaka nelo. ³⁰ Henga Daudi ávele nabii na ánimala kuva Nnungu ánimwapilila liapilo lya kuva, nnukolo lwake àmbentandola munu yumo uchinga atwale mapala la ufalume.

³¹ Na ánilona àlálá lambehumíla paida, njo mana átangwele malove kuyamba kufufuka kwanga Kilisto kuva, ‘Nnungu nanga panannekile pachinu pavanu vahwíle na mmili wake nanga paunakandike.’ ³² Bahi Nnungu ánimfufula

Yesu, na hwetu tuvammalele nni tumashahidi tuva chinu anecho. ³³ Nnungu ánitumbyanga Yesu pankwejije nkummika m'bali wake wa kunkono. Anepo Yesu nkumpwachelela Umumu Wanaswe kuhaloka kwa Nnungu Atatake muchi chanamwahidite. Na nang'e ánitwing'a aneyo Umumu malinga chimwona na kupilikana.

³⁴ Kwa kuva, mwene Daudi nanga panakwedile mpaka kulihunde, henga nang'e mwene áhawile kuchidoni,

‘Nang'olo ànnyaulidile Nang'olo wangu kuva,

“Ikala m'bali wangu wa kunkono,

³⁵ mpaka panimbevatenda amongo vako kuva muchi viteng'u vya kuvika makumbu lako.” ’

³⁶ Bahi vanu vammalele va Isilaeli vàlembelewa vamale kwa uhiu kuva Nnungu àntendile Yesu umunammabile kuva Nang'olo na Kilisto.”

³⁷ Bahi vanu pavapilikene anelo, mitima yavo nkuhukumika, nkummuja Petulo na mitume vanji kuchidoni, “Hambi, mmalangavetu tutende dachi?” ³⁸ Petulo nkuvahaulila kuchidoni, “Lekanga masambi na kila munu abatiswe kwa lina lyanga Yesu Kilsto, uchinga Nnungu ansamehe masambi lenu. Na mwenu mumbepwechelela inujo ya Umumu Wanaswe. ³⁹ Kwa kuva, ahadi aino nni yenu mwenu na vana venu pamo na vanu vammalele vavele kulehu, yani vammalele vambechemwa na Nang'olo Nnungu wetu.”

⁴⁰ Petulo nkuhweneha kuvaduma kwa malove lanji lohe na kuvayuwa namene wachidoni, “Lipohange kuhaloka kwa vanu va chivelèkwà achino chitènda lahakalenge.” ⁴¹ Avala vakulupidile malove lake vanibatiswa, nniduva alila vanu malinga alufu tatu vaniyenjejeka nnikuwa lya vakukulupila. ⁴² Vammalele vanilihuma mwalehu, kulihunda kuhaloka kwa mitume na kukumilana kwa itamwi na kulya chakulya cha pamo kwa kukumbukila sadaka ya Nang'olo Yesu na kuyuwa pamo.

Chivachiikala vanu vankulupila Yesu

⁴³ Vanu vammalele nkunnyopa Nnungu, na mitume nkutenda masaibu na vimaiho vyohe. ⁴⁴ Vakukulupila vammalele vavele chinu chimo na kila chinu chivanavenacho chiva chavaivohe. ⁴⁵ Vanasumisa vitukutuku vyao na dimali dyao na kunnyavila kila munu malinga chachisikikila. ⁴⁶ Maduva lammalele vana kojana nnuwani lwa Ing'ande ya Nnungu, na valya chakulya pamo mmakande lao kwa ihangaladi na kwa ntima

helele. ⁴⁷ Vánnombolela Nnungu, na vanu vanji vávona vakúkulupila kuva vambone. Kila liduva Nang'olo nkuva wavayenjeja vanu vachipohwa, nnikuwa lya vanu vankulupíla Yesu.

3

Petulo ànnamya munu nkwava

¹ Liduva limo Petulo na Yohana vánayomboka kuhwena ku Ing'ande ya Nnungu malinga satisa muhi, vanu pavahwena unayuwa. ² Bahi pávele na munu yumo analamele kutandikila nnitumbo lya anyokwe. Kila liduva vanu vanannyakula uvammika pannango wa kuingilila mu Ing'ande ya Nnungu uvauchema, “Nnango Ukatapele,” uchinga ayuwe dihela kwa vanu vachiingila mu Ing'ande ya Nnungu. ³ Pammwene Petulo na Yohana vâvele pepi kuingila nng'ande, nkuvayuwa vamwing'e chinu chohecho. ⁴ Vanang'o nkumpalambahija meho, Petulo nkuchidoni, “Tulole hwetu!” ⁵ Ayula nkwava nkulauka nkuvalola, walolela kupwechelela chinu kuhaloka kwa vanang'o. ⁶ Henga Petulo nkunnyaulila uvila, “Nangu nikávele na hela yoheyo, henga chimbenacho njo chinikwing'a. Kwa lina lya Yesu Kilisto wa ku Nasaleti, nikuhaulila imila uhwene!” ⁷ Petulo nkunkamula nkono wa kunkono nkuntakatuha, upala madodo na makumbu lake nkupata dimongo. ⁸ Nkupiyanja kutakatuka, nkuimila, nkutandilika kwonga, nkunaingila mu Ing'ande ya Nnungu pamo na vanang'o, waonga na kuchitikachitika akuno wannombolela Nnungu.

9 Vanu vammalele vanapawije anepo vánimwona waonga na wannombolela Nnungu. 10 Pavankameke kuva ayu nni ayula achiikala pannango wa Ing'ande ya Nnungu uvauchema, “Nnango Ukatapele,” wayuwayuwa nkukangana namene na wala nanga pavanamaite lankojije.

Mahubili langa Petulo

11 Bahi ayula munu pachipapatana na Petulo na Yohana, vanu vammalele nkuvatukutula mpaka palupenu lwa Ing'ande yanga Nnungu luvachema, “Lupenu lwa Selemani,” akuno uvakangana namene. 12 Bahi Petulo palawene anelo nkuvahaulila avala vanu kuchidoni, “Mwenu mmanu mma pa Isilaeli, mwadachi mùlakangana alano? Ing'anya ntwani mùtupalambahija meho hwetu, kuva muchi ayu munu àpete kuhwena kwa dimongo dyetu tuvene au kwa uwanaswe wetu pameho pa Nnungu? 13 Nnungu wa anakulwetu Iblahimu, Isaka na Yakobo, ànintumbyanga Yesu ntumishi wake umunankamujije kwanga Pilato, na kunnyita muyo mwa Pilato pamo na kuva Pilato álembedile anneke mwalehu. 14 Henga mwenu nkunnyita aneyo wanaswe na wambone pameho pa Nnungu, umunkolokohija Pilato anchimulile ayula nkúwalala. 15 Mwenu nkummwalala ayu anavele chitandikilo cha umi. Henga Nnungu áninfulula, na hwetu njo mashahidi va kufufuka kwake. 16 Ayu munu umummayite na kumwona, àpete dimongo kwa ing'ulupa ihalokâna na kunkulupila Yesu. Na ing'ulupa

aneyo ìinnamya mwalehu malinga mwenu mmammalele chimulyonela vino.*

¹⁷ Hambi mmalangavangu, nangu ònimala kuva mwenu pamo na vakulu venu mùntendeledile Yesu anelo lammalele kwa kuva nkanamaite limuchilitenda. ¹⁸ Henga uvila njo Nnungu chatimisije malove lanalaujije machedo kupitila manabii vake kuva, Kilisto wake àmbewanika. ¹⁹ Bahi lekanga kutenda masambi, na munnaukile Nnungu uchinga ammusije masambi lenu. ²⁰ Tendanga uchocho uchinga Nang'olo Nnungu ampelekejije mahiku la kutujwa mitima na kuntuma kavila Kilisto wantandwele kutandiki patandi kwajili yenu, na aneyo njo Yesu. ²¹ Yesu álemelewa aikale kulihunde mpaka palambewika mahiku lambetenda Nnungu vitukutuku vyammalele kuva vyahambi, muchi Nnungu chanatangwele kupitila kwa manabii vake vanaswe kutandikila patandi. ²² Kwa kuva, Musa áhawile kuchidoni, 'Nang'olo Nnungu wenu àmben'juha munu yumo kuva nabii muchi nangu kuhaloka nnitawa lyenu mmene. Mpilikanile nang'e kwa kila chinu chambenyaulila. ²³ Na uvila nni chiimbekuwa, munu woheyo akambempilikanila nabii aneyo, Nnungu àmbemmusa mwalehu nnikuwa lya alangavake.' ²⁴ Na manabii vammalele kutandiki Samwili, vammalele válaujanga habali dya vitukutuku vihumîla maduvano. ²⁵ Mwenu nni mmavana mma manabii, na nni mmavana mma lilailano lyanatendile Nnungu na atata venu. Kwa kuva, Nnungu ányaulidile Iblahimu kuchidoni, 'Kupitila

* **3:16** Maeleso layâmba “mulina lya Yesu,” lola Yohana 1:12.

lukolo lwako, ding'olo dyammalele dya pachil-
ambo òimbabalikiwa.’²⁶ Bahi Nnungu panfufwile
ntumishi wake, nkuntuma kwenu hoti uchinga
ám'balikì kwa kunnyemya kila munu mmwenu
anatende lahakalenge.”

4

Petulo na Yohana vâpelekejwa ku Lukumbi Lukulu

¹ Petulo na Yohana pavanavele nkutangola na
avala vanu, nkukamola makuhani na nkulu
wa valinsi va Ing'ande ya Nnungu pamo na
Masadukayo.* ² Anevo vanu vânisunala namene
ing'anya Petulo na Yohana vâvahunda vanu na
kuvahaulila kuva, Yesu ânifufuka na anelyo
limaiha kuva vanu vahwîle vâmbefufuka. ³ Anepo
Petulo na Yohana nkukamulwa, bahi kwa
kuva ívele chinalyulo, nkunavataya nnilungu
mpaka ulyamba. ⁴ Henga vanu vohe muvanu
vanapilikene mahundo langa Petulo na Yohana
nkukulupila, na isabu ya valume nkuyenjejeka
kuhwikila malinga vanu alufu nnyano.

⁵ Liduva lipapête ulyamba, vakulu va Vayahudi
na vasele va Vayahudi pamo na vakúhunda Sheliya
ya Musa, nkukojana ku Yelusalemu. ⁶ Uchocho,
pávele na Anasi Kuhani Nkulu na Kayafa na
Yohana na Isikanda pamo na vanu vanji vohe va
nnukolo lwa Kuhani Nkulu. ⁷ Nkuvaimija Petulo
na Yohana muyo mwavo nkuvauja kuchidoni,

* **4:1** Masadukayo lívele likuwa lya vanu vakákulupila kuva vanu
vahwîle vânafufuka.

“Mwenu m̀latendile alano kwa dimongo ntwani au kwa mamulaka ntwani?”†

⁸ Anepo Petulo akuno aumbajijwè Umumu Wanaswe nkuvayang'ula kuchidoni, “Mwenu mmakulu na mmasele mma vanu vetu, ⁹ ikàva nelo m̀natulinga kwa kutuuja kwamba habali yambone yatendewije ayu munu alamêle na namuna chapete kulama, ¹⁰ bahi, mwenu na Vaisilaeli vammalele m̀lembelewa mumale kuva, ayu munu aimidîle muyo mwenu àpete umi kwa mamulaka langa Yesu Kilisto wa ku Nasaleti umunammambile, henga Nnungu nkunfufula.‡

¹¹ Ayu Yesu njo ulamwamba Malemba Lanaswe kuva,

‘Liyanga limunahitile mwenu mmakudenga, hambi lijukile kuva liyanga lya paindumba, lya muhimu kupunda lammalele.’

¹² Upohi nanga paupatikana kupitila kwa munu yunji woheyo. Kwa kuva, pachilambo chammalele vanu nanga pavapewije lina lya munu woheyo ahulûla kutupoha, ila Yesu weka.”

¹³ Bahi anevo vakulu na vasele va lukumbi v̀nikangana namene kumwona Petulo na Yohana uvatangola bila kuyopa na v̀nivamala kuva, ava vanu vakávele na elimu ing'ulu na vakanalihundile elimu ya Malemba Lanaswe. Nkuhimukila kuva vávele pamo na Yesu. ¹⁴ Henga kwa kuva váenkumwona ayula munu alamijwe aimidilè pamo na vanang'o, bahi vakanavele na lilove lyohelyo lya kuvatahuka. ¹⁵ Bahi nkumwamulu Petulo na Yohana vahume

† **4:7** Maeleso layâmba lina, lola Yohana 1:12. ‡ **4:10** Maeleso layâmba lina, lola Yohana 1:12.

Nnukumbi Lukulu Iwa Vayahudi vahwene pawelu, vene nkuisalila nnukumbi uvaujana lúnda vene kwa vene, ¹⁶ uvahaula kuchidoni, “Ava vanu tuvatende dachi? Kwa kuva, vanu vammalele va pa Yelusalemu vânimala kuva, lisaibu ali likulu vâtendile vanang'o, na hwetu kuchikana chinu achi ikáhululika. ¹⁷ Henga uchinga alino linayanjale kwa vanu, bahi tuvadume ava vanu vanalonjele kavila na munu woheyo kwamba mamulaka la Yesu.”

¹⁸ Bahi nkuvachema kavila nnukumbi, nkuvaduma vanalonjele, na wala vanahunde kwamba mamulaka la Yesu. ¹⁹ Henga Petulo na Yohana nkuvayang'ula kuchidoni, “Hukumu mwenu mmene ikâva inavaila pameho panga Nnungu kumpilikanila mwenu au kumpilikanila Nnungu. ²⁰ Kwa kuva, hwetu tukambehulula kuleka kutanga mambo latulawene na kulapilikana.” ²¹ Pavamalidile kuvayoha kwa kuvakalipila, nkuvaleka vahwene. Nanga pavanapete indila yoheyo ya kuvaasibu, ing'anya vanu vammalele vânnombolela Nnungu ing'anya ya chinu anecho chihumidîle. ²² Ayula munu analamijwe kwa alila lisaibu ávele na vyaka vipundîle alubaini.

Vakúkulupila vânyyuwa Nnungu avakamyange mitima

²³ Petulo na Yohana pavachimuliwije, nkuhweng'ana kwa avao, nkuvahaulila malove lam-malele lavatangwele makuhani vakulu na vasele va Vayahudi. ²⁴ Pavalapilikene anelo, vammalele nkunnyuwa Nnungu kwa ntima umo uvachidoni,

“Nang'olo Nkulu, wako njo Nnungu uumbîle chilambo na kulihunde na bahali na vyammalele vipawîje anemwo. ²⁵ Wako njo unatangwele kwa indila ya Umumu Wanaswe kupitila kwa ntumishi wako, atata wetu Daudi, wachidoni, ‘Mwadachi vanu vamatawa la pachilambo vânisunala?

Na ing'anya ntwani vanu vakudungidile kutenda vitukutuku vikee mana?

²⁶ Vafalume na vakulu va pachilambo vânilipanganiha

na vakojene pamo uchinga vapanyane ing'ondo na Nang'olo Nnungu pamo na Kilisto wake wamtandwele.’

²⁷ Kwa kuva, nni muhiu Helode na Pontio Pilato pamo na vanu vakávele Vayahudi na va Isilaeli vânikojana muimanga aino, nkukudungila kunden-dela lahakalenge Yesu ntumishi wako wanaswe untandwele. ²⁸ Uvila njo chivatimisije lamalele lunakudungidile kutandikila kala kwa dimongo dyako na kwa kutamwa kwako. ²⁹ Hambi Nang'olo Nnungu, lola chivatuyoha. Bahi tuhululihe hwetu tuvatumishi vako tutange malove lako bila kuyopa chinu chohecho. ³⁰ Nyoloja nkono wako vanu valame na vitendeke vimaiho na masaibu kwa mamulaka la Yesu ntumishi wako wanaswe.”§

³¹ Bahi pavamalidile kunnyuwa Nnungu, apala pachinu pavanavele nkutikinywa. Vammalele nkuumbajwa Umumu Wanaswe, nkuhweneha kutanga lilove lya Nnungu bila kuyopa.

Kukumilana kwa vakúkulupila

§ 4:30 Maeleso layâmba lina, lola 1:12.

³² Vakúkulupila vammalele vávele na ntima umo na kukudungila chinu chimo. Wala pakanavele na munu woheyo achilikweta chitukutuku chohecho weka, henga kila chitukutuku chíva chavammalele. ³³ Mitume nkuhweneha kuhumya ushuhuda wavo kwa dimongo ding'ulu kwamba vitukutuku vivaviwene na kuvipilikana kuyamba kufufuka kwanga Nang'olo Yesu, na Nnungu nkuvabaliki namene vammalele. ³⁴ Wala nanga munu woheyo nnikuwa lyavo achisikikila chinu chohecho, kwa kuva, vanu vanavele na mawelu au ding'ande vânasumisa, ³⁵ dihela nkunaveng'a mitume, na mitume nkuyava kulingana na chasikike munu.

³⁶ Pávele na munu yumo wa nnitawa lya Lawi, mwenedi wa chisiwa cha ku Kiplo, lina lyake Yusufu, mitume vanchemile lina Banaba, lina anelyo mana lake, “Mwana wa kutuja ntima.” ³⁷ Munu aneyo ávele na welu wake nkuusumisa, nkuida na dihela, nkuveng'a mitume.

5

Kulambila kwa Ananiya na Safila

¹ Pávele na munu yumo uvanchema Ananiya pamo na n'jawe uvanchema Safila, vanu anevo vâsumisije welu wavo. ² Ananiya nkupatana na n'jawe, nkudiyavanya adila dihela, dinji nkuisalinadyo na dinji nkuveng'a mitume. ³ Bahi Petulo nkummuja Ananiya kuchidoni, “Mwadachi Nanchindenga ákuingidile uvila muntima mwako mpaka unnambile Umumu Wanaswe na kuisalinadyo dihela dinji dyupete pusumisije welu? ⁴ Kwani kabla ukanausumisa

aula welu tenda úvele wako? Na pauusumisije, dihela dyupete tenda ukanitendela chihi chinu chulembela umwene? Hambi chinu ntwani chikutendîle utende uvila? Bahi ukánnambidile munu, wako ùnnambidile Nnungu!”

⁵ Ananiya palapilikene malove anelo, upala nkuhwa, nkumatoka pahi. Na vanu vammalele vanapilikene mambo anelo lahumidîle, nkuyopa namene. ⁶ Vijana nkuida, nkuudingilija sanda mmili wake, nkunhumya pawelu, nkunansika.

⁷ Bada ya kupita masaa malinga matatu, nkukamola n'jawe Ananiya, akuno akamaitè chinu chihumidîle, nkuingila amula nng'ande.

⁸ Petulo nkummuja Safila kuchidoni, “Nguhaulile! Dachì, adino njo dihela dyammalele dimupete pamusumisije welu wenu, wako na n'jalo Ananiya?” Nang'e nkuyang'ula kuchidoni, “Elo, njo udyodyo.” ⁹ Bahi Petulo nkuchidoni, “Yavele dachi mupatane wako na n'jalo kunninga Umumu wa Nang'olo? Hambi pilikanila, vanu uvala vanapite unansika n'jalo, hambì vavele upano pannango na wako uchocho vambekunyakula.”

¹⁰ Upala Safila nkuhwa, nkumatokela pahi muyo mwa Petulo. Avala vijana pavaingidile, nkunkoja Safila ahwilè, nkunhumya pawelu, nkunnyakula, nkunansika pepi na pachinu pavansikile ntwave.

¹¹ Likuwa lyammalele lya vanu vankulupîla Yesu pamo na vanu vanji vanapilikene mambo anelo nkuyopa namene.

Nnungu àtenda masaibu na vimaiho vyohe kupitila kwa mitume

¹² Anepo Nnungu nkutenda vimaiho na masaibu lohe pameho pavanu kupitila kwa

mitume. Na vakúkulupila vávele na nnyambo wa kukojana pa Lupenu Iwa Selemani lunavele mu Ing'ande ya Nnungu. ¹³ Na nanga munu woheyo akanavele wa nnikuwa lyavo analingile kulitenda kuva nkúkulupila, ikánava vanu vánavalombolela. ¹⁴ Henga valume na vamahe vohe nkunkulupila Nang'olo, na likuwa nkuyenjejeka namene. ¹⁵ Kupapatana na mambo lammalele lahumidíle, bahi vanu nkuva uvavapelekeja vagonjo n'dindila, uvavalaja mmikeka na mminanda uvachinga Petulo pambekuwa wapita, uvahwikile kananga mmbweha wake. ¹⁶ Nkuidang'ana vanu vohe kuhaloka dimanga divêle pepi na pa Yelusalemu, uvaida na vagonjo vao pamo na vanu vabanîhwa na anamindenga, vammalele nkulamywa.

Kubanihwa kwa mitume

¹⁷ Henga Kuhani Nkulu na vavake vánavele nnikuwa Iya dini ya Chiyahudi lichêmwa Masadukayo, nkuvavikila wiu namene. ¹⁸ Nkuvakamula mitume, nkunavataya nnilungu likulu. ¹⁹ Henga chilo, malaika wa Nang'olo nkuchimula milango ya lilungu, nkuvahumya pawelu, nkuvahaulila kuchidoni, ²⁰ “Hweneng'ana mukaimile pa Ing'ande ya Nnungu mukavahaulile vanu malove lammalele layâmba umi auno wahambi” ²¹ Bahi ulyamba na mambumbu mitume nkuhweneng'ana ku Ing'ande ya Nnungu nkutandilika kuvahunda vanu, malinga chivatumwije.

Pakamwele Kuhani Nkulu na avake, nkuchemeheja nkojano wa Lukumbi Lukulu

lwa Vayahudi pamo na vasele vammalele va Vaisilaeli, nkuvahaulila vanu vahwene kulilungu vakavatwale mitume vaidenavo. ²² Henga avala matiyala valaiijjwe, pavahwikile aneko nanga pavanavakojije mitume nnilungu. Bahi vanang'o nkuuya, nkunavahaulila vanu vavêle palukumbi habali aneyo, ²³ uvachidoni, "Tulikojije lilungu lichimwìjè kila m'bali, na valinsi vaimidilè mmilango uvalindilila. Henga patuchimwile nanga patunkojije munu woheyo nkati." ²⁴ Nkulu wa valinsi va Ing'ande ya Nnungu pamo na makuhani vakulu pavapilikene anelo nkuhemwa, uvakangana kuva ìmbekuva dachi. ²⁵ Nkukamola munu yumo nkuvahaulila kuchidoni, "Mwenu, pilikanila! Avala vanu amunavachimidile nnilungu, hambì vâvele mu Ing'ande ya Nnungu vâvenkuvahunda vanu." ²⁶ Anepo nkulu wa valinsi va Ing'ande ya Nnungu pamo na matiyala vanji nkuhwena ku Ing'ande ya Nnungu, nkunavatwala mitume, nkuidanavo. Henga nanga pavanavakamwile kwa dimongo, kwa kuva vâvayopa vanu vanavayalangila vene mayanga nkuvawalala.

²⁷ Bahi pavaidinavo, nkuvaimija muyo Lukumbi Lukulu lwa Vayahudi, Kuhani Nkulu nkuvauja kuchidoni, ²⁸ "Dachi, mwenu tukanan'dumile kuva munavahunde vanu kwa mamulaka la munu ayuno? Hambì lola, mùumbajije mahundo lenu Yelusalemu yammalele na mùmbetutenda twambike kwamba kuhwa kwa munu aneyo."

²⁹ Anepo Petulo pamo na mitume avake nkuyang'ula kuchidoni, "Hwetu tûlembelewa

tutende chatamwa Nnungu akee chivatamwa vanu. ³⁰ Nnungu wa atata vetu áninfulula Yesu umunammwalele mwenu kwa kummamba munsalaba. ³¹ Nnungu ánintumbyanga munu aneyo kwa kummika m'bali wa kunkono mumamulaka lake na kun'juha kuva Nkulodya na Mpohi uchinga avatende Vaisilaeli vadileke disambi dyavo na kuvasamehe masambi lavo. ³² Na hwetu njo mashahidi tuva mambo anelo pamo na Umumu Wanaswe wanhumije Nnungu kwa vanu vatênda chatamwa Nnungu.”

³³ Alukumbi vammalele vanapawije apala pavapilikene anelo, nkusunala namene, nkwanula vavawalale avala mitume. ³⁴ Henga Nfalisayo yumo uvanchema Gamalieli anavele nkúhunda wa Sheliya ya Musa, uvachimwesimu namene vanu vammalele, nkuimila pa Lukumbi Lukulu, nkuamulisa avala mitume vapelekejwe pawelu hoti vakalindilile kadiki. ³⁵ Anepo nkuvahaulila vajumbe va Lukumbi kuchidoni, “Mwenu mmanu mma Isilaeli, lyongolelange saana kwamba chinu chimumbevatenda anevo vanu! ³⁶ Lola, vyaka vipitile pahumudile munu yumo uvanchema Teuda, analilambilidile kuva munu nkulu. Malinga vanu mamiya ncheche vánililunda kwanga nang'e kupanyana na Valoma. Henga kuntululilo ániwalalwa, na vanu vammalele vanalilundile kwanga nan'ge nkumwadilikana na vakanapilikanike kavila. ³⁷ Bada ya kupita vyaka fulani, mmahiku àlalá la kuvalangwa kwa vanu, nkuhumila munu wa ku Galilaya lina lyake Yuda. Aneyo nanang'e nkupata vanu vachivalodya kupanyana na Valoma. Henga

nanang'e uchocho ániwalalwa, na vammalele vanampapete nkumwadilikana. ³⁸ Hambi nangu ninnyaulila uvila, mwenu linyemyange na vanu anevo na valekange vahwene. Kwa kuva, ikáva lavakudungila na lavalatenda làhaloka kwa vanu lachilahwe. ³⁹ Henga ikáva làhaleke kwa Nnungu, mwenu mukambehulula kuvadivila, uyopa munaonekana dahu kuva mùtahukana na Nnungu.”

⁴⁰ Bahi vajumbe vammalele va lukumbi nkukubaliana na Gamalieli. Anepo nkuvachema mitume nkati, nkuvasulubula, nkuvaamulisa vanahwene unavahunda vanu kavila kwa mamulaka la Yesu, nkuvaleka vahweneng'ane.*

⁴¹ Bahi avala mitume nkuhumananga nnukumbi akuno uvahangalala namene, kwa kuva, Nnungu áni vatumbyanga kwa kupata dihoni kwa kubanika ing'anya ya Yesu. ⁴² Bahi kutandikila anepo nanga pavanalekile kuhunda na kutanga malove lambone mu Ing'ande ya Nnungu na n'ding'ande dinji uvahaula kuva Yesu njo Kilisto, mmaduva lammalele.

6

Vakúvayangata mitume

¹ Bahi mmaduva anelo vakuhundwa pavachipunda kuyenjejeka, pávele na mahinginiko. Vayahudi vankulupîla Yesu vachitangola Chigiliki vávahinginika Vayahudi vankulupîla Yesu vatangôla Chieblaniya. Kwa kuva, Vayahudi vatangôla Chigiliki vánahinginika

* **5:40** Maeleso layâmba lina, lola Yohana 1:12.

ing'anya vanannidi vao vánílivaliwa pavayava vilyo na vitukutuku vya kila liduva. ² Bahi avala mitume kumi na mbili nkuvachema vakuhundwa vammalele nkuchidoni, “Ikávaila hwetu tuleke kutanga lilove lya Nnungu koka tuve utuyava vitukutuku na vilyo. ³ Hambí mmalangavetu, vatandole vanu saba mmwenu vakulupíka kuva vambone na vaumbajíjwe Umumu Wanaswe na vavêle na lúnda koka hwetu tuveng'e madengo anelo. ⁴ Tùtëndile uvila uchinga hwetu tulihumye mwalehu kunnyuwa Nnungu na kutanga Lilove lya Nnungu.”

⁵ Anelwo lúnda nkuvakatapalila vanu vammalele. Nkuntandola Stefano munu avêle na ing'ulupa ing'ulu anaumbajijwe Umumu Wanaswe, uchocho nkuntandola na Filipino na Plokolo na Nikanoli na Timoni na Pamena na Nikolao wa ku Antiyokiya anaingidile dini ya Chiyahudi machedo. ⁶ Bahi nkuvavika muyo mwa mitume, na mitume nkuvayuwila akuno vavavikidile makono.

⁷ Bahi Lilove lya Nnungu nkupunda kuyan-jala pa Yelusalemu na likuwa lya vakuhundwa nkuhalija kuyenjejeka namene, na makuhani vohe nkunkulupila Yesu.

Kukamulwa kwa Stefano

⁸ Bahi Nnungu nkum'baliki namene Stefano, na Stefano nkuva na dimongo dya Nnungu, nkutenda masaibu na vimaiho vikulu ching'ati vanu. ⁹ Henga nkuhumila vanu fulani vachitahukana na Stefano, vanu va ing'ande ya kunnyuwila Nnungu ichêmwa, “Ing'ande ya vanu vavêle na uhulu.” Vanu anevo vávele

Vayahudi vahalôka imanga ya ku Kilene na ku Alekisandiliya na vanji kuhaloka chilambo cha ku Kilikiya na chilambo cha ku Asiya. ¹⁰ Henga vakanahulwile kunnema ing'anya ya lúnda lwake na Umumu Wanaswe achimwongôsa kutangola. ¹¹ Bahi nkuvakumba vanu fulani vahaule kuva, “Hwetu tûnimpilikana Stefano watangola malove la kunkufulu Musa na Nnungu.” ¹² Pavatangwele uchocho, anelo malove nkuvachonjela vasele va Vayahudi na vakúhunda Sheliya ya Musa. Bahi nkuhwena unankamula Stefano nkumpelekeja ku Lukumbi Lukulu. ¹³ Nkwidanavo mashahidi vakúlambila nkunavaimija uvatangola malove lakúlambila uvachidoni, “Ayu munu akáleka kuikufulu Ing'ande ai yanaswe ya Nnungu na Sheliya dya Musa. ¹⁴ Kwa kuva, hwetu tûnimpilikana watangola kuva, aneyo Yesu wa ku Nasaleti àmbeiyondonganga Ing'ande ya Nnungu pamo na kuipindikulanya mihambo yanatwing'ile Musa.” ¹⁵ Anepo, vanu vammalele vanaikalenge palukumbi nkumpalambahija meho Stefano, nkukwona kumeho kwa Stefano ukung'anyima muchi kumeho kwa malaika.

7

Hutuba ya Stefano

¹ Anepo Kuhani Nkulu nkummuja Stefano kuchidoni, “Dachi malove alano lavakusitaki muhiu?” ² Stefano nkuyang'ula kuchidoni, “Mwenu mmakuluvangu pamo na atatavangu, ngupilikanile! Nnungu wa ukulu ányumidile atata wetu Iblahimu panavele akula ku Mesopotamiya mahiku anelo kabla

akànambihwena unaikala ku Halani. ³ Nnungu nkunyaulila kuchidoni, ‘Uka nchilambo chuwikala, valeke alangavako, uhwene chilambo chinimbekulanguja.’ ⁴ Bahi Iblahimu nkuhama chilambo cha va Kaludayo nkunaikala imanga ya Halani. Atatake Iblahimu pahwile, Nnungu nkumpelekeja Iblahimu nchilambo achino chimuikala vino. ⁵ Nnungu nanga panamwing'ile Iblahimu kananga chipande chijoko cha chilambo achino kuva mapala lake. Henga Nnungu ánimwahidi kuva àmbemwing'a chilambo achino kuva mapala lake, nang'e chalumo na vanu va nnukolo lwake, ikànavá mmaduva anelo Iblahimu nanga panavele na mwana. ⁶ Nnungu nkutangola nawe wahaula kuchidoni, ‘Vanu va nnukolo lwako vàmbekuva vayeni nchilambo cha vanu vanji na aneko vàmbekuva vatumwa na vàmbetendewa lahakalenge kwa uhiku wa vyaka mamiya ncheche. ⁷ Henga nangu nìmbechiasibu chilambo chimbentênda kuva mmatumwa. Anepo vanu vangu vàmbeuka nchilambo anecho vaide vakangwabudu apano pachinu.’ ⁸ Anepo Nnungu nkutenda lilailano na Iblahimu. Kwa m'bali wake Iblahimu, valume vammalele nnitawa lyake ílembelewa vacheketwe mambende la chilume. Bahi Iblahimu nkunnyalula Isaka mwanawe nniduva lya nane lya kuvelekwa kwake. Isaka nanang'e uchocho nkunnyalula Yakobo mwanawe. Yakobo nanang'e nkuvayalula vana vake kumi na mbili, anevo njo anakuluvetu.

⁹ Avala anakuluvetu nkummikila wiwu Yusufu nnung'unwao, nkunsumisa uchinga akave ntumwa kuchilambo cha Misili. Henga Nnungu

nkuba pamo na Yusufu, ¹⁰ nkumpoha na ibaniki yammalele. Nkumwing'a lúnda na kuntenda akubalike pameho panga Falao, Nfalume wa Misili.* Bahi Falao nkuntenda Yusufu kuva nkulu wa chilambo chammalele cha Misili pamo na ing'ande yake ya chifalume. ¹¹ Bahi nkukamola indala ing'ulu nchilambo chammalele cha Misili na chilambo cha Kanaani, nkuba na siki ing'ulu. Na anakuluvetu vakanavele na chakulya. ¹² Yakobo papilikene kuva ku Misili kúvele vilyo, nkuvatuma anakuluvetu kwa mwanda ntandi. ¹³ Mmwanda wavo wavili Yusufu nkulitambulanga kwa akuluvake, kutandikila anepo Nfalume wa Misili nkuvamala alangavake Yusufu. ¹⁴ Bahi Yusufu nkualaija vanu vakantwale Yakobo atatake na alangavake vammalele vaide ku Misili. Na isabu ya vanu vammalele yavele sabini na nnyano. ¹⁵ Bahi Yakobo nkuhwena ku Misili, nkuikala aneko nang'e na anakuluvetu mpaka kuhwa kwavo. ¹⁶ Miili yavo nkunyakulwa, nkupelekejwa ku Shekemu, aneko nkunaisika munsati unavedwije nniyanga, wanausumile Iblahimu kuhaloka kwa vana vanga Hamoli.

¹⁷ Bahi mahiku la Nnungu la kuitimisa aila ahadi yanamwahidite Iblahimu palanavele pepi, isabu ya vanu vetu vavêle ku Misili ívele iyenjejèké namene. ¹⁸ Aneko ku Misili nkutawala Nfalume yunji akanammaite Yusufu. ¹⁹ Aneyo Nfalume nkuvakumba anakuluvetu na kuvatendela la-hakalenge namene kwa kuvalasimisa vavayahe vakanunu vao uchinga vahwe. ²⁰ Mmaduva anelo

* **7:10** Lina Falao, lyavele lina lya cheo cha nfalume wa Misili.

njo lanavelekwije Musa. Na Nnungu ánikatapaliwa na Musa, na Musa álelewije chihi kwa myedi mitatu bahi nng'ande mwa atatake. ²¹ Bahi payahijwe pawelu, mwana wa chikongwe wanga Nfalume wa Misili nkunnakota, nkunnela muchi mwanawe. ²² Musa nkuhundwa mihambo yam-malele ya lúnda lwa va Misili, nkuva munu wa kupwahika saana na kutenda saana.

²³ Bahi Musa panavele na vyaka alubaini, nkukudungila uhwene unavaongela alangavake Vaisilaeli na kumala hali dyavo. ²⁴ Aneko nkumwona Mmisili yumo wantendela lahakalenge nnangawake Musa, nang'e nkuhwena unannyunila ayula atendêwa lahakalenge, nkumpindikula kwa kummwalala ayula Mmisili. ²⁵ Musa átenda kuva alangavake Vaisilaeli vachivamale kuva Nnungu àmbevapoha kupitila nang'e, henga alangavake vakanamaite anelyo. ²⁶ Liduva lya vili nkuvakoja Vaisilaeli vavili uvapanyana, nkulinga kuvahapulanya wachidoni, 'Amanganya, mwenu ummamo. Ing'anya ntwani mùtendelana lahakalenge mmene kwa mmene?' ²⁷ Henga ayula achimmenga nnyake nkun'gong'olela Musa kunnyenje wachidoni, 'Nnani akuvikile wako kuva nkulu na nkuhukumu wetu?' ²⁸ Dachi, ùlembela umbwalale muchi chummwalele ayula Mmisili lido?' ²⁹ Musa palapilikene malove anelo nkutukuta, nkutukutila chilambo cha ku Midiani, nkuikala aneko muchi mmidi, nkuvaveleka vana vavili vachilume.

³⁰ Bahi pavipitile vyaka alubaini, malaika wa Nnungu nkunyumila Musa nchihole chichiyaka

muchi moto aneko kulilanga pepi na Lichinga lya Sinayi. ³¹ Musa palawene anelo nkukan-gana namene, nkuhengelekela pepi uchinga alole saana, nkupilikana lidi lya Nang'olo Nnungu ulichidoni, ³² 'Nangu njo Nnungu wa anakulwenu Iblahimu na Isaka na Yakobo!' Musa nkutetemela kwa kuyopa na wala nanga panalingile kuh-wenaha kulola. ³³ Nang'olo Nnungu nkunnyaulila Musa kuchidoni, 'Ulanga vilatu vyako kwa kuva anepo puwimidile nni pachinu panaswe. ³⁴ Nni muhiu kuva, ñniyona ibaniki ya vanu vangu vavêle ku Misili. Na ñnipilikana chitengelo chavo, nanani ngùidile unavapoha. Bahi hambu, hwena kwa kuva nikutuma ku Misili.'

³⁵ Aneyo Musa njo ayula uvanannyitile uvachidoni, 'Nnani akuvikile wako kuva nkulu na nkuhukumu wetu?' Nnungu ántuma uchinga ave nkulu na mpohi, kwa kupitila kwa malaika wa Nang'olo Nnungu anannyumidile kuhaloka nchihole chichiyaka muchi moto.

³⁶ Patendile masaibu na vimaiho, aneyo Musa nkuvalodya Vaisilaeli kuuka nchilambo cha Misili na kuvalodya kuyamboka Bahali ya Shamu na kupita nnilanga kwa uhiku wa vyaka alubaini.

³⁷ Uyoyo Musa njo anavahaulidile Vaisilaeli kuchidoni, 'Nnungu àmben'juha munu yumo kuva nabii muchi nangu kuhaloka nnitawa lyenu.'

³⁸ Aneyo Musa njo anavele pamo na likuwa lya vanu va Nnungu akula kulilanga pamo na ayula malaika wa Nnungu achitangôla na Musa ku Lichinga lya Sinayi. Na nni nang'e anapwechedile malove latwíng'a umi uchinga atwing'e hwetu.

³⁹ Henga anakuluvetu nanga pavanatamwije

kumpilikanila Musa, nkunnya na kulembela vauyile kavila ku Misili. ⁴⁰ Nkunnya ulila Haluni kuchidoni, 'Tukatapajije disanamu ditumbedyabudu, ditumbeditenda kuva milungu imbetulôdya, kwa kuva tukalimaite linkojije Musa, munu achitulodya kutandikila patuukile ku Misili!' ⁴¹ Anepo njo pavalikatapajijije sanamu ya kuyabudu ilandéne na ung'ombe wa mwana, nkua uvaihumija sadaka na kuitendela ing'ole sanamu ivaikatapajije vene kwa makono lavo.

⁴² Bahi Nnungu nkulinyemya navo, nkuvaleka vaabudu dinondwa na liduva na mwedi kuva milungu, malinga chiilembwije nchitabu cha manabii kuva,

'Mwenu mmanu mma Isilaeli,
dachi, nangu njo umuchinguhumija sadaka
kwa vyaka alubaini akula kulilanga?

⁴³ Nanga, mwenu múnyakwile n'gongwe wa Moleki, nnungu wenu akave muhiu,
na sanamu ya inondwa ya Lefani, nnungu wenu
akave muhiu.

Múlikatapajije sanamu aneyo uchinga muyabudu
aneyo milungu.

Bahi ing'anya ya anelyo, nangu nimbempelekeja
kuutumwa kulehu, kupunda ku Babeli.'

⁴⁴ Akula kulilanga anakuluvetu vávele na N'gongwe wa Nnungu uchimaiha kuva Nnungu ávele pamo na vanang'o. N'gongwe anewo ukatapajijwe malinga Nnungu chanannaidile Musa na ulandene na aula wauwene. ⁴⁵ Bahi anakuluvetu pamo na Yoshuwa nkuupwechelela anewo N'gongwe na kuingila nawo mmilambo vya vanu vakávele

Vayahudi, vanu vanavavingenge Nnungu muyo mwa anakuluvetu pavachitwala chilambo chavo. Aneko, anewo N'gongwe nkuuchunga mpaka mmaduva langa Daudi. ⁴⁶ Bahi Nnungu nkumpendelela namene Daudi, Daudi nkunnyuwa Nnungu wa Yakobo ankubalile kun'dengela Ing'ande. ⁴⁷ Ikànavá Selemani njo anan'dengedile Nnungu Ing'ande.

⁴⁸ Henga Nnungu Nkulu akáikala n'ding'ande di-dengwîje na makono la vanu, malinga chanatangwele nabii kuva,

⁴⁹ 'Nang'olo Nnungu àhaua kuchidoni,
 "Kulihunde njo chiteng'u changu cha Ufalume,
 na pachilambo njo pachinu pakuvika madodo
 langu.

Hambi ñnembengudengela ing'ande ivedachi?
 Na pachinu ntwani panimbeyewelela?

⁵⁰ Dachi, nikee nangu nguumbîle vitukutuku vyammalele kwa makono langu?" '

⁵¹ Mwenu mmakutahuka, mitima na makutu lenu làvele muchi la vanu vanji vakánkulupila Nnungu. Maduva lammalele mùntahuka Umumu Wanaswe malinga chivanatendile anakuluvenu.

⁵² Dachi, pàvele nabii woheyo akanalagihijwe na anakuluvenu? Vánivawalala avala vanalaujije kwamba habali ya kwida kwanga ayula Mwene Haki. Na mwenu hambí mùnintengeleka na kummwalala. ⁵³ Mwenu múpwechedile Sheliya ya Nnungu kupitila malaika va Nnungu, henga nanga pamunaikamwile!"

Stefano àpanywa mayanga

⁵⁴ Bahi avala vajumbe va Lukumbi Lukulu pavapilikene malove anelo langa Stefano, nkusunala namene, nkun'gegedulila meno.

⁵⁵ Henga Stefano akuno aombèlè Umumu Wanaswe, nkupalambahija meho kulihunde, nkuwona ukulu wa Nnungu na Yesu aimidilè m'bali wa kunkono mumamulaka la Nnungu.

⁵⁶ Stefano nkuchidoni, “Lola, nìkwona kulihunde kuhunukwike na Yesu aimidilè m'bali wa kunkono mumamulaka la Nnungu.”

⁵⁷ Bahi vajumbe vammalele va lukumbi nkutaya lwasu na kudiva makutu lavo. Vammalele nkunnyapatanila kwa pamo.

⁵⁸ Nkunkwekwelehija panda imanga, aneko nkumpanya mayanga. Na avala mashahidi nkuulanga makoti lavo nkunavika kwanga kijana yumo uvanchema Sauli.

⁵⁹ Pavachimpanya mayanga Stefano, Stefano nkuva wayuwa wachidoni, “Nang'olo Yesu, ipwachele isungu yangu.”

⁶⁰ Anepo nkutindivala malundi, nkunonoha lidi wachidoni, “Nang'olo, unavavalangile sambu aino ivaitenda.” Patangwele malove anelo nkuhila.

8

Sauli àlibaniha likuwa lya vanu vankulupîla Yesu

¹ Bahi Stefano pawalelwe, Sauli ànipwawa nanang'e nkwna kuva kuwalalwa kwanga Stefano nni chinu chambone.

Liduva ulyolyo likuwa lya vanu vankulupîla Yesu lya ku Yelusalemu nkutandilika kubanihwa namene. Vakúkulupila vammalele nkumwadi-likana, nkutukutila chilambo cha ku Yudeya na ku

Samaliya. Henga mitume nanga pavanamwadi-likene.

² Vanu vamweshîmu Nnungu nkunsika Stefano na kunkutangila namene.

³ Henga Sauli nkutandilika kulyondonganga likuwa lya vanu vankulupîla Yesu, waingila kila ing'ande wavakamula valume na vamahe na kuvataya nnilungu.

Filipo aneko ku Samaliya

⁴ Henga avala vakúkulupila pavamwadilikene, kila pachinu pavachihwika nkuva uvahubili Malove Lambone. ⁵ Bahi Filipo nkuhelelekela imanga fulani ya chilambo cha Samaliya, na aneko nkuvahubili vanu habali dya Kilisto. ⁶ Makuwa la vanu pavachipilikana malove lachitangola Filipo na kuvyona vimaiho vya masaibu vyachitenda, vammalele nkupilikaniha kwa bidi namene. ⁷ Kwa kuva, vanu vanaukwa na anamindenga na anevo anamindenga vávauka uvanyakonya, na vanu vadidimênge na vikwava nkupata kulama. ⁸ Bahi nkuva na ihangaladi ing'ulu namene muimanga aneyo.

⁹ Bahi paimanga aneyo pávele na munu yumo uvanchema Simoni. Munu aneyo ávele nyavi kwa vyaka vyohe na átenda vitukutuku vyakukanganya na kuvahaulila vanu va Samaliya kuva nang'e nni munu nkulu, amaikâna namene. ¹⁰ Vanu vammalele, vakulu na vakávele vakulu, nkuva uvampilikanila saana uvachidoni, "Ayu munu nni aila imongo ya chinnungu ichêmwa, 'Imongo Ing'ulu.' " ¹¹ Vanu nkumpapata kwa kuva, kwa vyaka vyohe ánivakanganya kwa uhavi

wake. ¹² Henga vanu pavakulupidile Malove Lambone lachihubili Filipino, lachiyamba Ufalume wa Nnungu na mamulaka la Yesu Kilisto, vamahe na valume nkubatiswa. ¹³ Anepo Simoni nanang'e nkukulupila na kubatiswa, nkuva wampapata Filipino, wakangana pachilona masaibu na vimaiho vikulu vyachitenda Filipino.

¹⁴ Bahi mitume vanavele ku Yelusalemu pavapilikene kuva venedi va ku Samaliya vānilikulupila Lilove Iya Nnungu, nkuntuma Petulo na Yohana. ¹⁵ Pavakamwele ku Samaliya nkuvayuwila vanu vakukulupila uchinga vampwechelele Umumu Wanaswe. ¹⁶ Kwa kuva, uhiku anewo Umumu Wanaswe ávele bado akānambiinjila mmitima yavo, ila vābatisijwe chihi kwa lina Iyanga Nang'olo Yesu. ¹⁷ Bahi Petulo na Yohana nkuvavikila makono avala vakukulupila, navanang'o nkumpwechela Umumu Wanaswe. ¹⁸ Simoni nkuva avenkuvalola vanu pavachimpwechelela Umumu Wanaswe kupitila mitume kuvavikila makono. Bahi nang'e nkulinga kuhumya dihela amwing'e Petulo na Yohana wachidoni, ¹⁹ “Nanani uchocho ning'e anedyo dimongo uchinga kila munu unimbemikila makono langu apate kumpwechelela Umumu Wanaswe.”

²⁰ Henga Petulo nkunyang'ula wachidoni, “Dihela dyako dyondongeke pamo na wako umwene, kwa kuva útenda kuva unahulula kusuma dimongo dya Nnungu! ²¹ Wako ukávele na sehemu mmadengo alano, kwa kuva, ntima wako ukávele wambone pameho pa Nnungu. ²² Bahi pindikuka kuuka mmawaso lako lahakalenge

na unnyuwe Nang'olo Nnungu, panjika achi-akusamehe kwa anelo mawaso luvenalo. ²³ Kwa kuva, ngwòna kuva wiu unikuumbala namene na sambì ìnikukamula.” ²⁴ Anepo Simoni nkuchidoni, “Chonde, nguyuwile mwenu mmene kwa Nang'olo Nnungu uchinga linang'oje lilove lyohe-lyo mmalove anelo lamutangwele.”

²⁵ Pavamalidile kushuhudila na kutanga Lilove lya Nang'olo Nnungu, Petulo na Yohana nkuuya ku Yelusalemu. Pavanavenkuuya nkuva uvatanga Malove Lambone mmijiji vyohe vya ku Samaliya.

Filipo na Nkulu yumo wa chilambo cha Isyopiya

²⁶ Malaika wa Nang'olo Nnungu nkunyaulila Filipo kuchidoni, “Hwena m'bali wa kusini uilondole indila iûka ku Yelusalemu uhwena ku Gaza.” Aneyo indila ìpita nnilinga. ²⁷ Bahi Filipo nkuuka. Panavele nndila, nkukojana na towashi yumo wa chilambo ku Isyopiya. Munu aneyo ámilila dimali dyammalele dya Kandake,* malukiya wa chilambo chammalele cha Isyopiya. Towashi aneyo ápite ku Yelusalemu unamwabudu Nnungu. ²⁸ Aneyo munu panavele nndila wahwena ku Isyopiya áikele munkokoteni wake uchiutangwa na vanyama akuno wasoma chitabu changa nabii Isaya.

²⁹ Bahi Umumu Wanaswe nkunnyaaulila Filipo, “Hengelekela pepi na nkokoteni aula na ulondoJane nawo.” ³⁰ Filipo nkuutukutilla aula nkokoteni, nkumpilikana aneyo munu wasoma chitabu cha nabii Isaya. Anepo Filipo

* **8:27** Kandake, nni lina lya cheo cha malukiya.

nkummuja kuchidoni, “Dachi, unalaelewa anelo lulasoma?” ³¹ Nang'e nkuyang'ula kuchidoni, “Nimbekwelewa dachi akànapwawe munu wa kungwelekesa?” Nkunkalibisa Filipino akwele munkokoteni akaikale nawe.

³² Malemba Lanaswe lachisoma nni alano, “Ávele muchi ungangdolo apelekêjwa kumasinjilo. Na malinga chanyalala ungangdolo wa mwana muyo mwa nkúcheketa maleha, uchocho nanang'e nanga panatangwele chinu chohecho.

³³ Átaijwe dihoni na kuimwa haki. Nnani ambehulûla kulonjelela kwamba vavana vake? Kwa kuva, umi wake uniuswa apano pachil-ambo.”

³⁴ Aneyo towashi nkummuja Filipino kuchidoni, “Nguhaulile, ayu nabii àlonjelela kwamba chani? Àlonjelela habali dyake mwene au habali dyanga munu yunji?” ³⁵ Bahi Filipino nkunnyunda kwa kutandikila Malemba ulala Lanaswe, nkunnyubilila Malove Lambone lamwâmba Yesu.

³⁶ Pavanavele mmwanda, nkuhwika pachinu pavêle medi, ayula towashi nkuchidoni, “Lola, apano pàvele litanda lya medi. Dachi, chinu ntwani chimbenenda nangu nnabatiswe?” [

³⁷ Anepo Filipino nkuchidoni, “Ikàva unakulupila kwa ntima wako wammalele, ìnahululika.” Nang'e nkuyang'ula kuchidoni, “Nangu nakulupila kuva Yesu Kilisto njo Mwana wa Nnungu.”]† ³⁸ Anepo nkuimija nokoteni nkusulupukanga. Filipino na

† **8:37** Malove la nsitali wa 37 lakapali mmalemba lanji matandi-matandi.

ayula towashi nkuhelelekela mmedi, na Filipino nkum'batisa ayula towashi. ³⁹ Pavahumile mmedi, upala Umumu wa Nang'olo Nnungu nkuntwala Filipino, anepo ayula towashi nkuva nanga pammwene Filipino kavila. Henga ayula towashi nkuhwena na mwanda wake akuno wahangalala. ⁴⁰ Filipino nkulikoja avèlè kuimanga ya Asoto. Anepo nkuva wapita dimanga dyammalele watanga Malove Lambone, mpaka pahwikile imanga ya Kaisaliya.

9

Kupindikuka kwa Sauli

(Matendo 22:6-16, 26:12-18)

¹ Mmaduva ulala Sauli nkuhweneha uvayoha namene kuvawalala vakuhundwa vanga Nang'olo. Nkummwenela Kuhani Nkulu, ² nkunyuwa ahumye dibaluwa dya kummaiha Sauli n'ding'ande dya kunnyuwila Nnungu dya ku Dameski, uchinga akankoja munu woheyo wa nnikuwa lya vanu vankulupîla Yesu lichêmwa, “Indila Aila,”* akàva nnume au mmahe ankamule na kumpelekeja ku Yelusalemu.

³ Henga panavele mmwanda pepi na kuhwika ku Dameski, upala nng'anje kuhaloka muha kulihunde nkunnangajija kila m'bali. ⁴ Paolo nkuhunamila pahi, nkupilikana lidi ulinnyaulila kuchidoni, “Sauli, Sauli! Mwadachi ùnangubaniha?” ⁵ Sauli nkuuja kuchidoni, “Nkulu, wako nnani?” Nang'e nkuyang'ula kuchidoni,

* **9:2** “Indila aila,” aneyo yávele namuna ya kuvatambuliha vanu vachimpapata Yesu.

“Nangu nni Yesu úngubanihà. ⁶ Henga hambi, imila uingile muimanga, na aneko uchiuhauliwe lyulembelewa kulitenda.” ⁷ Avala vanu vanavele mmwanda pamo na Sauli nkuimila akuno vanyalalike uvakangana kwa kuva, vánalipilikana alila lidi, henga vakachimwona munu achitangôla. ⁸ Sauli nkuimila, pahunukwile meho lake nanga kuchona chinu chohecho, avala vanu nkunkamula nkono nkunnodya mpaka kuimanga ya ku Dameski. ⁹ Sauli áikele maduva matatu kabla akànambilola, na maduva anelo nanga pachilya wala kukumbila chinu chohecho.

¹⁰ Bahi akula ku Dameski kúvele na munu yumo ankulupîla Yesu lina lyake Ananiya. Nang'olo Yesu nkunnyaulila mmaono kuchidoni, “Ananiya!” Ananiya nkuyambukila kuchidoni, “Nang'olo, nangu apano.” ¹¹ Nang'olo nkunnyaulila kuchidoni, “Uka uhwene indila ichêmwa, Indila Inyokile, muing'ande yanga Yuda ukammuje munu yumo uvanchema Sauli wa imanga ya ku Taso. Aneyo Sauli vino àvenkunyuwa Nnungu. ¹² Nang'e àmmwene munu yumo uvanchema Ananiya mmaono waida kwake na kummikila makono uchinga apate kulola kavila.” ¹³ Henga Ananiya nkuyang'ula kuchidoni, “Nang'olo Yesu, nangu ñnipilikana kwa vanu vohe kwamba mambo lohe lahakalenge lavatendile vakúkulupila vako va ku Yelusalemu. ¹⁴ Na apano pa Dameski ànikamola akuno avèlè na mamulaka lahalôka kwa makuhani vakulu uchinga avakamule vanu vammalele vakuyûwa kwa lina lyako.” ¹⁵ Henga Nang'olo Yesu nkunnyaulila Ananiya kuchidoni, “Wako hwena chihi, kwa kuva

ayuno munu ñnintandola uchinga angutumikile, akaliyanjaje lina lyangu kwa vanu vakávele Vayahudi na kwa vafalume vao na kwa va Isilaeli. ¹⁶ Nangu nimwene nguchininnanguje namuna chalembelewa kubanika ing'anya yang'une.”

¹⁷ Bahi Ananiya nkuhwena. Pakamwele n'ng'ande yanavele Sauli, nkummikila makono Sauli, nkuchidoni, “Nkulwangu Sauli, Nang'olo Yesu anakuhumidile paunavele n'ndila uida apano, àningutuma uchinga upate kulole kavila na kuumbajwa Umumu Wanaswe.” ¹⁸ Upala vitukutuku vivêle muchi makakamba nkuhuma mmeho mwa Sauli, nkupata kulola kavila. Anepo Sauli nkuimila, nkuhwena unabatiswa. ¹⁹ Bahi nkulya chakulya, nkupata dimongo kavila. Aneko ku Dameski, Sauli nkuikala maduva kadiki pamo na vakuhundwa.

Kuhubili kwanga Sauli aneko ku Dameski

²⁰ Sauli nanga panatimile kutandilika kuhubili n'ding'ande dya kunnyuwila Nnungu dya pa Dameski wachidoni, “Yesu nni Mwana wa Nnungu.” ²¹ Vanu vammalele vanampilikene vânikangana uvachidoni, “Dachi, ayu munu akee ayula achivabaniha vanu va ku Yelusalemu vayûwa kwa lina lya Yesu? Dachi, na apano pa Dameski akákamwele uchinga avakamule anevo vanu na kuvapelekeja ku Yelusalemu kwa makuhani vakulu?”

²² Sauli nkuhalija kuva na dimongo dya kuhubili na kuvatahuka Vayahudi vachiikala ku Dameski wamaiha kuva Yesu njo Kilisto atandolweji na Nnungu. ²³ Bada ya kupita maduva lohe, Vayahudi nkutenda ntamelo

uchinga vammwalale Sauli. ²⁴ Henga lammalele lavanakudungidile pantemelo nkummwikila mwene Sauli. Bahi chilo na muhi Vayahudi nkuva uvaikalanga mmilango ya kuingilila muimanga uvavetela kummwalala Sauli. ²⁵ Henga liduva limo vakuhundwa va Sauli nkuntwala Sauli ching'ati chilo nkummika nnikalala nkumpelehija pachitonono cha lingongo lya imanga, nkunsulupuhija pawelu imanga.

Sauli aneko ku Yelusalemu

²⁶ Sauli pahwikile ku Yelusalemu nkulinga kulikundanya pamo na vakuhundwa va Yesu. Henga vammalele nkunnyopa kwa kuva vakanakulupidile kuva muhiu Sauli ànkulupila Yesu. ²⁷ Henga Banaba nkuntwala nkumpelekeja kwa mitume. Nkuvahaulila namuna Sauli chammwene Nang'olo Yesu panavele nndila na namuna Nang'olo Yesu chatangwele na Sauli. Uchocho, nkuvahaulila namuna Sauli chahubilita aneko ku Dameski kwa mamulaka la Yesu bila kuyopa. ²⁸ Bahi Sauli nkuikala pamo na mitume akuno wahubili kwa mamulaka la Nang'olo Yesu kila pachinu aneko ku Yelusalemu bila kuyopa. ²⁹ Pamo na anelo, Sauli nkuva walonjela na kutahukana na Vayahudi vatangôla Chigiliki, henga vanang'o nkulembela vammwalale. ³⁰ Bahi vakukulupila avake pavapilikene habali aneyo, nkuntwala Sauli, nkuhwenawe ku Kaisaliya, aneko nkunnyaulila ahwene kuimanga ya Taso.

³¹ Mahiku anelo vanu vammalele vankulupîla Yesu va ku Yudeya na va ku Galilaya na va ku Samaliya nkuva na amani. Uchocho, váníhalija

kuhwinga disungu na kuhwenaha kumweshimu Nang'olo na kutujwa mitima na Umumu Wanaswe, bahi ing'anya ya anelo vanu nkupunda kuyenjejeka.

Petulo ànnamya Ineya

³² Petulo pánavele wadingukadinguka n'dimanga, liduva limo nkuvaongela vakúkulupila vachiikala ku Lida. ³³ Aneko nkunkoja munu yumo lina lyake Ineya analele kwa vyaka nane pachinanda kwa kuva ánididimanga. ³⁴ Bahi Petulo nkunnyaaulila Ineya kuchidoni, “Ineya, Yesu Kilisto avenkukulamya. Takatuka ulitike nkeka wako.” Upala Ineya nkuimila. ³⁵ Vanu vammalele va ku Lida na ku Saloni pavammwene Ineya waonga, nkunkulupila Nang'olo.

Petulo ànfufula Dokasi

³⁶ Paimanga ya Yafa pávele na nkúkulupila yumo mmahe avanchema Tabisa, kwa Chigiliki Dokasi. Mmahe aneyo átenda lambone pamo na kuvayangata amahuvani. ³⁷ Bahi mmaduva anelo, aneyo mmahe nkuuula, nkuhila. Vanu nkuuhinga mmili wake, nkunaulaja nchumba chivêle n'galofa. ³⁸ Imanga ya Yafa ívele pepi na ku Lida. Vakúkulupila nkupilikana kuva Petulo ávele aneko ku Lida, bahi nkuvatuma vanu vavili vahwene kwanga Petulo vakannyaaulile kuchidoni, “Chonde, piyanya kwida.” ³⁹ Upala Petulo nkuuka nkupapatana navo. Pakamwele, nkupelekejwa kuchumba cha n'galofa chivannajije Dokasi. Anannidi vohe vanavele nchumba anecho nkuimilanga akuno van'dingwike Petulo uvakuta na kunnanguja

makansu na dinguwu dyanavatotedile Dokasi panavele mumi. ⁴⁰ Petulo nkuvahaulila vanu vammalele vahume pawelu, nkutindivala malundi, nkuyuwa. Anepo nkuupindikukila aula ntuhi, nkuchidoni, “Tabisa, takatuka.” Tabisa nkukusumbula meho lake, pammwene Petulo, nkutakatuka, nkuikala. ⁴¹ Petulo nkunkamula nkono nkumwimija, anepo nkuvachema avala vakúkulupila chalumo na anannidi, nkumpelekeja ayula mmahe muyo mwavo akuno avèlè mumi. ⁴² Habali aino nkuyanjala muimanga yammalele ya Yafa, na vanu vohe nkunkulupila Nang'olo Yesu. ⁴³ Bahi Petulo nkuikala maduva lohe aneko ku Yafa kwanga munu yumo uvanchema Simoni akatapâja mambende la kukatapajija vitukutuku.

10

Petulo na Konoliyo

¹ Aneko ku Kaisaliya kúvele Mloma yumo uvanchema Konoliyo. Nang'e ávele nkulu wa likuwa lya matiyala va Chiloma myamoja lichichêmwa, “Likuwa lya Chiitaliya.” ² Munu aneyo pamo na vanu vammalele va nng'ande mwake vánalihumya kwanga Nnungu na kumweshimu namene. Nang'e ánaveng'a sadaka amahuvani vohe na kunnyuwa Nnungu maduva lammalele. ³ Liduva limo, malinga satisa muhi nkulona maono. Mmaono anelo ámmwene malaika wa Nnungu wamwidila na kunnyaulila kuchidoni, “Konoliyo!” ⁴ Konoliyo nkumpalambahija meho ayula malaika wanga Nnungu kwa kuyopa, nkunnyaulila kuchidoni, “Nang'olo, nangu apano uchidachi?” Malaika

wa Nnungu nkunnyaaulila kuchidoni, “Maombi lako na sadaka dyako dyuchiveng'a amahuvani Nnungu ánidipwechelela na akambedilualila. ⁵ Hambi vino, vatume vanu ku Yafa vakancheme munu yumo uvanchema Simoni, lina lyake linji Petulo. ⁶ Nang'e àikala muing'ande yanga Simoni nkúkatapaja vitukutuku vya mambende, na ing'ande aneyo ìvele pepi na bahali.” ⁷ Ayula malaika wa Nnungu achitangôla nawe paukile, Konoliyo nkuvachema vatumishi vake vavili pamo na litiyala yumo muavala vachintumikila, analihumije namene kwa Nnungu. ⁸ Nkuvahaulila mambo lammalele lahumidîle na kuvatuma kuhwena ku Yafa.

⁹ Liduva lya vili muhi malinga sasita, anevo vanu vatatu pavanavele pepi kuhwika ku Yafa, Petulo nkukwela muha ing'ande unannyuwa Nnungu. ¹⁰ Panavele nkuyuwa nkwona indala, nkulembela apate chakulya. Henga pavachintelekela, nkulona maono. ¹¹ Ákuwene kulihunde kuhunukwike na chinu chinavele muchi inguwo ing'ulu uchisulupuhwa pahi akuno chikamwîlwè n'dindumba dyake ncheche. ¹² Nkati múvele na kila namuna ya anyama vavêle na madodo ncheche, na vakwava na vyuni. ¹³ Anepo nkupilikana lidi ulinnyaaulila kuchidoni, “Petulo, imila, usinje koka utang'une.” ¹⁴ Henga Petulo nkuyang'ula kuchidoni, “Wala, Nang'olo! Nangu nikanalinga kulya chinu chohecho chikáluhusiwa kuliwa, wala kulya chinu chohecho chivalangîwa kuva najisi.”

¹⁵ Henga alila lidi nkuvangulila mwanda va vili, ulinnyaaulila kuchidoni, “Vitukutuku vyaviahah-

wile Nnungu, wako unavicheme najisi.” ¹⁶ Àlàlá malove nkupilikanika myanda mitatu, upala aila inguwo nkuuyihwa muha kulihunde.

¹⁷ Petulo panavele nkuliuja mana la maono anelo, avala vanu vatumwîje na Konoliyo nkuhwika paing'ande yanga Simoni akatapâja vitukutuku vya limbende kwa kuva, vânilangujwa paivele ing'ande aneyo. ¹⁸ Nkuimila pannango wa lingongo nkuhodika, nkuuja kuchidoni, “Dachi, amuno njo mwaikala nnyeni yumo uvanchema Simoni, lina linji Petulo?”

¹⁹ Petulo panavele chihi nkuliuja mana la maono àlàlá, Umumu Wanaswe nkunnyaulila kuchidoni, “Simoni, apano pàvele vanu vatatu vânakutaha. ²⁰ Bahi imila, usulupuke koka upapatane navo wala unalipwalele kwa kuva nîvatumile nangu.” ²¹ Petulo nkusulupuka, nkuvahaulila avala vanu kuchidoni, “Nangu njo aneyo munu umuntaha. Chinu ntwani chintendîle muide apano?” ²² Vanang'o nkunnyang'ula kuchidoni, “Hwetu tûtumwije na Konoliyo, nkulu wa matiyala la Chiloma. Nang'e nni munu wambone na ànamweshimu Nnungu, na ànalombolewa na Vayahudi vammalele. Malaika wa Nnungu áninnyumila nkunnaija akucheme wako kukaya kwake uchinga apilikane malove lumbennyaulila.” ²³ Petulo nkuvakalibisa nng'ande, nkuvalanguja pachinu pakulala. Liduva lya vili, Petulo na avala vanu vatatu nkutandilika mwanda. Nkupapatana na vanu vanji vankulupîla Yesu vaikâla ku Yafa.

²⁴ Liduva lipapête nkuhwika imanga ya

ku Kaisaliya. Na aneko Konoliyo ávele nkuvalinda pamo na alangavake na ayanjavake vanavakumbwile. ²⁵ Petulo panavele nkuinjila nng'ande, Konoliyo nkuhwena unanchingamila, nkutindivala malundi muyo mwake, nkunyunamila. ²⁶ Henga Petulo nkuntakatuha nkunnyaulila kuchidoni, “Imila, kwa kuva, nangu nni munu chihi muchi wako.” ²⁷ Petulo nkuingila nng'ande akuno watangola na Konoliyo, anemwo nkuvakoja vanu vohe vavelèngè pamo. ²⁸ Petulo nkuvahaulila kuchidoni, “Mwenu mmene mùnimala kuva Sheliya ya dini yetu ikáluhusu Nnyahudi kukumilana na munu akávele Nnyahudi, kananga kumwongela. Henga Nnungu àningulanguja kuva ikálebelewa kummalangila munu woheyo kuva akáfala kwa Nnungu au kuva najisi kwa Nnungu. ²⁹ Njo mana puvatumile vanu unanguchema nikánatahwike kwida. Hambi vino, ngüyuwa munguhaulile chimunguchemedile.” ³⁰ Konoliyo nkuchidoni, “Maduva matatu lapitîle malinga disadino, satisa ya muhi, nangu navele nng'ande unguyuwa. Upala, nkumwona malaika wa Nnungu anawete dinguwo ding'anyima namene aimidilè muyo mwangu. ³¹ Nkunguhaulila kuchidoni, ‘Konoliyo, Nnungu ànipilikana maombi lako na sadaka dyuveng'a amahuvani dijuka ukumbuso pameho pake. ³² Bahi vatume vanu vahwene ku Yafa vakancheme Simoni, lina linji Petulo. Aneyo Petulo àpangile muing'ande yanga Simoni nkúkatapaja vitukutuku vya mambende. Ing'ande yake ìvele pepi na bahali.’ ³³ Bahi upala

nangu nkuvatuma vanu kwakuwe na wako ùtendile saana kuida. Hambi, hwetu tùvele apano muyo mwa Nnungu kupilikanila lammalele lakulaijije Nang'olo Nnungu unatuhaila hwetu.”

Hutuba ya Petulo

³⁴ Bahi Petulo nkutandilika kutangola wachidoni, “Hambi nangu ñnimala kuva Nnungu nanga pannola munu kumeho. ³⁵ Henga mmilambo vyammalele, munu woheyo amweshîmu Nnungu na kutenda lalalembela Nnungu, Nnungu ànampwechelela. ³⁶ Na mwenu mmene ñniumala aula ujumbe wanautumile Nnungu kwa Vaisilaeli, uchitanga Malove Lambone la amani ipatikâna kupitila kwa Yesu Kilisto. Na ayu Yesu njo Nang'olo wa vanu vammalele. ³⁷ Mwenu mûnilamala lanahumidile kutandikila ku Galilaya nkuyanjala chilambo chammalele cha Yudeya bada ya ubatiso wachiuhubili Yohana. ³⁸ Kwa kuva, Nnungu ántandwele Yesu wa ku Nasaleti na kumwombaja Umumu Wanaswe na kumwing'a dimongo uchinga akole madengo la Nnungu. Yesu nkuhwena kila pachinu wavatendela vanu lambone na kuvalamya vanu vammalele vanavele mumamulaka langa Ibilisi. Yesu átendile uchocho kwa kuva, Nnungu ávele pamo nanang'e. ³⁹ Hwetu njo mashahidi tuva vitukutuku vyammalele vyavitendile Yesu nchilambo cha Vayahudi na pa Yelusalemu. Vánimmwalala kwa kummamba munsalaba. ⁴⁰ Henga Nnungu nkunfufula nniduva lya tatu lya kuhwa kwake, nkuntenda aoneke kwa vanu. ⁴¹ Vakanammwene

vanu vammalele, henga hwetu tutandolweji na Nnungu kuva mashahidi vake nni tunammwene. Hwetu njo tunalile na kukumbila pamo nanang'e bada ya kufufuka kwake. ⁴² Nkutulaija kulahubili Malove Lambone kwa vanu vammalele na kushuhudila kuva Yesu njo avikwi na Nnungu kuva Nkúhukumu wa vanu vumi na vahwi. ⁴³ Na njo uvachimwamba manabii vammalele kuva kila munu ambenkulupila àmbesamehewa masambi lake kwa mamulaka lake.”*

Vanu vakávele Vayahudi vâmpwechelela Umumu Wanaswe

⁴⁴ Petulo panavele nkutangola malove anelo, Umumu Wanaswe nkuingila mmitima ya vammalele vanavele nkupilikanila malove anelo. ⁴⁵ Na avala Vayahudi vankulupila Yesu vanaidile pamo na Petulo kuhaloka ku Yafa nkukangana namene pavawene kuva Nnungu àvapele inujo ya Umumu Wanaswe vanu vakávele Vayahudi. ⁴⁶ Kwa kuva, vânivapilikana uvalonjela kwa luga dya kukanganya uvannombolela Nnungu. Anepo Petulo nkuchidoni, ⁴⁷ “Ava vanu vâmpwechedile Umumu Wanaswe malinga hwetu chitumpwechedile. Dachì, pàvele munu woheyo ambehulûla kuvadivila vanabatiswe kwa medi?” ⁴⁸ Bahi anepo Petulo nkwanulu vabatiswe kwa mamulaka la lina lya Yesu Kilisto. Anevo vanu nkunyuwa Petulo aikale navo kwa maduva kadiki.

* **10:43** Munsitali auno vâlembile “kusamehewa kwa lina lyake.” Henga maeleso layâmba lina, lola Yohana 1:12.

11

Maeleso langa Petulo kwa likuwa lya vanu vankulupîla Yesu lya ku Yelusalemu

¹ Bahi mitume pamo na vanu vanji vankulupîla Yesu va aneko ku Yudeya vânipilikana kuva, vanu vakávele Vayahudi vânilipwechela Lilove lya Nnungu. ² Bahi Petulo payombweke kuhwena ku Yelusalemu, avala Vayahudi vankulupîla Yesu vachilembela vanu vakávele Vayahudi vayaluke nkutandilika kutahukana na Petulo uvachidoni, ³ “Wako úpite unaikala kwa vanu vakáyalwike na kulya navo!”

⁴ Anepo Petulo nkutandilika kuvahaulila saana kila chinu chihumidile wachidoni, ⁵ “Liduva limo ngúvele paimanga ya ku Yafa unguyuwa. Anepo nkulona maono. Ngúchiwene chinu muchi inguwo ing'ulu uisulupuka kuhaloka kulihunde akuno ikàmwilwe n'dindumba dyake ncheche, nkusulupukila upala pannavele. ⁶ Pangupenekedile nkati, nkuvona anyama vavêle na madodo ncheche na anyama va munnyitu na vakwava na vyuni. ⁷ Nangu nkupilikana lidi ulinguhaulila kuchidoni, ‘Petulo, imila usinje koka utang'une.’ ⁸ Nangu nkuchidoni, ‘Wala Nang'olo! Nangu nikanalinga kulya chinu chohecho chikáluhusiwa kuliwa, wala kulya chinu chohecho chivalangîwa kuva najisi.’ ⁹ Henga nangu nkupilikana kavila alila lidi kuhaloka kulihunde ulichidoni, ‘Vyaviahwile Nnungu, unavicheme kuva najisi.’ ¹⁰ Àlalá malove nkupilikanika myanda mitatu, anepo aila inguwo pamo na vitukutuku vyammalele

vinavele muinguwo nkuutwa kuhwena muha kulihunde. ¹¹ Bahi upala, vanu vatatu vanatumwije kwang'une kuhaloka ku Kaisaliya nkukamola paing'ande inichiikala. ¹² Umumu Wanaswe nkunguhaulila ngupapatane navo bila kulipwelela. Na vakúkukupila avangu avano sita va ku Yafa nkupapatana na nangu, na patukamwele ku Kaisaliya, hwetu tuvammalele nkuingilanga nng'ande mwanga Konoliyo. ¹³ Konoliyo nkutuhaulila namuna malaika chanannyumidile nng'ande mwake na kunnyaulila kuva, 'Vatume vanu ku Yafa vakancheme munu yumo uvanchema Simoni, uvanchema Petulo. ¹⁴ Nang'e achiakuhaulile malove lambekupoha wako pamo na vanu va nng'ande mwako.' ¹⁵ Pangutandilike kulonjela, Umumu Wanaswe nkuingila mmitima yavo muchi chanaingidile mmitima yetu anepo patandi. ¹⁶ Bahi nangu nkukumbukila àlálá malove lanatangwele Nang'olo kuva, 'Yohana àbatisa kwa medi, henga mwenu mùmbebatiswa kwa Umumu Wanaswe.' ¹⁷ Hambi ikàva Nnungu àveng'ile vanu avano uila inujo yanatwing'ile hwetu tunkulupîla Nang'olo Yesu Kilsto, dachi, nangu nni nnani mpaka nintahuke Nnungu?" ¹⁸ Pavalapilikene anelo nkuva nanga pavanavele na lilove lya kutahuka, anepo nkunnombolela Nnungu uvachidoni, "Bahi Nnungu ànivajalila vanu vakávele Vayahudi wasa wa kulaleka masambi lavo uchinga vapate umi ukávele na ntululilo!"

Vanu va ku Antiokiya vankulupila Yesu

¹⁹ Bahi kupapatana na ibaniki inahumidile ing'anya ya kuwalalwa kwa Stefano, vakúkulupila nkumwadilikana. Vanji nkuhwena ku Foinike na ku Kiplo na ku Antiyokiya uvayanjaja aula ujumbe wa Nnungu kwa Vayahudi weka. ²⁰ Henga vakúkulupila vanji muanavo vanahaleke ku Kiplo na ku Kilene nkuhwena ku Antiyokiya nkuva uvalonjela na vanu vakávele Vayahudi kuyamba Malove Lambone lamwâmba Nang'olo Yesu. ²¹ Dimongo dya Nnungu dívele pamo na vanang'o, vanu vohe namene nkukulupila na kumpindikukila Nang'olo. ²² Habali anedyo dya vanu anevo nkupilikanika kwa vanu va ku Yelusalemu vankulupîla Yesu, nkuntuma Banaba ahwene ku Antiyokiya. ²³ Banaba pahwikile aneko nkwna namuna vanu chivabalikiwije na Nnungu, nang'e nkuhangalala na kuvakamya mitima wavahaulila vahaliye kukulupika kwanga Nang'olo kwa mitima yavo yammalele. ²⁴ Banaba ávele munu wambone na aumbajîjwe Umumu Wanaswe na ing'ulupa, na likuwa likulu lya vanu nkuyenjejeka kwanga Nang'olo. ²⁵ Bahi Banaba nkuhwena ku Taso unantaha Sauli, ²⁶ na pammwene nkuidanawe ku Antiyokiya. Kwa chaka chammalele, Banaba na Sauli nkuikala na avala vakúkulupila na uvalihunda alila likuwa likulu lya vanu vankulupîla Yesu. Kwa mwanda ntandi aneko ku Antiyokiya njo kuvanachemijwe vakuhundwa va Yesu kuva Vakilisto.

²⁷ Mmaduva ulolo manabii nkuhwika ku Antiyokiya kuhaloka ya ku Yelusalemu. ²⁸ Bahi patukojene, nabii yumo muavala uvanchema Agabo nkuimila, na kwa kuhululihwa na Umumu

Wanaswe nkulauja kuva, ìmbekamola indala ing'ulu nchilambo chammalele. Indala aneyo ìhumidile mmaduva la utawala wanga Kilaudiyo. ²⁹ Avala vakuhundwa nkukudungila kila munu kwa chalihululila apelekeje chinu chohecho chambekuva nacho uchinga vavayangate vakúkulupila avao va Chiyahudi vaikâla ku Yudeya. ³⁰ Bahi vanang'o nkumwing'a Banaba na Sauli anewo nchango uchinga vaupelekeje kwa vasele va likuwa lya vanu vankulupîla Yesu lya aneko ku Yelusalemu.

12

Petulo àpohwa mmakono langa Nfalume Helode Agilipa

¹ Mmaduva ulala, Nfalume Helode Agilipa nku-tandilika kuvatendela lahakalenge vanu vanji vankulupîla Yesu. ² Nkulaija awalalwe kwa up-anga Ntume Yakobo anavele nkuluwe Yohana. ³ Pawene kuva anelyo lyalitendile ìnivakatapalila Vayahudi, nkuhweneha, nkunkamula na Petulo. Anelyo litendeke nniduva lya Sikukuu ya Mikate Ikátaijwe Hamila. ⁴ Pavankamwile Petulo, nku-nantaya nnilungu akuno walolihijwa na matunji ncheche la matiyala lavêle na matiyala ncheche kila litunji. Helode ákudungidile ikâmalilika sikukuu ya Vayahudi ichêmwa Pasaka, ansitaki Petulo muyo mwa vanu. ⁵ Bahi Petulo ávele nnilungu, henga likuwa lya vanu vankulupîla Yesu nkuva uvatumbama kunnyuwila kwa Nnungu.

⁶ Kabla likànambihwika liduva lyanakudungidile Helode kunnyumya Petulo pawelu uchinga an-sitaki, nachilo Petulo nkuva avenkwona luwono ching'ati matiyala vavili akuno atavijwè mididi mivili ya chitale, na matiyala vanji vavili uval-olihija pannango wa lilungu. ⁷ Upala, malaika wa Nang'olo Nnungu nkuhumila, nkuimila pepi na pavêle nang'e, nng'anje nkulangaja amula nchumba chivanavele. Malaika wa Nnungu nkun'gusa Petulo nnuvau wamwimula, wachi-doni, "Takatuka upehi!" Upala aila mididi ya chitale nkuhunguka. ⁸ Anepo ayula malaika wa Nnungu nkunnyaulila Petulo kuchidoni, "Li-hunge nkaka na uwale vilatu vyako." Petulo nkutenda uchocho. Malaika wa Nnungu nkun-nyaulila Petulo kuchidoni, "Wala likoti lyako, koka umapate." ⁹ Petulo nkumpapata mpaka pawelu, henga akanamaite kuva anelo lachitenda malaika lávele muhiu, nang'e átenda kuva àlona chihi maono. ¹⁰ Nkulipunda likuwa litandi lya matiyala na likuwa lya vili, nkuhwika pannango wa chitale wa kuingilila muimanga. Nnango anewo nkuchimuka wene, navanang'o nkuhu-mila pawelu. Nkuva uvaonga pamo m'balabala, upala ayula malaika nkunneka Petulo weka.

¹¹ Anepo njo Petulo pamaite kuva lammalele lankojje lávele muhiu, nkuchidoni, "Hambi ñnimala kuva muhiu Nang'olo ántumile malaika wake na àningupoha munkono wanga Helode na àningupoha na vitukutuku vyammalele vivachilolela Vayahudi."

¹² Petulo palamayite àlalá lannyumidile, nkuhwena kukaya kwanga Maliya anyokwe

Yohana. Aneyo Yohana lina linji vanchema Mako. Anemwo nng'ande múvele na vanu vohe vanakojene uvannyuwa Nnungu. ¹³ Petulo nkuhodika pannango wa pawelu, na ntumishi yumo mmahe uvanchema Loda, nkuhwena pannango unapilikanila. ¹⁴ Pamaite kuva anelyo lidi lyalipilikene lyanga Petulo, nkuhangalala namene, nkuleka kuchimula nnango nkutukutula nng'ande nkunavahaulila avake kuva, “Petulo àvele pawelu.” ¹⁵ Avake nkunnyaulila kuchidoni, “Wako ùvele na ding'apedi!” Henga nang'e nkukamikila kuva nni muhiu. Vanang'o nkuchidoni, “Aneyo nni malaika wake.” ¹⁶ Henga Petulo nkuhweneha kuhodika. Pavachimwile nnango, nkumwona, vammalele nkukangana. ¹⁷ Petulo nkuvapungila nkono vanyalale, nkuvahaulila namuna Nang'olo channyumije nnilungu. Nkuvahaulila vakannyaulile Yakobo na vakukulupila avetu vanji. Anepo Petulo nkuuka nkuhwena pachinu panji.

¹⁸ Uhiku pauchele, avala matiyala vachinnoli-hija Petulo nkuhwang'anyika ding'ano na kuyopa, nkutandilika kuujana kuva, chinu ntwani chihumidile kwa Petulo. ¹⁹ Bahi Helode pantahije-tahije Petulo anamwone, nkuvaujauja avala matiyala vachinnoli-hija, Helode nkuamulisa vawalalwe. Anepo Helode nkuuka pa Yudeya nkuhelelekelala ku Kaisaliya, nkunaikala aneko.

Kuhwa kwanga Nfalume Helode Agilipa

²⁰ Helode Agilipa átahukana na vanu va ku Tilo na ku Sidoni. Bahi avala vanu va dimanga adila dimbili nkulundana pamo kwa ntima

umo uchinga vahwene vakakoJane na Helode. Nkutandilika kuvika chinemba hoti na Blasto anavele ntumishi wa pepi achikulupika wanga Helode. Nkuyuwa mapatano la amani kwa Nfalume Helode kwa kuva, dimanga dyavo dílingila kupata vilyo kuhaloka nchilambo changa Nfalume Helode.

²¹ Bahi liduva limo lyanatandwele Helode nkukamola, áwete dinguo dyake dya chifalume nkuikala pachiteng'u chake cha chifalume nkuva wavahutubila vanu. ²² Avala vanu vanapawije apala nkukuta ding'uto uvantumbuja muti uvachidoni, “Ali lidi nni lya nnungu, likee lidi lyanga munu.” ²³ Upala malaika wa Nang'olo nkummwalala Helode kwa kuntenda aliwe na maledo kwa kuva, nanga panantumbyenge Nnungu. ²⁴ Henga Lilove lya Nnungu nkuhalija kuyanjala na vanu vohe nkukulupila.

²⁵ Banaba na Sauli pavamalidile kukola madengo lanavapelekejije ku Yelusalemu, nkuuka akuno vapapatènè na Yohana uvachinchema Mako.

13

Kutumwa kwa Banaba na Sauli uvanchema Paolo

¹ Nnikuwa lya vanu vankulupîla Yesu lya ku Antiyokiya múvele na vanu vanji vanavele manabii na vakúhunda, anevo nni Banaba na Sauli na Simeoni uvachinchema wanapi, na Lukio wa ku Kilene pamo na Manaeni analelewije pamo na Nfalume Helode. ² Bahi liduva limo pavanavele uvamwabudu Nang'olo na kufunga, Umumu

Wanaswe nkuchidoni, “Nguhapulile Banaba na Sauli vakakole madengo lanivachemedile.” ³ Bahi pavamalidile kufunga na kuyuwa, nkuvavikila makono uvavabaliki, nkuvatuma vakakole madengo anelo.

Sauli nawi Banaba vànahubili aneko ku Kiplo

⁴ Bahi Banaba na Sauli pavatumwije na Umumu Wanaswe, nkuhelela kuhwena ku Seleukiya. Aneko nkukwela mmeli, nkuhwena chisiwa cha ku Kiplo. ⁵ Pavakamwele imanga ya Salami, nkuvahubilila vanu Lilove lya Nnungu n'ding'ande dya kunnyuwila Nnungu dya Chiyahudi. Aneko vâpapatene na Yohana uvanchema Mako anavele ntumishi wavo.

⁶ Pavapitile nchisiwa chammalele nkuhwika ku Pafo, aneko nkunkoja Nnyahudi yumo anavele nnyavi, lina lyake Bali-Yesu, lina linji Elima, achililambilila kuva nabii. ⁷ Munu aneyo ávele na chinemba na Segiyo Paolo, nkulu wa chisiwa achila, munu anavele na ding'ano namene. Aneyo Segiyo Paolo nkunchema Banaba na Sauli ing'anya álembela apilikane Lilove lya Nnungu. ⁸ Henga aneyo nnyavi, uvanchema kwa Chigiliki, Elima, nkulinga kutahukana na Banaba na Sauli wachinga ankumbe ayula nkulu wa chisiwa anakulupile. ⁹ Bahi Sauli uvachinchemba Paolo, akuno aumbajijwè Umumu Wanaswe nkumpalambahija meho ayula nnyavi. ¹⁰ Nkuchidoni, “Wako nni mwana wanga Ibilisi, ùumbele ulamba wa kila namuna na lahakalenge lammalele! Wako nni mmongo wa kila chinu chambone! Indila ya Nang'olo nni muhiu, henga

wako ukáleka kulinga kuitimbanga! ¹¹ Hambi pilikanila, Nang'olo àmbekuhukumu, ùmbeputala meho na ukambehulula kuwona nng'anje kwa mahiku fulani.” Upala meho la Elima nkwenda litambwe na lupi, nkutandilika kupamipamila wantaha munu wa kunnodya.

¹² Ayula nkulu wa chisiwa palawene anelo, nkùkulupila kwa kuva, ánilakangana mahundo lalapilikene lamwâmba Nang'olo.

Paolo nawi Banaba aneko ku Antiyokiya ya ku Pisidiya

¹³ Bahi Paolo na avake nkuuka pa Pafu nkukwela mmeli nkuhwena mpaka kuimanga ya Pega ivêle nchilambo cha ku Pamfiliya, aneko Yohana uvanchema Mako nkuvaleka nkuhwena ku Yelusalemu. ¹⁴ Henga vanang'o nkuhweneha mwanda wavo kuuka ku Pega mpaka ku Antiyokiya ya ku Pisidiya. Liduva lya Kuyewelega nkunainjila muing'ande ya kunnyuwila Nnungu, nkuikala. ¹⁵ Pavamalidile kusoma nchitabu cha Sheliya ya Musa na Malemba la manabii, vakulu va aila ing'ande ya kunnyuwila Nnungu nkuntuma munu yumo kwavo avahaulile kuchidoni, “Mmalangavetu, ikàva mùvele na lilove lyohelyo lya kuvahaulila vanu kwajili ya kuvakamya mitima, vahaulile.”

¹⁶ Bahi anepo Paolo nkuimila, nkuvapungila nkono, nkutandilika kulonjela, “Mwenu mmanu mma pa Isilaeli na mmanu mukávele Mmayahudi, mumweshîmu Nnungu, pilikanila! ¹⁷ Nnungu wa Vaisilaeli ávatandwele anakuluvetu, nkuva-tenda vasitawi pavanavele kuyeni nchilambo cha

ku Misili. Aneko Nnungu nkuvalodya kuuka, kwa dimongo dyake ding'ulu. ¹⁸ Pavanavele aneko kulilanga, Nnungu ánivapililila kwa vyaka alubaini. ¹⁹ Nnungu pavaondongenge vanu va matawa saba la ku Kanaani, nkuveng'a Vaisilaeli anecho chilambo kuva mapala lavo. ²⁰ Anelo lammalele látendeke kwa uhiku wa vyaka myanne na amsini. Bada ya anelo, Nnungu nkuvavika vaa-musi vanavalodidye Vaisilaeli mpaka mmahiku la nabii Samwili. ²¹ Anepo Vaisilaeli nkunnyuwa Nnungu aveng'e nfalume, na Nnungu nkuveng'a Sauli mwanawe Kisi, wa litawa Iya Benjamini, aneyo Sauli nkuva nfalume wavo kwa vyaka alubaini. ²² Nnungu pammusije Sauli, nkun'juha Daudi kuva nfalume wavo. Nnungu mwene ánihumya ushahidi wachidoni, 'Nangu nimmwene Daudi mwanawe Yese kuva nni munu auvaíla ntima wangu, munu ambelatênda lammalele langulambela latendeke.' ²³ Kuhaloka nnukolo lwa munu aneyo, Nnungu ánivapelekejija Vaisilaeli Mpohi malinga chanavaahidite, na aneyo njo Yesu. ²⁴ Yesu kabla akànambitandilika madengo, Yohana ánilongolela hoti unavahubilila vanu vammalele va Isilaeli valeke masambi na vabatiswe. ²⁵ Yohana pachimalilila madengo lake nkuva-haulila vanu kuchidoni, 'Mwenu mùtenda kuva nangu nnani? Nangu nikee aneyo umunnolela. Henga pilikanila, ayula aída nnyuma mwangu, nangu wala nikáfala kuntumikila kananga kwa kuhungula mididi ya vilatu vyake.'

²⁶ Mwenu mmalangavangu, mmanu mma lukolo lwa Iblahimu, na mwenu mmammalele mukávele Mmayahudi mumweshîmu Nnungu!

Auno ujumbe wa upohi ùpelekejijwe kwetu hwetu. ²⁷ Kwa kuva, vanu vaikâla pa Yelusalemu na vakulu vao nanga pavanammaite Yesu na wala nanga pavanamaite malove la Manabii lachihundwa kila Liduva lya Kuyewelega. Henga vânilatimisa malemba la manabii kwa kunnyukumu Yesu ahwe. ²⁸ Pamo na kuva vakanapete ing'anya ya kunnyukumu kuhwa, nkunnyuwa Pilato annyukumu kuhwa. ²⁹ Pavamalidile kutenda lammalele lalembwîje kumwamba Yesu, nkunsulupuha munsalaba, nkunsika munsati uvedwîje nniyanga. ³⁰ Henga Nnungu nkunfufula kuhaloka kwa vanu vahwîle. ³¹ Kwa maduva lohe nang'e nkuva wavahumila avala vanapapatene navo kuhaloka ku Galilaya mpaka ku Yelusalemu. Na anevo vanu hambini mashahidi vake kwa vanu va Isilaeli. ³² Na hwetu tûnnyubilila Malove Lambone kuyamba aila ahadi yanavaahidite Nnungu anakuluvetu. ³³ Hambini àniitimisa kwetuhwe tuvadukuluvao, kwa kunfufula Yesu, malinga chiilembwije nchitabu cha Sabuli yavili kuva,
 'Wako njo Mwanangu,
 nangu nelo ngùjukile kuva Atatako.'
³⁴ Na kuyamba kufufuka kwanga Yesu uchinga anahwe kavila, Nnungu átangwele kuchidoni,
 'Nîmbemwing'a mwenu dibalaka dyanaswe dya
 kulisingila, dinnamwahidite Daudi.'
³⁵ Ìnilembwa kavila musabuli inji kuva,
 'Ukambenneka Wanaswe wako akandike munsati.'
³⁶ Bahi Daudi pamalidile kutenda lalalembela Nnungu mmahiku lake, nkuhwa, nkunansika

munsati unavedwije nniyanga, uvanavasikile anakuluvake na mmili wake nkukandika. ³⁷ Henga ayula wananfufwile Nnungu, nanga panakandike. ³⁸ Bahi mmalangavangu, hwetu tûvele apano tunnyubilile kuva kupitila ayuno Yesu pàvele kusamehewa masambi lenu. ³⁹ Kila munu ankulupîla Yesu àvalangiwa kuva wambone pameho pa Nnungu, chinu chikáchihululika kutendeka kwa Sheliya ya Musa. ⁴⁰ Bahi lyongolelange uchinga lanankojange àlálá lavanatangwele manabii kuva, ⁴¹ ‘Pilikanila mwenu mutendânga mang'wanyu.

Kangana na kuhwa,
kwa kuva, nîmbetenda chinu mmaduva lenu,
chinu chimukambechikulupila,
ata kwapwawa munu ambennyaulîla.’ ”

⁴² Paolo na Banaba pavanavele nkuhuma muing'ande ya kunnyuwila Nnungu, vanu nkuvayuwa vaide kavila Liduva lya Kuyewelega lichipapâta vakahunde ujumbe uula. ⁴³ Bahi pavamwadilikene, vanu vanavele muing'ande ya kunnyuwila Nnungu Vayahudi vohe pamo na vanu vakávele Vayahudi vanasilimukidile dini ya Chiyahudi nkuva uvampapata Paolo na Banaba. Paolo na Banaba nkupwahika na anevo vanu na kuvakamyâ mitima uchinga vahwenehe kulolela inema yanga Nnungu.

⁴⁴ Liduva lya Kuyewelega lipapête, vanu malinga vammalele va imanga aila vâniida uchinga vakapilikanile Lilove lya Nnungu. ⁴⁵ Henga Vayahudi pavaliwene alila likuwa likulu lya vanu nkuva na wiu, anepo nkutandilika kulatahuka na kulahebula malove lalatangwele Paolo. ⁴⁶ Anepo

Paolo na Banaba nkuvayang'ula Vayahudi bila kuyopa, uvachidoni, “Túlembelewa tunnyanjajije Lilove lya Nnungu mwenu hoti. Henga kwa kuva m̀nũlihita na kulivalangila mmene kuva mwenu mukáfala muumi ukee na ntululilo, bahi hwetu tũvahwenela vanu vakávele Vayahudi. ⁴⁷ Kwa kuva uvila nni chatuhaulidile Nang'olo, ‘Nĩntendile mwenu kuva nng'anje wa vanu vakávele Vayahudi, uchinga muvapelekejije vanu upohi nchilambo chammalele.’ ”

⁴⁸ Vanu vakávele Vayahudi pavalapilikene anelo malove nkuhangalala na kuhaula kuva Lilove lya Nang'olo nni lyambone. Na vammalele vanatandolewije vapate umi ukee na ntululilo, nkunkulupila Yesu.

⁴⁹ Lilove lya Nang'olo nkuyanjala nchilambo achila chammalele. ⁵⁰ Henga Vayahudi nkuvachonjela kwa vakulu va imanga na kwa vamahe vachieshimika na vachimweshimu Nnungu. Bahi Vayahudi nkuchonjela kubanihwa kwa Paolo na Banaba, nkuvavinganga vauke nchilambo chavo. ⁵¹ Bahi Paolo nawi Banaba nkuvakana kwa kupumuna litutunga mmadodo lavo, anepo nkuukananga nkuhwena ku Ikoniyo. ⁵² Vakuhundwa va ku Antiyokia nkuumbalwa na ihangaladi na Umumu Wanaswe.

14

Paolo na Banaba aneko ku Ikoniyo

¹ Bahi akula ku Ikoniyo vátendile muchi chivanatendile ku Antiyokiya. Paolo na Banaba nkuingila muing'ande ya kunnyuwila Nnungu

ya Chiyahudi. Anemwo nkuhubili saana na likuwa likulu lya Vayahudi na vanu vakávele Vayahudi nkukulupila. ² Henga Vayahudi vanahitile kukulupila nkuva uvavachonjela vanu vakávele Vayahudi uchinga vavasunalile alangavao vankulupîla Yesu, Paolo na Banaba. ³ Bahi Paolo na Banaba nkuikala aneko kwa mahiku lohe uvahubili kwajili ya Nang'olo bila kuyopa. Na Nang'olo nkuveng'a dimongo dya kutenda vimaiho na masaibu. Na kwa indila aneyo Nang'olo ánimaiha kuva ujumbe wake uvachitanga kuyamba inema yake úvele muhiu. ⁴ Vanu va imanga aneyo nkuyavanyika, vanji nkuyambukilana na Vayahudi, na vanji nkuva m'bali wa mitume.

⁵ Vanu vakávele Vayahudi na Vayahudi pamo na vakulu vao nkutaha indila ya kuvatendela mitume lahakalenge na kuvawalala kwa kuvayalangila mayanga. ⁶ Paolo na Banaba pava-maite aneyo nkutukutila chilambo cha Likoniya muimanga ya Lista na Debe na sehemu dinji dya nnyenje. ⁷ Aneko nkuva uvahwenaha uhubili Malove Lambone.

Paolo na Banaba aneko ku Lista na ku Debe

⁸ Aneko ku Lista kúvele munu yumo analamele madodo kutandikila nnitumbo lya anyokwe. Na wala nanga pachihulula kuhwena. ⁹ Munu aneyo nkuva wampilikanila Paolo pachitanga Malove la Nnungu, Paolo nkumpalambahija meho nkumwona kuva ávele na ing'ulupa ya kulamya. ¹⁰ Paolo nkunonoha lidi wachidoni, “Imila kwa madodo lako!” Upala ayula munu nkuimila nkutandilika kuhwena-hwena. ¹¹ Mmuluku

wa vanu pavalawene àalá lalatendile Paolo, nkunonoha lidi kwa luga yavo ya Chilikoniya uvachidoni, “Milungu ìitusulupukila malinga nfano wa vanu!” ¹² Nkunchema Banaba Sewu, lina lya nnungu wavo, na Paolo nkunchema Heme, lina lya nnungu wavo yunji kwa kuva, Paolo njo anavele nkútangola nkulu. ¹³ Bahi kuhani wa ing'ande ya nnungu wavo Sewu inavele kunyenje kadiki na imanga, nkuida na magogoma la ding'ombe na mauwa muyo mwa nnango wa kuinjilila. Áidile na vitukutuku anevyo kwa kuva nang'e pamo na likuwa lya vanu válembela vavahumije avala mitume sadaka ya anyama vasinjîjwe.

¹⁴ Henga Banaba na Paolo pavalapilikene anelo lavachichivatende nkupwapulanga dinguwo dyavo, kulanguja kulekana na anelo. Nkupiyanza kuhwena ching'ati likuwa lya vanu, nkunonoha lidi uvachidoni, ¹⁵ “Mwenu mmanu, mwadachi mùtenda uchocho? Hwetu nni tuvanu chihi muchi mwenu, hwetu tùnyubilila mwenu malove lambone kuva muleke kulisingila vitukutuku avino vikáfala na munnaukile Nnungu avêle na umi, Nnungu aumbîle kulihunde na chilambo na bahali na vyammalele vipwawîje nkati mwake.

¹⁶ Mmaduva lapitîle Nnungu ánivaleka vanu va vilambo vyammalele vatende chivachilembela.

¹⁷ Henga Nnungu akanalekile kulilanguja kwa kuvatendela vitukutuku vyambone, wavatonyela imbula kuhaloka muha na kumwing'a mwenu mavuno kwa mahiku lake na kuveng'a chakulya chohe na kuiumbaja mitima yenu ihangaladi.”

¹⁸ Pamo na malove anelo la mitume, henga

ínikamajanga namene kuvadivila avala vanu vanavahumije sadaka.

¹⁹ Henga pávele Vayahudi vanji vanakamwele kuhaloka ku Antiyokiya na ku Ikoniyo, nkuvakumba vanu valilunde m'bali wavo, nkumpanya Paolo mayanga na kunkwekweleha mpaka pawelu imanga uvatenda kuva ànihila. ²⁰ Henga vakuhundwa va Yesu pavakojene na kun'dinguka Paolo, nang'e nkutakatuka nkuhwena kumanga. Liduva lipapête, nang'e pamo na Banaba nkuhwena ku Debe.

Paolo na Banaba vâuya ku Antiyokiya ya Siliya

²¹ Bahi Paolo na Banaba nkuyanajaja Malove Lambone paimanga ya ku Debe na kuvapata vakuhundwa vohe. Anepo nkutenda mwanda wa kuuya mpaka ku Lista na ku Ikoniyo na ku Antiyokiya ya ku Pisidiya. ²² Aneko nkuva uvavadenga vakuhundwa na kuvakamya mitima uchinga vahwenehe kuikamulila ing'ulupa yavo. Uvavahaulila kuchidoni, “Tùlembelewa tuingile mu Ufalume wa Nnungu kwa kupitila tabu dyohe.” ²³ Paolo na Banaba nkuvatandola vasele kwa kila likuwa lya vanu vankulupîla Yesu, na kwa kuyuwa pamo na kufunga, nkuvavika kwanga Nang'olo uvachilisingila, uchinga avalolihije.

²⁴ Bada ya kupita nchilambo cha ku Pisidiya, nkuhwika chilambo cha ku Pamfiliya. ²⁵ Pavamalidile kutanga Malove la Nnungu aneko ku Pega, nkuhelelekela ku Ataliya. ²⁶ Pavaukile ku Ataliya nkukwela mmeli nkuhwena ku Antiyokiya ya ku Siliya, aneko njo kuvanavavikile

kwanga Nnungu uchinga valolihijwe kwa inema yake ing'anya ya madengo lavamalidile hambi kukola.

²⁷ Pavahwikile aneko ku Antiyokiya, nkulichema likuwa lya vanu vankulupîla Yesu, nkuvahaulila habali dya vitukutuku vyammalele vyatendile Nnungu kupitila vanang'o na namuna Nnungu chavachimulidile nnango vanu vakávele Vayahudi uchinga navanang'o vapate kukulupila.

²⁸ Na aneko ku Antiyokiya nkuikalanga maduwa lohe pamo na avala vakúkulupila.

15

Lukumbi aneko ku Yelusalemu

¹ Bahi vanu vanji va ku Yudeya nkuhwena ku Antiyokiya, nkutandilika kuvahunda avala vakúkulupila uvachidoni, “Mwenu mukànyaluke malinga chiilajije Sheliya yanga Musa mukambepohwa.”

² Bahi Paolo na Banaba nkutahukana na anevo vanu kuyamba chinu anecho. Anepo vakúkulupila vanji nkuntandola Paolo na Banaba pamo na vanu vanji vahwene ku Yelusalemu vakalonjele na mitume na vasele va alila likuwa lya vakúkulupila, kwamba malove anelo.

³ Bahi likuwa lya vanu vankulupîla Yesu lya ku Antiyokiya nkumpanganiha Paolo na Banaba, na vanang'o pavachipita chilambo cha Foinike na Samaliya nkuva uvavahaulila vanu vanji namuna vanu vakávele Vayahudi chivannaukidile Nnungu. Habali aneyo nkuvahangaladya namene vakúkulupila vammalele. ⁴ Pavakamwele ku Yelusalemu, likuwa lya vanu vankulupîla Yesu na mitume na vasele va likuwa lya vakúkulupila

nkuvakalibisa, na vanang'o nkuvahaulila lammalele lalatendile Nnungu kupitila vanang'o. ⁵ Henga vakúkulupila vanji va nchama cha Mafalisayo vániimila nkuchidoni, “Vanu vakávele Vayahudi lasima vayaluke na kuikamula Sheliya yanga Musa.”

⁶ Anepo mitume na vasele va likuwa lya vakúkulupila nkukojana pamo uchinga valonjelele habali aneyo. ⁷ Bada ya kutenda mwaha nkulu, Petulo nkuimila nkuchidoni, “Anung'unuvangu, mwenu múnimala kuva, anepo patandi Nnungu áningutandola mmwenu uchinga nguhubili Malove Lambone kwa vanu vakávele Vayahudi uchinga vapate kupilikana na kukulupila. ⁸ Nnungu aimaíte mitima ya vanu ánimaiha kuva ànivakubali vanu vakávele Vayahudi kwa kuveng'a Umumu Wanaswe muchi chatwing'ile hwetu. ⁹ Nnungu nanga panabagwile kati yetu na vanang'o, nang'e ániihahula mitima yavo kwa kuva váninkulupila. ¹⁰ Hambi mwadachi múnninga Nnungu kwa kuvatika vakúkulupila misigo ivakanahulwile kuinyakula anakuluvetu kananga hwetu tuvene? ¹¹ Ìnave uchocho, kwa kuva, hwetu pamo na vanang'o tuvammalele tùnakulupila kuva tûpohwa kwa inema yanga Nang'olo Yesu.”

¹² Likuwa lyammalele nkunyalalika akuno uvavapilikanila Banaba na Paolo pavachivahaulila kuyamba vimaiho na masaibu lalatendile Nnungu kupitila vanang'o muvanu vakávele Vayahudi. ¹³ Pavamalidile kulonjela, Yakobo nkuchidoni, “Alangavangu, ngupilikanile! ¹⁴ Petulo ànituhaulila namuna

Nnangu chahusike kwa mwanda ntandi kwa kulitandolela vanu kuhaloka muvanu vakávele Vayahudi uchinga vâàve vanu vake. ¹⁵ Na chinu anecho chilandana na malove alano la manabii lalembwîje Mmalemba Lanaswe kuva,

¹⁶ ‘Bada ya kupita mambo alano nîmbeuya, na nangu nîmbeuimija kavila ufalume wanga Daudi uyangwîke.

Nîmbeudenga na kuuimija kavila aula uyangwîke, ¹⁷ uchinga vanu vanji vammalele vantahe Nnangu Nang'olo

chalumo na vanu vammalele vakávele Vayahudi univachemile vâàve vang'une.

Anelo njo lalatangwele Nang'olo Nnangu, avitênda vitukutuku anevyo,

¹⁸ vîmaikane kutandikila kala.’

¹⁹ Nangu ngwòna kuva tunavakambyekambye vanu vakávele Vayahudi vannaukîla Nnangu.

²⁰ Henga tûlembelewa tuvalemBILE kwa kuvahaulila kuva valinyemye na vilyo vivalangîwa kuva najisi ing'anya ya kuhumywa sadaka kudisanamu na valinyemye na umalaya na vanavalye anyama vadilihîjwe na wala vanalye myadi. ²¹ Kwa kuva, kutandikila machedo Sheliya yanga Musa ínahubiliwa kila imanga na ínasomwa kila Liduva lya Kuyewelega n'ding'ande dyammalele dya kunnyuwila Nnangu.”

Baluwa itumwîje kwa vakúkulpila vakávele Vayahudi

²² Mitume na vasele va likuwa lyammalele lya vanu vankulupîla Yesu lya ku Yelusalemu nkwanamula kuvatandola vanu nnikuwa lyavo, nkuvatuma ku Antiyokiya pamo na Paolo na

Banaba. Bahi nkuntandola Yuda uvanchema Balisaba na Sila. Vanu anevo vavili vávele vakúlodya nnikuwa lya vanu vankulupîla Yesu. ²³ Nkuveng'a baluwa ilembwîje uvila, “Baluwa aino îhaloka kwetuhwe mitume pamo na vasele va likuwa lyetu apano pa Yelusalemu, hwetu tujukîle kuva tuvakukulupila avenu. Hwetu tûnsalimilanga mwenu mmakukulupila avetu mukávele Mmayahudi, movêle muimanga ya ku Antiyokiya na nchilambo cha ku Siliya na cha ku Kilikiya. ²⁴ Tûnipilikana kuva vanu fulani vaukîle akuno kwetu bila ulaijwa na hwetu, vânkambyakambya kwa malove na kuntayanga lipamba. ²⁵ Hambî, tuvammalele tûnipatana kuvatandola vanu na kuvatuma kwenu mwenu pamo na nnung'unwetu Banaba na Paolo, ²⁶ vauhumiye umi wavo kwajili ya kuntumikila Nang'olo wetu Yesu Kilisto. ²⁷ Bahi tûntuma Yuda na Sila kwenu mwenu, na anevo vachivamaihe kwa malove lavo kuyamba alano latulembile. ²⁸ Bahi înkatalapalila Umumu Wanaswe pamo na hwetu kuva tunantikange nsigo unji nkulu ikânave chihi mambo alano la muhimu, ²⁹ munalye vyakulya vihumîjwe sadaka kudisanamu na wala munalye myadi na wala munalye anyama vadilihîjwe na mulinyemye na umalaya. Mûmbetenda saana mukàlinyemya na mambo anelo. Tûnnembelela kila lyambone!”

³⁰ Bahi anevo vajumbe nkuhweneng'ana ku Antiyokiya. Aneko nkuvachema vakúkulupila vammalele nkuveng'a aila baluwa. ³¹ Pavasomile aila baluwa, nkuhangalala ing'anya ya malove la kuvakamya mitima lalembwîje m'baluwa aneyo.

³² Bahi kwa kuva Yuda na Sila vávele man-abii, nkulonjela na vakúkulupila avao kwa kuvakamya mitima na kuvadenga muing'ulupa. ³³⁻³⁴ Pavaikele aneko ku Antiyokiya kwa maduva fulani, vakúkulupila avao va aneko nkuvalaila na kuvalembelela amani uchinga vahwene kwa avala vanavatumile.*

³⁵ Paolo na Banaba pamo na vanu vanji vohe nkuisalila ukoko ku Antiyokiya kwa maduva fulani, uvahùndà na kuyanjaja lilove lyanga Nang'olo.

Kuhapukana kwa Paolo na Banaba

³⁶ Bada ya maduva fulani, Paolo nkunnyaulila Banaba kuchidoni, “Tuuyile kila imanga ituyanajije Lilove lyanga Nang'olo, tukavalole vakúkulupila avetu chivaendelela.” ³⁷ Banaba álembela vapapatane na Yohana uvanchema Mako. ³⁸ Henga Paolo nanga panalembedile kupapatana na Mako ing'anya Mako ánivaleka alumi Paolo na Banaba akula ku Pamfiliya na kuhita uhwenaha unakola navo madengo. ³⁹ Bahi nkutahukana namene mpaka kuhapukana. Banaba nkuntwala Mako nkukwela meli nkuhwena ku Kiplo. ⁴⁰ Henga Paolo nkutandola kupapatana na Sila, na vakúkulupila avake nkunkabisi Paolo kwa Nang'olo uchinga anchunge. ⁴¹ Nkupitila nchilambo cha ku Siliya na cha ku Kilikiya walakamya mitima makuwa la vanu vankulupíla Yesu.

* **15:33-34** Mmalemba lanji la kala lakulupíka namene, malove alano lahaùla kuva, “Henga Sila áamwile kuisalila ukwoko,” lakapali.

16

Timoseo àlundana pamo nawi Paolo na Sila

¹ Bahi Paolo nkuhwena ku Debe, na paukile aneko nkunahwika ku Lista aneko kúvele nkuhundwa yumo uvachinchema Timoseo. Anyokwe ávele Nnyahudi ankulupîla Yesu, henga atatake ávele N'giliki, vanu vakáyaluka.

² Vakúkulupila avake va ku Lista na ku Ikoniyo vánnombolela lambone Timoseo. ³ Paolo álembedile apapatane na Timoseo mmwanda

wake, bahi nkunyalula. Áninnyalula kwa kuva, Vayahudi vachiikâla apala vánimala kuva atatake Timoseo ávele N'giliki. ⁴ Pavachipita n'dimanga dyammalele nkuva uvavahaulila vakúkulupila

malaijo lavahumije mitume na vasele va likuwa lya vanu vankulupîla Yesu va ku Yelusalemu, na kuvahimya valakamulihe. ⁵ Bahi makuwa la vanu vankulupîla Yesu nkuhalija kuhwinga muing'ulupa na vanu nkuyenjejeke kila liduva.

Paolo àlona maono la kuchemwa kuhwena ku Makedoniya

⁶ Kwa kuva Umumu Wanaswe nanga panavahululihije kutanga Lilove lya Nnungu nchilambo cha Asiya, bahi Paolo na avake nkupita nnipalu lya ku Filigiya na ku Galatiya.

⁷ Pavahwikile nnipalu lya ku Misiya na ku Bisiniya, nkulinga kuingila ku Bisiniya, henga Umumu wanga Yesu nanga panavahululihije.

⁸ Bahi nkupita ku Misiya nkunahwika kuimanga ya Tolowa. ⁹ Chilo, Paolo nkulona maono, ámmwene munu yumo wa ku Makedoniya aimidilè muyo mwake wannyuwa namene

wachidoni, “Yomboka uide akuno ku Makedoniya ukatuyangate.” ¹⁰ Bahi Paolo palawene anelo maono, hwetu nkupiyanya kulipanganiha, nkuuka kuhwena ya ku Makedoniya, kwa kuva túnimala kuva Nnungu ànituchema tukavahubilile Malove Lambone.

Lidiya ànkulupila Nang'olo

¹¹ Bahi hwetu nkukwelanga mmeli, nkuuka pa Tolowa, nkuhwena mwalehu mpaka ku Samotalake, na liduva lipapête nkuhwika ku Neapoli. ¹² Patuukile aneko, nkuhwena ku Filipi, imanga ing'ulu nchilambo cha ku Makedoniya, imanga ivachiikala laiya va Chiloma. Hwetu nkuikalanga muimanga aneyo kwa maduva kadiki. ¹³ Liduva lya Kuyewelega túnihuma muimanga aneyo nkuhwena pepi na muto fulani, pachinu patunaloledile kuva tuchitupate wasa wa kunnyuwa Nnungu. Túniikala, nkulonjela na vamahe vanakojene pachinu anepo. ¹⁴ Nnikuwa lya avala vanu vachitupilikanila, ápwawije mmahe yumo uvanchema Lidiya wa imanga ya Tiyatila. Mmahe aneyo ásumisa dinguwo dya sambalau digalika namene na ánamweshimu namene Nnungu. Nang'olo ániuhungula ntima wanga Lidiya uchinga apwechele malove lachitangola Paolo. ¹⁵ Anepo nang'e pamo na vanu va nng'ande mwake nkubatiswa. Nang'e nkutuyuwa namene wachidoni, “Ikáva múnakubali kuva, muhiu nangu ñninkulupila Nang'olo, bahi idang'ana muikalange nng'ande mwangu.” Nkutuyuwa namene tukubali.

Paolo na Sila nnilungu

¹⁶ Liduva limo, patuchihwena pachinu pakunnyuwila Nnungu, tukojene na mwali yumo ntumwa, anavele na nanndenga achinnyululiha kulauja. Mwali aneyo áveng'a anang'olo vake dihela dyohe kwa dihango dyake. ¹⁷ Bahi mwali aneyo nkuva wannondola Paolo na hwetu, wataya lwasu wachidoni, “Vanu avano nni vatumishi vanga Nnungu Nkulu. Vannyubilila mwenu indila ya upohi.” ¹⁸ Aneyo mwali nkuva watenda uchocho kwa maduva lohe. Kuntululilo, Paolo nkutunuuka, nkulauka na kunnyaulila ayula nanndenga kuchidoni, “Nikuamulisa kwa mamulaka la lina lya Yesu Kilisto, mmuke ayuno munu!” Upala ayula nanndenga nkummuka.

¹⁹ Anang'olo va ayula mwali ntumwa pavawene kuva lilolelo lyavo lya kuhwenaha kupata dihela linihila, nkuvakamula Paolo na Sila, nkuvakululuha mpaka muyo mwa vakulu, nnukumbi luvêle kusakoni. ²⁰ Pavavahwikihije kwa vakulu va Chiloma, nkulasitaki uvachidoni, “Vanu ava nni Vayahudi na vâtenda timbwili muimanga yetu. ²¹ Na vâhunda mihambo itukaluhusiwa hwetu laiya tuva Chiloma kuikubali na kuitenda.” ²² Bahi likuwa lya vanu vanavele apala nkuvahapatanila Paolo na Sila, na avala vakulu nkuamulisa vavaulange dinguwo Paolo na Sila na kuvasulubula. ²³ Pavamalidile kuvasulubula namene nkuvataya nnilungu, nkunnaija nkulu wa lilungu avalolihije saana. ²⁴ Palaijijwe uchocho, ayula nkulu wa lilungu nkuvataya nchumba cha nkati na kuvahunga madodo lavo kwa mbao ya kuvahungila vanu.

²⁵ Ching'ati chilo, Paolo na Sila nkuva

uvannyuwa Nnungu na kwimba dihimu dya kunnombolela Nnungu akuno vafungwa vanji uvavapilikanila. ²⁶ Upala, nkuhumila nndengendo nkulu wa chilambo mpaka nsingi wa lilungu nkutikinyika. Upala, milango ya lilungu nkuchimuka na vihungo vivanahungwije vafungwa vammalele nkuhunguka. ²⁷ Ayula nkulu wa lilungu nkutakatuka, pawene milango ivèlè mwandu, nkuhalamola upanga wake uchinga aliwalale kwa kuva átenda kuva vafungwa vànitaloka. ²⁸ Henga Paolo nkunonoha lidi wachidoni, “Unaliwalale kwa kuva hwetu tuvammalele tüvele apano!”

²⁹ Ayula nkulu wa lilungu nkuyuwa vampelekejije chibatali, nkupiyanya kuingila nchumba cha lilungu, nkutindivala malundi muyo mwa Paolo na Sila akuno watetemela. ³⁰ Anepo nkuvahumya pawelu, nkuvauja kuchidoni, “Anang'olo vangu, ngutende dachi uchinga ngupohwe?” ³¹ Nkunyang'ula kuchidoni, “Nkulupile Nang'olo Yesu uchiupohwe, wako pamo na vanu vammalele va nng'ande mwako.” ³² Anepo nkunnyubilila Lilove Iya Nang'olo pamo na vanu vammalele va nng'ande mwake. ³³ Uhiku uula nkulu wa lilungu nkuvatwala, nkuvahahula vilonda vyavo, anepo nang'e pamo na vanu vammalele va nng'ande mwake nkubatiswa. ³⁴ Anepo nkumpelekeja Paolo na Sila nng'ande mwake na kuveng'a chakulya. Nang'e nkuhangalala namene ing'anya nang'e pamo na vanu vammalele va nng'ande mwake vankulupidile Nnungu.

³⁵ Ulyamba wake, avala vakulu nkuvatuma vakulu va matiyala vao kwa ayula nkulu wa lilungu vakannyaulile kuchidoni, “Vachimulile avala vanu.” ³⁶ Ayula nkulu wa lilungu nkunnyaulila Paolo aila habali wachidoni, “Vakulu vâlajije kuva nikuchimulile wako pamo na Sila. Hambi mûnahulula kuukananga. Bahi hweneng'ana chihi kwa amani.” ³⁷ Henga Paolo nkuvayang'ula avala vakulu va matiyala kuchidoni, “Ati chani? Vànitupanya muyo mwa vanu bila kutusitaki na kutuhoji, nkututaya nnilungu ikànavà hwetu nni laiya va Loma. Mwadachi hambì vàmбетuhumya nnilungu kwa sili? Ikáhululika! Vaidang'ane vene vakatuchimulile!” ³⁸ Avala vakulu va matiyala nkuuyang'ana, nkunavahaulila vakulu malove anelo. Vanang'o pavapilikene kuva Paolo na Sila nni laiya va Loma nkuyopa namene. ³⁹ Bahi avala vakulu nkuhwena unavayuwa Paolo na Sila vavasamehe, nkuvahumya nnilungu na kuvayuwa vauke paimanga aneyo. ⁴⁰ Paolo na Sila pavahumile nnilungu, nkuhwena kukaya kwanga Lidiya. Aneko nkukojana na vakúkulupila avao, nkuvakamya mitima, anepo nkuukananga.

17

Paolo na Sila aneko ku Sesalonike

¹ Pavapitile ya ku Amfipoli na ku Apoloniya, nkunahwika ku Sesalonike kunavele ing'ande ya kunnyuwila Nnungu ya Vayahudi. ² Malinga chiunavele nnyambo wake, Paolo nkuingila amula muing'ande ya kunnyuwila Nnungu na kwa Maduva matatu la Kuyewelega nkuva

waujana navo kuyamba Malemba Lanaswe. ³ Ánivaelesa na kumaiha kuva Kilisto ánilembelewa abanihwe na kufufuka. Nkuvahaulila kuchidoni, “Ayu Yesu uninnyaulila mwenu habali dyake njo Kilisto atandolwejíje na Nnungu.” ⁴ Bahi Vayahudi vanji na likuwa likulu lya Vagiliki vachimweshîmu Nnungu pamo na vamahe vohe vachiheshimîka paimanga aneyo, vammalele nkunkulupila Yesu na kulundana pamo na Paolo na Sila.

⁵ Henga Vayahudi vanji nkuva na wiu, nkuhwena kusakoni nkuvatwala vanu vamavelu vatênda lahakalenge, nkuva likuwa. Anepo nkutaya timbwili paimanga. Nkuhavila ing'ande yanga Yasoni uvantaha Paolo na Sila uchinga vavapelekeje pawelu pavêle likuwa lya vanu. ⁶ Henga pavavakohije, nkunkukuluha Yasoni pamo na vakúkulupila avake muyo mwa vakulu va imanga, nkutaya lwasu uvachidoni, “Avano vanu vâtendile timbwili pachilambo pammalele na hambi vâvele apano. ⁷ Yasoni ânivakalibisa nng'ande mwake. Vanu anevo vammalele vâtindana na amuli ya Nfalume wa Loma,* vâhaua kuva pàvele nfalume yunji uvanchema Yesu.” ⁸ Pavapilikene malove anelo, likuwa lyammalele lya vanu pamo na vakulu va imanga nkuchonjewa kutaya timbwili. ⁹ Vakulu va imanga pavannipisije dihela Yasoni pamo na avake, nkuvaleka vahwene.

Paolo na Sila aneko ku Beloya

* **17:7** Nsitali auno ùlembwije Kaisali, kuyamba lina lya cheo cha Nfalume nkulu wa Loma.

¹⁰ Chilo uchila, vakúkulupila avao nkumpelekela Paolo na Sila ku Beloya. Pavahwikile aneko, nkuhwena kuing'ande ya kunnyuwila Nnungu ya Vayahudi. ¹¹ Vanu va ku Beloya vávele vakúpilikaniha saana kupunda avala va ku Sesalonike. Vánipwechela aula ujumbe kwa hamu ing'ulu. Nkuva uvaloleha saana Malemba Lanaswe kila liduva, uchinga vamale kuva àlálá lavatangola anga Paolo na Sila nni muhiu. ¹² Bahi Vayahudi vohe na vamahe va Chigiliki vachiheshimîka apala paimanga pamo na valume vohe va Chigiliki, vammalele vánikulupila.

¹³ Henga avala Vayahudi va ku Sesalonike pava-pilikene kuva Paolo àtanga Lilove lyanga Nnungu aneko ku Beloya, nkuhwena ku Beloya, nkuvakumba vanu na kuvachonjela makuwa la vanu kutaya timbwili. ¹⁴ Anepo vakúkulupila avake nkumpelekela Paolo pwani, henga Sila na Timoseo váisalidlile ku Beloya. ¹⁵ Avala vanu vanampelekedile Paolo vápite pamo na nang'e mpaka ku Asene. Aneko nkuuya na malaijo kuhaloka kwanga Paolo kuva, Sila na Timoseo vatende kila lihululîka vapiyanye kunnondola.

Paolo aneko ku Asene

¹⁶ Bahi Paolo panavele nkuvalinda alumi Sila na Timoseo aneko ku Asene, nkunchima namene muisungu pawene namuna aila imanga chiiombebe disanamu dya milungu. ¹⁷ Bahi nkuva wadjadiliana na Vayahudi muing'ande ya kunnyuwila Nnungu pamo na vanu vakávele Vayahudi vamweshîmu Nnungu. Na kila liduva ájadiliana na vanu vachikojâna navo kusakoni.

¹⁸ Vakúhunda vanji va mahundo la Vaepikuleo na mahundo la Vastoiko vánítahukana na Paolo. Vanji nkuva uvachidoni, “Ayu munu wa liloko àlinga kutangola chinu ntwani?” Vanji nkuchidoni, “Àonekana kuva àhubili habali dya milungu ya chiyeni.” Vátangwele malove anelo ing'anya Paolo áhubili habali dyambone kunnyamba Yesu na kuyamba ufufulo. ¹⁹ Bahi nkuntwala Paolo, nkumpelekeja ku lukumbi lukulu lwa aila imanga luvachema Aleopago, nkunnyaaulila kuchidoni, “Hwetu tùlumbela tumale mana la mahundo alano lahambi luhunda. ²⁰ Wako ùida na mambo mayeni mmakutu letu. Hambi hwetu tùlumbela tumale alano mambo làyamba chani.” ²¹ Kwa kuva, vanu va pa Asene na vanu vanji vayeni vachiikâla anepo vakanatamwije kutenda chinu chohecho, ila kutanga mambo anelo na kupilikanila mawaso lahambi.

²² Bahi Paolo nkuimila muyo lukumbi lwa Aleopago, nkuchidoni, “Mwenu mmanu mma pa Asene! Kwa namuna yoheyo aneyo, nangu ngwòna kuva mwenu nni mmanu muditâmwa namene habali dya dini. ²³ Kwa kuva, panichiongaonga paimanga yenu, unguloleha saana, níwiwene vitukutuku vyenu vimuviabudu, na níchiwene chitala chenu chimo valembilè kuva, ‘KWA NNUNGU AKÁMAIKANA.’ Bahi aneyo Nnungu umunnyuwa manganya bila kummala njo ungunnyaaulila mwenu habali dyake. ²⁴ Nnungu achiumbîle chilambo na vyammalele vipawîje, nang'e njo Nang'olo wa kulihunde na pachilambo, nanang'e akáikala n'ding'ande dya Nnungu didengwîje na makono la

vanu. ²⁵ Wala nanga patumikiwa kwa makono la vanu kuva muchi nang'e ch̄inipwawa chalembele, kwa kuva, nang'e njo av̄eng'a vanu umi, na kuvahululiha kupumula pamo na kuveng'a kila chinu. ²⁶ Kutandilika na munu yumo, Nnungu ávaumbile vanu va vilambo vyammalele uchinga vaikale pachilambo chammalele. Na kabla ak̄anambiumba, Nnungu ániamula mahiku na pachinu pavambeikala. ²⁷ Átendile uchocho uchinga vanu vantahe Nnungu ik̄anava kwa kupamapama, henga vapate kumwona. Na nni muhiu kuva, Nnungu nanga pava kulehu na munu woheyo muhwetu. ²⁸ Malinga chatangwele munu yumo kuchidoni,

‘Kwa kulundana nawi nang'e tuva na umi,

t̄unalihululila na t̄uvachinkupwawa!’

Malinga chivatangwele adihimu vanji kuva,

‘Hwetu tuvammalele nni tuvana vake.’

²⁹ Bahi kwa kuva hwetu nni tuvana tuva Nnungu, tuk̄álembelewa tutende kuva Nnungu àvele muchi sanamu ikatapaj̄jwe kwa sahabu au dimiya au liyanga, vitukutuku vikatapaj̄jwe kwa ufundi na ding'ano dya vanu. ³⁰ Bahi mahiku àlalá la ungamala, Nnungu ánalapililila masambi la vanu, henga vino àvalaija vanu vammalele va kila pachinu valekange masambi. ³¹ Kwa kuva, ànilivika liduva lyambevahukumu vanu va pachilambo chammalele kwa haki kupitila kwanga munu yumo wantandwele uchinga ahukumu. Nnungu ànivamaiha vanu vammalele chinu achino kwa kunfufula munu aneyo kuhaloka kwa vanu vahw̄ile!”

³² Bahi pavampilikene Paolo watangola kwamba kufufuka kwa vanu vahwîle, vanu vanji nkuntendele mang'wanyu, henga vanji nkuchidoni, “Tùlumbela tukupilikane kavila utangòlà kuyamba chinu achino.” ³³ Anepo Paolo nkuuka, nkuvaleka. ³⁴ Henga vanu vanji nkulundana pamo na Paolo na kukulupila. Na vanu vanapwawije nnikuwa anelyo lya vanu vanakulupidile nni Diyonsiyo anavele n'jumbe wa Lukumbi Lukulu luvachema Aleopago, na mmahe yumo uvanchema Damali pamo na vanu vanji vohe.

18

Paolo aneko ku Kolinso

¹ Bada ya anelo, Paolo nkuuka pa Asene nkuhwena ya ku Kolinso. ² Aneko nkunankoja Nnyahudi yumo lina lyake Akila, mwenedi wa ku Ponto. Aneyo Akila pamo na n'jawe uvanchema Pilisila, vákamwele mmaduva ulolo kuhaloka ku Italiya, ing'anya Nfalume wa Loma uvanchema Kilaudiyo ávalajije Vayahudi vammalele vauke muimanga ya Loma. Na Paolo ápite unavalola, ³ na kwa kuva vanang'o vávele akútota dihema muchi nang'e, Paolo nkuva waikala kwavo akuno uvakola madengo. ⁴ Kila Liduva lya Kuyewelega, Paolo nkuva watenda navo lilonji muing'ande ya kunnyuwila Nnungu walinga kuvauta Vayahudi na Vagiliki.

⁵ Bahi pakamwele Sila na Timoseo kuhaloka ku Makedoniya, Paolo nkutandilika kuutumila uhiku wake wammalele kwa kuhubili, wava-maiha Vayahudi kuva, muhiu Yesu njo Kilisto.

⁶ Henga Vayahudi pavantahwike na kutandilika kuntangolela malove lahakalenge, nang'e nkuliula kwa kupumunanga litutunga n'dinguwo dyake muyo mwavo wachidoni, "Hukumu ya asabu yenu ìve kwenu mmene! Nangu nikambekwambika ing'anya yenu mwenu, na kutandikila hambì nìmbewena kwa vanu vakávele Vayahudi."

⁷ Bahi Paolo nkuhuma, nkuhwena unaikala kuing'ande ya munu yumo akanavele Nnyahudi achimweshìmu Nnungu, lina lyake Tito Yusto, na ing'ande yake ívele pepi na aila ing'ande ya kunnyuwila Nnungu. ⁸ Kilispo, nkulu wa aila ing'ande ya kunnyuwila Nnungu, nang'e nkukulupila Nang'olo pamo na vanu vammalele va nng'ande mwake. Vakolinso vohe pavapilikene malove la Paolo, nkukulupila na kubatiswa.

⁹ Liduva limo nachilo, Nang'olo nkunnyaulila Paolo mmaono kuchidoni, "Unayope, wako hweneha chihi kutangola wala unanyalale, ¹⁰ kwa kuva, nangu nimwene ngùvele pamo na wako. Na wala nanga munu woheyo ambehulùla ukuhavila na kukutendela lahakalenge, kwa kuva, apano pamanga pàvele vanu vohe vavêle m'bali wangu."

¹¹ Bahi Paolo nkuikala aneko wavahunda Lilove lya Nnungu kwa chaka chimo na myedi sita.

¹² Henga Galiyo panavele nkulu wa chilambo cha Akaya, Vayahudi vânilundana na kunnyapatanila Paolo, nkunkamula na kumpelekeja kulukumbi. ¹³ Nkunsitaki uvachidoni, "Munu ayuno àvakumba vanu vâmwabùdù Nnungu kwa indila itindâna na sheliya." ¹⁴ Bahi Paolo pachichiatandilike kutangola, Galiyo nkuvahaulila Vayahudi kuchidoni, "Kuikavele umunsitaki ing'anya ya ku-

tenda likosa au kutenda lahakalenge, mukaniva na ing'anya ya kupilikanwa. ¹⁵ Henga kwa kuva nni matahukano chihi kuyamba malove na malina na sheliya yenu, bahi malilana mwenu mmene. Nangu nikátamwa kuva nkúhumu wa vitukutuku anevyo!” ¹⁶ Bahi Galiyo nkuvavinganga nnukumbi. ¹⁷ Anepo Vayahudi vamalele nkunkamula Sosisene anavele nkulu wa ing'ande ya kunnyuwila Nnungu, nkumpanya upala palukumbi. Henga Galiyo nanga panajalite mambo anelo.

Paolo àuya ku Antiyokiya ya Siliya

¹⁸ Paolo nkuikala aneko ku Kolinso kwa maduva lohe. Anepo nkulailana na avake vankulupîla Yesu, nkuhwena ku Kenkileya, aneko Paolo nkumowa linolo ing'anya ánitimisa nasili yanavikile muyo mwa Nnungu. Anepo nkukwela mmeli ihwêna nchilambo cha ku Siliya akuno apapatênê na Pilisila na Akila. ¹⁹ Pavahwikile ku Efeso, Paolo na avake nkusulupuka, Paolo nkuvaleka avake Pilisila na Akila. Nang'e nkuhwena kuing'ande ya kunnyuwila Nnungu, nkuva watenda lilonji na Vayahudi. ²⁰ Pavannyuwite aikale navo kwa maduva lohe namene, nang'e nanga panalembedile. ²¹ Henga panavele nkuuka, nkuvahaulila kuchidoni, “Nnungu akátamwa, nguchinguide kavila.” Anepo nkukwela mmeli nkuuka pa Efeso.

²² Pahwikile ku Kaisaliya, nkuhwena ku Yelusalemu unalisalimila likuwa lya vanu vankulupîla Yesu. Paukile anepo nkuheleleke ku Antiyokiya. ²³ Nkuikala aneko kwa maduva

kadiki, paukile anepo nkuva wapita n'dimanga dya chilambo cha Galatiya mpaka chilambo cha ku Filigiya, wavakamyanga mitima vakuhundwa.

Apolo aneko ku Efeso na ku Kolinso

²⁴ Bahi Nnyahudi yumo lina lyake Apolo, mwenedi wa ku Alekisaniliya, nkukamola pa Efeso. Aneyo ávele munu amaíte kulonjela saana na alamaíte saana Malemba Lanaswe. ²⁵ Munu aneyo ánihundwa indila ya Nang'olo, bahi nang'e nkutanga habali dyanga Yesu kwa bidi na kwa uhiu, henga áumaite chihi ubatiso wanga Yohana. ²⁶ Apolo nkutandilika kutangola bila kuyopa muing'ande ya kunnyuwila Nnungu, Pilisila nawi Akila pavampilikene chachitangola nkuntwala nkuhwena nawe kwavo nkunhululiha kuyelewa saana indila ya Nnungu. ²⁷ Apolo pachichiahwene ku Akaya, vakúkulupila avake nkunkamya ntima kwa kuvalembila baluwa vakuhundwa va ku Akaya uchinga vampwechele. Apolo pakamwele aneko ánivayangata namene avala vanu vakulupidile kwa inema ya Nnungu. ²⁸ Kwa kuva, ánitahukana na Vayahudi muyo mwa vanu na kuvalema, wavamaihija kwa Malemba Lanaswe kuva Yesu njo Kilisto atandolweji je na Nnungu.

19

Paolo aneko ku Efeso

¹ Bahi Apolo panavele ku Kolinso, Paolo nanga panapitile mmilambo vivêle nnyenje bahali, henga ápitile waonga mmilambo vya nkati-nkati nkunahwika ku Efeso. Aneko nkukojana

na vanu fulani vankulupîla Yesu, ² Paolo nkuvauja kuchidoni, “Dachi, múnimpwechela Umumu Wanaswe pamukulupidile?” Vanang’o nkunyang’ula kuchidoni, “Nanga, kananga kupilikana kuva pàvele Umumu Wanaswe tukánapilikana.” ³ Nang’e nkuchidoni, “Hambi mwenu múbatsiwe ubatiso ntwani?” Vanang’o nkunyang’ula kuchidoni, “Ubatiso wa Yohana.” ⁴ Paolo nkuchidoni, “Ubatiso wanga Yohana únitendeka uchinga vanu valeke kutenda masambi. Yohana ávahaulila vanu vankulupile ayula anavele nkwida nnyuma mwake, yani Yesu.” ⁵ Pavapilikene anelo, vammalele nkubatiswa kwa mamulaka la lina lya Nang’olo Yesu. ⁶ Bahi Paolo nkuvavikila makono, na Umumu Wanaswe nkuingila mmitima yavo, nkutandilikanga kutangola kwa luga dya kukanganya na kuhumya unabii. ⁷ Vanu anevo vammalele vávele malinga valume kumi na mbili. ⁸ Kwa myedi mitatu Paolo áva wahwena muing’ande ya kunnyuwila Nnungu, wavahubilila vanu bila kuyopa. Nkuva watenda lilonji na kuvakumba vanu uchinga vadikulupile habali dya Ufalume wa Nnungu. ⁹ Henga vanji nkuva na mitima ya kunonopa, nkuhita kukulupila, nkutandilika kutangola malove lahakalenge kwamba Indila Aila muyo mwa mmuluku wa vanu. Bahi Paolo nkuvanyema, nkuvatwala panyenje avala vakuhundwa vake, nkuva walonjela na vanu kila liduva nnukumbi lwa kulihundila lwa Tilano. ¹⁰ Ánihwenaha kutenda uchocho kwa vyaka vivili mpaka vanu vammalele vachiikâla ku Asiya kulipilikana

lilove Iya Nang'olo, Vayahudi na vanu vakávele Vayahudi.

Vana vanga Sikewa valinga kuvausa anamindenga

¹¹ Nnungu nkutenda masaibu la kuyoha kwa makono langa Paolo. ¹² Vanu nkuva uvatwala vitambala na dinguvo dinagusije mummili mwa Paolo, nkudipelekeja kwa vagonjo, vagonjo nkulama na vanavele na anamindenga nkuvauka. ¹³ Bahi pávele na Vayahudi vanji vachionga-ônga uvavausa anamindenga, vanu anevo nkulinga kuvausa anamindenga kwa kulitambulanga lina Iya Nang'olo Yesu, uvachidoni, “Nimwamulisa muuke kwa lina Iya Yesu ayula ahubilíwa na Paolo.” ¹⁴ Vanatendile uchocho vávele vana saba vanga Skewa, yumo wa makuhani vakulu va Chiyahudi. ¹⁵ Henga aneyo nanndenga nkuvayang'ula kuchidoni, “Yesu nangu ñnimmala na Paolo ñnimmala, henga mwenu mmanani?” ¹⁶ Anepo ayula munu anavele na nanndenga nkuvaulukila vammalele, nkuvalema dimongo. Anevo vanu nkuhuma nng'ande uvatukuta akuno vavèlè lukundumwandu na vabwang'wikenge.

¹⁷ Vanu vammalele va ku Efeso, Vayahudi na vanu vakávele Vayahudi nkumala habali aneyo. Vammalele nkukamulwa na lipamba, na lina Iya Nang'olo Yesu nkutumbyangwa. ¹⁸ Vanu vohe vankulupíla Yesu vániida, uvalitangolanga masambi lavo bila kupiha. ¹⁹ Vanu vohe vachitendanga mambo la chihavi vániida na vitabu vyavo vya chihavi nkuviyocha moto muyo mwa vanu.

Pavatendile isabu ya galama ya avila vitabu, isabu yake ívele ing'ulu namene, íhwikila vipande alufu amsini vya madini la dihela. ²⁰ Uvila njo Lilove Iya Nang'olo chilinahalijije kuyanjala namene na kuva na dimongo.

Timbwili aneko ku Efeso

²¹ Bada ya anelo, Paolo ákudungidile kuhwena ku Yelusalemu kwa kupitila ku Makedoniya na ku Akaya. Nkuchidoni, “Nikàhwika aneko, ngùlembelewa ngwòngele na ku Loma.”

²² Anepo nkuvatuma vanu vake vavili muavala vantumikîla, Timoseo na Elasto, valongolele kuhwena ku Makedoniya, nang'e mwene nkuisalila ku Asiya kwa maduva kadiki.

²³ Mmahiku ulolo nkuhumila timbwili ing'ulu aneko ku Efeso ing'anya ya Indila ya Nang'olo.

²⁴ Pávele na munu yumo nkúhana madini la dihela, lina lyake Demetiliyo. Munu aneyo ávele na madengo la kukatapaja disanamu dya madini la dihela dilandâna na aila ing'ande ya nnungu fulani uvanchema Atemi. Anelo madengo láveng'a faida ing'ulungwa akúhana. ²⁵ Bahi Demetiliyo nkuvakunganya anevo akúhana na vanu vanji vachikôla madengo malinga anelo, nkuvahaulila kuchidoni, “Mwenu mmalume, mùnimala kuva kupata kwetu kuhalokana na madengo alano latukôla.

²⁶ Hambu mwenu mmene mmenkupilikana na kulyonela vitukutuku vyatenda Paolo, akee chihi apano pa Efeso weka, henga kila pachinu nchilambo chammalele cha Asiya. Nang'e ànivakumba vanu vohe na àhauula kuva milungu aila ivedwîje na vanu ikávele

milungu mihiu wala kadiki. ²⁷ Hambi pàvele hatali, akee chihi kuhebuliwa kwa madengo letu, henga mpaka ing'ande ya nnungu wetu Atemi ìmbevalangiwa kuva ikee mana. Na ukulu wake nnungu wetu aabudîwa na vanu vammalele va chilambo cha Asiya na chilambo chammalele, ukambepwawa.”

²⁸ Pavapilikene anelo, nkuvisa namene, nkutandilika kutaya lwasu uvachidoni, “Atemi nnungu wa Vaefeso nni nkulu!” ²⁹ Upala imanga yammalele nkuumbala timbwili. Avala vanu nkunkamula Gayo na Alistaliko vanu va ku Makedoniya vachipapatâna na Paolo. Vammalele nkupiyanya kutukutila kuchiwanja cha makojano. ³⁰ Paolo nkulembela kulilanguja muyo mwa mmuluku wa vanu, henga vakuhundwa nkun'divila. ³¹ Vakulu vanji va chilambo anecho cha Asiya, vanavele ayanjavake Paolo, nkupelekejija Paolo ujumbe uvampembeja namene anainjile nchiwanja cha makojano. ³² Likuwa lyammalele lya vanu nkuhwang'anyika ding'ano, vanji nkuva uvahinginika uvila na vanji uvila, na vanji vakanamaite chivaaidilidile apala. ³³ Vayahudi nkun'gong'olela Alekisanda muyo mwa vanu, na vanu vanji nnikuwa alila lya vanu nkumwing'a maeleso. Bahi Alekisanda nkuvapungila makono vanyalale uchinga alitetele muyo mwa vanu. ³⁴ Henga pavamaite kuva nang'e nni Nnyahudi, vammalele kwa pamo nkutaya lwasu kwa masaa mavili uvachidoni, “Atemi nnungu wa Vaefeso nni nkulu!”

³⁵ Kuntululilo, kalani wa imanga nkuvanyalaja

vanu wachidoni, “Mwenu mmanu mma pa Efeso kila munu nchilambo chammalele ànimala kuva imanga aino ya Efeso njo ichûnga ing'ande ya nnungu Atemi na njo ichûnga alila liyanga lyake lyanaswe limatwêke kuhaloka kulihunde. ³⁶ Kwa kuva, nanga munu ambehulûla kukana malove alano, bahi mwenu nyalala, munatende chinu chohecho kwa halaka. ³⁷ Mwenu mùidile na avano vanu apano pamo na kuva nanga pavaivite vitukutuku vya muing'ande ya nnungu wetu na wala nanga pavankufwile nnungu wetu Atemi. ³⁸ Bahi ikàva Demetiliyo pamo na akúhana avake vâvele na lilove lya kuvasitaki avano vanu, lukumbi lûnipwawa na vakulu va chilambo vânipwawa, vanahulûla chihi unavasitaki aneko. ³⁹ Ikàva mùvele na lilove linji, bahi ìembelewa lipелекеjwe pamakojano palembelewa chisheliya. ⁴⁰ Kwa kuva, kupapatana na vitukutuku vihumidîle nelo, selekali ya Chiloma ìnahulula kutusitaki kuva tûtendile timbwili. Na wala tukambehulula kuvayang'ula, ing'anya itutendîle hwetu tutende timbwili.” ⁴¹ Pamalidile kutangola anelo, nkuulaila nkojano uchinga vamwadilikane.

20

Paolo àpita ku Makedoniya na ku Giliki

¹ Paimalilike aila timbwili ya pa Efeso, Paolo nkuvachema pamo avala vakuhundwa, nkuvakamya mitima. Anepo nkuvalaila, nkuhwena ya ku Makedoniya. ² Nkupitila nchilambo achila watangola na vanu kwa malove lohe la kuvakamya mitima. Nkuhwena

ku Giliki, ³ nkuikala aneko myedi mitatu. Panavele pepi kuuka kuhwena chilambo cha ku Siliya, nkupilikana kuva Vayahudi vâkudungidile vantendela lahakalenge. Bahi nang'e nkwanamula kuuya kwa kupitila chilambo cha ku Makedoniya. ⁴ Vanu vanapapatene na Paolo nni Sopateli mwanawe Pîlo wa ku Beloya na Alistaliko na Sekundo venedi va ku Sesalonike na Gayo mwenedi wa ku Debe na Timoseo na Tikiko na Tilofimo venedi va chilambo cha ku Asiya. ⁵ Vanu anevo vânitulongolela nkunatulinda kuimanga ya ku Tolowa. ⁶ Paimalilike Sikukuu ya Mikate Ikátaijwe Hamila, hwetu nkukwela meli kuuka paimanga ya Filipi. Nkuonga kwa maduva nnyano, nkunavakoja akula ku Tolowa, aneko nkuikala kwa maduva saba.

Paolo ànfufula Eutiko

⁷ Liduva litandi lya lijuma túnikojana uchinga tulye chakulya cha pamo. Paolo nkulonjela na vanu mpaka ching'ati chilo, kwa kuva, ákudungidile auke ulyamba wake. ⁸ Nchumba cha n'galofa chitunavele, múvele na vibatali vyohe vichiyâka. ⁹ Nnemba yumo lina lyake Eutiko ávele aikèlè palidilisha akuno Paolo avenkuhwenaha kupwahika. Ayula kijana nkutandilika kuhindila na kuntululilo luwono nkuntwala mwalehu, nkumatokela pahi kuhaloka kugalofa ya tatu, vanu nkunannokota ahwilè. ¹⁰ Paolo nkusulupuka pahi, nkunanhunamila ayula kijana, nkunkumbatila nkuchidoni, “Munave na lipamba, momi.” ¹¹ Paolo nkukwela kavila n'galofa, nkumeya nkate

nkulya pamo na vanu vankulupîla Yesu. Nkuh-weneha kupwahika na vanu kwa muda nnehu mpaka kulyamba, anepo nkuuka. ¹² Avala vanu nkuntwala ayula kijana nkumpelekeja kukaya akuno avèlè mumi, akuno vatujjwè mwalehu mitima.

Paolo àhwena ku Mileto

¹³ Hwetu nkukwela mmeli nkulongolela nkuhwena ya ku Aso. Aneko túlembelewa tuntwale Paolo malinga chanatulaijije, kwa kuva, ákudungidile uhwenana aneko kwa madodo. ¹⁴ Bahi patukojene na Paolo aneko ku Aso, nkunkweja mmeli, nkuhwena nawe ku Mitilene. ¹⁵ Liduva lipapête, nkuuka pa Mitilene nkuhwika ku chisiwa cha Kiyo, na liduva lya vili nkunahwika chisiwa cha ku Samo, na liduva lya tatu nkunahwika ku Mileto. ¹⁶ Paolo álembedile tupulung'anye chihi pa Efeso uchinga tunatime namene nchilambo cha Asiya. Kwa kuva, kuikave uihululika Paolo ápiyanyanga ahwike ku Yelusalemu kabla ikànahwika Sikukuu ya Pentekoste.

Paolo àlailana na vasele va likuwa lya vanu vankulupîla Yesu lya ku Efeso

¹⁷ Paolo panavele ku Mileto nkuvatuma vanu vahwene vakavacheme vasele va likuwa lya vanu vankulupîla Yesu lya ku Efeso uchinga akojane navo. ¹⁸ Pavakamwele, Paolo nkuvahaulila kuchidoni, “Mwenu mmene mùnimala namuna chinguikele na mwenu maduva lammalele kutandikila nniduva litandi lingukamwele apano pa Asiya. ¹⁹ Níntumikidile Nang'olo kwa kulisulupuha namene na kwa kukuta mihodi

ungupilililà ibaniki na itahukwi íngupètè ing'anya ya hila ya Vayahudi. ²⁰ Mwenu m̀nimala kuva nikanampihite kananga lilove limo lya kunfala mwenu, henga ñnivahubilila na kuvahunda muyo mwa vanu na n'ding'ande dyenu. ²¹ Ñnivaduma Vayahudi na Vagiliki kuva ìembelewa vannaukile Nnungu kwa kuleka masambi na kunkulupila Nang'olo wetu Yesu Kilisto. ²² Hambi pilikanila! Kwa kuva ñnikolokohwa na Umumu Wanaswe, bahi nguchinguhwene ku Yelusalemu bila kumala lámbugupàtà aneko. ²³ Henga chingumaite nangu nni kuva, kila imanga Umumu Wanaswe ànangumaiha kuva vihungo na kubanika v̀venkungulinda. ²⁴ Henga nangu nikáuvalangila umi wangu kuva chinu chamana namene, henga ngùlebela chihi ngumalile madengo langu na utumishi waning'ile Nang'olo Yesu, yani kushuhudila Malove Lambone la inema yanga Nnungu.

²⁵ Nangu ñnaongaonga mmwenu mmammalele unguhubilì Ufalume wa Nnungu. Henga hambì, ñnimala kuva wala nanga munu kananga yumo mmwenu ambengwôna kavila. ²⁶ Bahi ñinnyaulila kuva munu yumo mmwenu akàyahika nangu nikambekwambika. ²⁷ Kwa kuva, nangu nikanayopile kananga kadiki kunnyanjajija lammalele lalalembela Nnungu. ²⁸ Lyongolelange mwenu mmene na mulyongolele alila likuwa lyammikile mwenu Umumu Wanaswe kuva mmakulolihija. Vachunge vanu va Nnungu vavasumìle kwa myadi yake mwene. ²⁹ Nangu ñnimala kuva nikàuka nangu, làmbekwida mahoha

nnikuwa lyenu na kum'bwilangilanga, na wala lakambelivikila chididi anelyo likuwa. ³⁰ Na nnikuwa lyenu mùmbehumila vanu vambehûnda mahundo la kulambila uchinga vavatindinganye vanu na kuvatenda vavapapate vanang'o. ³¹ Bahi lyongolelange! Himukilanga kuva kwa vyaka vitatu, chilo na muhi nikanahopedile kun'duma kila munu mmwenu kwa mihodi.

³² Bahi hambi, nimmikanga mwenu muulinsi wanga Nnungu na wa lilove lyake liyamba inema yake lihulula kun'denga muing'ulupa na kumwing'a mapala pamo na vanaswe vake vammalele. ³³ Nangu nikanavele na tama ya hela yoheyo wala inguwo yanga munu woheyo.

³⁴ Mwenu mmene mûnimala kuva ngúkola madengo kwa makono langu nimwene uchinga ngupate vitukutuku vyammalele vinichisikikila, nangu chalumo na avangu. ³⁵ Kwa vitukutuku vyammalele vîngutendîlè, nînnangujije nfano kuva kwa kutenda uchocho tûlembelwa kuvayangata vakâlihululila, akuno utulahimukila malove lanatangwele mwene Nang'olo Yesu kuchidoni, 'Wasa kuhumya kuliko kupwechela.' "

³⁶ Paolo patangwele malove anelo, nkutindi-vala malundi pamo na avala vanu vammalele, nkuyuwa. ³⁷ Vammalele nkukuta, nkunkumbatila Paolo na kum'busu. ³⁸ Chinavayundahije namene nni malove lanavahaulidile kuva vakambemwona kavila. Anepo nkumpelekela mpaka ku meli.

21

Paolo àhwena ku Yelusalemu

1 Patulailene navo, hwetu nkukwela mmeli nkuhwena mwalehu mpaka ku Kosi. Liduva lya vili lyake nkuhwika ku Lodo, na patuukile aneko nkuhwena ku Patala. 2 Aneko, nkuikoja meli ichihwena ku Foinike, nkukwela nkuhwena na mwanda. 3 Patukamwele pachinu patuchihulula kuchona chisiwa cha Kiplo, hwetu nkupita m'bali wa kunchinda nkuhwena chilambo cha ku Siliya. Nkunaimila imanga ya ku Tilo kwa kuva aila meli ísulupuha nsigo unavele mmeli. 4 Aneko nkuvakojja vakuhundwa, nkuikala navo kwa maduva saba. Vanang'o kwa kulojwa na Umumu Wanaswe nkunnyaulila Paolo kuchidoni, anahwene ku Yelusalemu. 5 Henga palamalilike maduva letu, hwetu nkuuka. Vakuhundwa vammalele pamo na vamahe vao na vana vao nkutupelekela mpaka panda imanga. Patukamwele pwani, tuvammalele nkutindivala malundi, nkuyuwa. 6 Anepo nkulailana, hwetu nkukwela mmeli, vanang'o nkuuyang'ana kwavo.

7 Hwetu nkuhweneha na mwanda wetu, kuuka ku Tilo nkuhwika ku Tolemayi, aneko nkusalimilana na vakúkulupila avetu, nkuikala liduva limo. 8 Liduva lipapête hwetu nkuhwena ku Kaisaliya. Aneko nkuhwena kuing'ande yanga Filipo Nkúhubili Malove Lambone. Filipo nni yumo wa avala saba vanatandolwejjije kuyava chakulya akula ku Yelusalemu. 9 Munu aneyo ávele na vana va chimahe ncheche vakánambimmala nnume, vachihûmya unabii. 10 Patuikele aneko maduva lohe, nkukamola nabii yumo wa Nnungu kuhaloka ku Yudeya lina lyake Agabo. 11 Pahwikile apala patuvele, nkutwala

nkaka wanga Paolo, nkulihunga mmakono na mmadodo lake, nkuchidoni, “Umumu Wanaswe achidoni, ‘Uvila njo Vayahudi chivambennyunga mwene nkaka auno, aneko ku Yelusalemu na kunkamuja mmakono mwa vanu vakávele Vayahudi.’ ”

¹² Patupilikene anelo, hwetu na vanu vanji vanapwawije apala nkumpembeja namene Paolo anahwene ku Yelusalemu. ¹³ Henga nang'e nkuyang'u kuchidoni, “Mwadachi mũnakuta na kundumula ntima? Nangu ngùvele tayali, akee chi kutaywa nnilungu aneko ku Yelusalemu, henga ata kuhwa ing'anya ya Nang'olo Yesu.”

¹⁴ Patuwene chihi ànihita chitunnyaulidile, hwetu nkuleka kun'duma, nkuchidoni, “Lalalembela Nang'olo latendeke.”

¹⁵ Bada ya anelo, hwetu nkupanganika, nkuh-wena ku Yelusalemu. ¹⁶ Vakuhundwa vanji kuhaloka imanga ya ku Kaisaliya nkutupelekela mpaka kukaya kwanga Nnasoni, munu wa ku Kiplo uchinga tukave tuvayeni vake. Munu aneyo ávele yumo wa vakuhundwa vatandi vanga Yesu.

Paolo àmwongela Yakobo

¹⁷ Patuhwikile ku Yelusalemu vakúkulupila avetu vánítipwechela kwa ihangaladi ing'ulu namene. ¹⁸ Ulyamba wake Paolo nkupapatana na hwetu kuhwena unannola Yakobo, na vasele vammalele va likuwa lya vanu vankulupîla Yesu navanang'o vánípwawa. ¹⁹ Paolo pavasalimidile, nkuvahaulila kila chinu chatendile Nnungu muvanu vakávele Vayahudi kupitila utumishi wanga Paolo.

20 Bahi vanang'o pavapilikene malove anelo, nkuntumbyanga Nnungu. Anepo nkunnyaulila Paolo kuchidoni, “Nnung'unwetu, lola namuna maelufu la Vayahudi chivakulupidile, na vammalele vânalihumya kukamula Sheliya.

21 Vânipilikana habali kukwamba wako kuva, ùvahunda Vayahudi vammalele vaikâla mmilambo vya vanu vakâvele Vayahudi vanakamule Sheliya ya Musa. Ùnivalimbija vanavayalule vanavao na wala vanapapate mihambo yetu ya Chiyahudi.

22 Anevo vanu vâmbepilikana kuva ùnikamola apano pa Yelusalemu. Vino tutende dachi?

23 Bahi tênda malinga chitumbekuhaulila. Apano pâvele valume ncheche vavikîle nasili muyo mwa Nnungu.

24 Lùndana na valume anevo muibada ya kulihahula na uvalipile galama yavo uchinga vamowe ulindo. Kwa kutenda uchocho vanu vammalele vachivamale kuva habali divapilikene dívele dya kulambila. Pamo na anelo vachivamale kuva unakamula Sheliya yanga Musa.

25 Henga kuyamba avala vanu vakâvele Vayahudi vankulupîla Yesu tûnivalembila kuyamba vitukutuku vituamwile. Tûnivaamulu vanalye vyakulya vihumîjwe sadaka kudisanamu na vanalye myadi na vanyama vapopotwîje na valinyemye na umalaya.”

26 Bahi liduva lipapête Paolo nkuvatwala avala valume nkutenda ibada ya kulihahula pamo na anevo. Anepo nkuingila mu Ing'ande ya Nnungu, nkutambulanga kwamba ntululilo wa maduva la kulihahula na kuvahumija sadaka, kila munu muanevo nchenche.

Kuhungwa kwa Paolo

27 Àlálá maduva saba palanavele pepi kumalilika, Vayahudi fulani vanahaleke ku Asiya vámmwene Paolo avèlè mu Ing'ande ya Nnungu. Nkuvachonjela vanu vammalele, nkunkamula Paolo. 28 Nkutayanga lwasu uvachidoni, “Mmaisilaeli avetu, tuyangate! Ayu njo ayula munu avahûnda vanu vammalele kila pachinu kwa kuvatangolela lahakalenge vanu vetu na Sheliya yanga Musa pamo na Ing'ande aino ya Nnungu wetu. Henga pamo na kulatenda anelo, àvainjijije vanu vakávele Vayahudi mu Ing'ande ya Nnungu na kupahakajanga pachinu apano panaswe.” 29 Vátangwele uchocho ing'anya vámmwene Paolo kumanga pamo na Tilofimo mwenedi wa ku Efeso, na vanang'o vátenda kuva Paolo àmwingijije Tilofimo mu Ing'ande ya Nnungu.

30 Imanga yammalele nkwombala chihi timbwili na vanu nkuhaloka mipata yammalele uvatukuta chimbamba, nkunkamula Paolo, nkummutanga na kunnyumya mu Ing'ande yanga Nnungu. Na milango ya Ing'ande ya Nnungu nkuchimwa. 31 Pavachichivammwalale Paolo, nkulu wa matiyala la Valoma nkupilikana habali aneyo kuva imanga yammalele ya Yelusalemu yòmbele timbwili. 32 Upala ayula nkulu wa matiyala nkuvatwala vakulu vanji va matiyala nkupiyanya kuhwena akula kuvèle likuwa lya vanu. Bahi pavammwene ayula nkulu wa matiyala pamo na matiyala vake, nkulekanga kumpanya Paolo.

33 Bahi ayula nkulu wa matiyala nkummwenela Paolo, nkunkamula na kwamulu ahungwe mididi

mivili ya chitale. Anepo nkuuja kuchidoni, “Ayu nnani? Na àtendile chani?” ³⁴ Vanu vanji palikuwa alila lya vanu vátaya lwasu uvatangola uvila na vanji uvila. Bahi ing'anya ya alula lwasu, nkulu wa matiyala nanga panahulwile kumala uhiu wa habali aneyo. Bahi nkulaija Paolo apelekejwe m'boma lya matiyala. ³⁵ Paolo pahwikile padingasi, matiyala nkunnyakula ing'anya ya timbwili dya likuwa lya vanu. ³⁶ Kwa kuva, likuwa lya vanu vammalele vánnondola pachikundu uvachidoni, “Mmwalale!”

Kulitetela kwanga Paolo

³⁷ Matiyala pavachichivamwingije Paolo m'boma lya matiyala, Paolo nkunnya ulila ayula nkulu wa matiyala kuchidoni, “Dachi, ùnanguluhusu nikuhaulile lilove limo?” Nkulu wa matiyala nkunnyang'ula kuchidoni, “Ùnimala kutangola Chigiliki? ³⁸ Kwani wako ukávele ayula Mmisili anatandilihije ing'ondo mmaduva ulola lapitile na kuvalodya vakúwalala alufu ncheche kuhwena kulilanga?” ³⁹ Paolo nkunnyang'ula kuchidoni, “Nangu ni Nnyahudi, nimunu wa imanga ya ku Taso chilambo cha Kilikiya, imanga ya muhimu namene. Chonde ngùlulusu ngutangole na ava vanu.” ⁴⁰ Ayula nkulu wa matiyala nkunnuhusu. Bahi Paolo nkuimila paingasi, nkuvapungila nkono avala vanu uchinga vanyalale. Vammalele pavanyalalike, Paolo nkutangola navo kwa luga yavo ya Chieblaniya.

22

¹ Paolo nkuchidoni, “Mmalangavangu pamo na atavangu, ngupilikanile panilitetela muyo mwenu!” ² Pavapilikene watangola navo kwa Chieblaniya, nkuhalija kunyalalika namene kupita patandi. Anepo Paolo nkuchidoni, ³ “Nangu Ninnyahudi, nguvelekweji ku Taso chilambo cha Kilikiya, henga ngulewije upano pamanga pa Yelusalemu. Nangu nguvele nkuhundwa wanga Gamalieli, na aninguhunda saana namuna ya kudipapata Sheliya dya atavetu. Nnilihumya mwalehu kuntumikila Nnungu malinga mwenu mmammalele chimuvele nelo. ⁴ Nnivabaniha mpaka kuvawalala vanu vachiipapata Indila ya Nang'olo. Nnavakamula valume na vamahe na kuvahunga nnilungu. ⁵ Kuhani Nkulu pamo na lukumbi lukulu lwa vasele, vammalele vanahulula chihi kungushuhudila. Ngupwechedile na baluwa kuhaloka kwa vanang'o, ilembwije na alangavetu Vayahudi va ku Dameski. Nangu nkuhwena ku Dameski uchinga nivahunge vanu vankupila Yesu va aneko koka nguide navo mpaka pa Yelusalemu uchinga vaasibiwe.

⁶ Bahi pannavele nndila pepi na kuhwika ku Dameski, malinga saa sita muhi, upopo nkuhumila nng'anje kuhaloka kulihunde, ung'anyima namene nkungulangajija mipata yammalele. ⁷ Anepo nangu nkuhunamila pahi, nkupilikana lidi ulinguhaulila kuchidoni, ‘Sauli, Sauli! Mwadachi unangubaniha?’ ⁸ Nangu nkuuja kuchidoni, ‘Nang'olo, wako nnani?’ Nang'e

nkunguhaulila kuchidoni, ‘Nangu nni Yesu wa ku Nasaleti úngulagìhà.’ ⁹ Avala vanu vanavele pamo na nangu váníwona aula nng'anje, henga nanga pavanalielewiye lidi lya ayula achilonjêla na nangu. ¹⁰ Bahi nangu nkuuja kuchidoni, ‘Hambi Nang'olo ngutende dachi?’ Nang'olo nkunguhaulila kuchidoni, ‘Imila, uhwene ku Dameski na aneko vachivakuhaulile lammalele lapangwîje ulatende.’ ¹¹ Nangu nikanahulwile kulola ing'anya ya ing'anyimi ya aula nng'anje, bahi avangu nkungukamula nkono nkungulodya mpaka ku Dameski.

¹² Aneko ku Dameski kúvele na munu yumo uvachinchema Ananiya, munu achimweshîmu Nnungu na kukamula Sheliya ya Musa, na kulombolewa lambone na Vayahudi vammalele vachiikâla ku Dameski. ¹³ Nang'e nkunguidila, nkuimila pepi nanangu nkuchidoni, ‘Nnangawangu Sauli, ulole kavila!’ Upala nangu nkupata kulola kavila, nkumwona aneyo munu. ¹⁴ Anepo Ananiya nkuchidoni, ‘Nnungu wa anakuluvetu ànikutandola uchinga ulamale lalalembela Nnungu na umwone ayula Wambone pameho pa Nnungu na umpilikane mwene walonjela na wako. ¹⁵ Kwa kuva, ùmbekuva shahidi wake kwa vanu vammalele kuyamba àlálá lulawene na kulapilikana. ¹⁶ Hambi ùlindilila chani? Imila ubatiswe, uhahulwe masambi lako akuno uyùwà kwa lina lya Nang'olo.’

¹⁷ Bahi nangu nkuuya ku Yelusalemu, panichiyuwa mu Ing'ande yanga Nnungu, nkulona maono. ¹⁸ Nímmwene Nang'olo Yesu, nkunguhaulila kuchidoni, ‘Piyanya! Uka pa

Yelusalemu upehi, kwa kuva vanu va apano vakambeukubali ushuhuda wako kungwamba nangu.’ ¹⁹ Nangu nkuyang'ula kuchidoni, ‘Nang'olo, vanang'o v`animala kuva ng`upita kila ing'ande ya kunnyuwila Nnungu unguvataya nnilungu na kuvapanya avala vakukulupila wako. ²⁰ Na vanu pavammwalele shahidi wako Stefano, nangu nimwene `nipwawa upala, `nikubaliana navo kuyamba kuwalalwa kwake. Na nangu njo nichilolihija makoti la avala vammwalele.’ ²¹ Anepo Nang'olo nkunguhaulila kuchidoni, ‘Hwena, nimbekutuma uhwene kulehu, kwa vanu vak`avele Vayahudi.’ ”

²² Alila likuwa lya vanu nkumpilikanila Paolo mpaka patangwele malove anelo. Anepo nkunonohanga lidi uvachidoni, “Mmwalale aneyo munu, kwa kuva ak`alembelwa kuva mumi!” ²³ Nkuhweneha kutaya lwasu akuno uvayahanga makoti lavo na kuululuha litutunga muha.

Paolo `apisula ulaiya wake wa Chiloma

²⁴ Nkulu wa matiyala nkuvahaulila matiyala vampelekeje m'boma lyavo. Nkulaija vammujeje kwa kunsulubula mijeledi uchinga vamale ing'anya ivatendile vanu vataye lwasu ing'anya yanga nang'e. ²⁵ Henga pavannyungile Paolo uchinga vansulubule, nang'e nkummuja nkulu yumo wa matiyala myamoja anavele apala kuchidoni, “Dachi, sheliya `nannuhusu kunsulubula laiya wa Loma kabla ak`anambihukumiwa?” ²⁶ Ayula nkulu palapilikene malove anelo, nkuhwena kwa

nkulu wa matiyala, nkunnyaulila kuchidoni, “Ūmbetenda chani? Ayu munu nni laiya wa Loma!” ²⁷ Bahi nkulu wa matiyala nkummwenela Paolo, nkummuja kuchidoni, “Nguhaulile, wako nni laiya wa Loma?” Paolo nkunnyang'ula kuchidoni, “Elo.” ²⁸ Anepo nkulu wa matiyala nkuchidoni, “Nangu ngũsumile haki ya kuva laiya wa Loma kwa dihela dyohe.” Paolo nkuchidoni, “Henga nangu ni laiya wa Loma kwa kuvelekwa.” ²⁹ Bahi avala vachichivamujeuje Paolo, nkupiyanya kuukananga. Na ayula nkulu wa matiyala nkuyopa namene pamaite kuva Paolo wannyangile kwa mididi ya chitale ni laiya wa Loma.

Paolo àimijwa muyo Lukumbi Lukulu

³⁰ Liduva lipapête, nkulu wa matiyala álambela amale uhiu wa masitaka lasitakiwîje Paolo na Vayahudi. Bahi nkunnyungula, nkuvalaija makuhani vakulu na vajumbe va Lukumbi Lukulu vakoJane. Anepo nkwiða nawe Paolo na kumwimija muyo mwavo.

23

¹ Paolo nkuvapalambahija meho avala vajumbe va Lukumbi Lukulu, nkuchidoni, “Mmalangavangu, mpaka nelo ntima wangu ukánguhukumu kwa chinu chohecho kuyamba maisha langu pameho pa Nnungu.” ² Bahi ing'anya ya kutangola uchocho, Ananiya kuhani nkulu nkuvalaija avala vanaimidile pepi na Paolo vampanye likofi. ³ Anepo Paolo nkunnyaulila kuchidoni, “Nnungu mwene achiakupanye likofi,

wako uvêle muchi libaka lya ing'ande livapakile chokaa! Wako ùikele anepo unguhukùmù nangu kwa kuipapata sheliya. Henga umwene uilumula sheliya kwa kulaija ngupanywe!”⁴ Avala vanu vanaimidile pepi na Paolo, nkunnyaulila Paolo kuchidoni, “Wako untongolela malove lahakalenge Kuhani Nkulu wa Nnungu!”⁵ Paolo nkuyang'ula kuchidoni, “Mmalangavangu, nangu nikanamaite kuva nang'e nni Kuhani Nkulu. Kwa kuva, Mmalemba Lanaswe ìnilembwa kuva, ‘Unantangolele lahakalenge nkulu wa vanu vako.’”

⁶ Akuno Paolo wamala kuva vanu vanji vávele Masadukayo na vanji vávele Mafalisayo, nkunonoha lidi muyo lukumbi wachidoni, “Mmalangavangu, nangu nni Nfalisayo mwana wanga Nfalisayo. Nangu ngùhukumiwa ing'anya ya lilolelo limbenalyo kuva vanu vahwîle vàmbeifulwa.”⁷ Pamalidile kutangola malove anelo, Mafalisayo na Masadukayo nkulindamuka kupwatana namene, anepo vanu va lukumbi nkuyavanyika mipata mivili.⁸ Anelo lánihumila ing'anya Masadukayo vâhaua kuva nanga ufufulo wa vanu vahwîle, na wala nanga malaika na wala mahoka, henga Mafalisayo vânalakulupila anelo lammalele.⁹ Bahi pávele na lwasu lukulu namene, vakúhunda va Sheliya va nnikuwa lya Mafalisayo nkuimila nkutahuka kwa dimongo uvachidoni, “Hwetu tukáchona chinu chohecho chihakalenge chachitendile ayu munu. Panjika malaika au mahoka vânipwahika nawe.”

¹⁰ Matahukano palayenjejeke namene, nkulu wa matiyala nkuyopa kuva avala

vanu vachivan'dalulange Paolo. Bahi nang'e nkuvaamulisa matiyala vahwene paching'ati pa aula mmuluku wa vanu vakammuse Paolo kwa dimongo koka vampelekeje m'boma.

¹¹ Chilo, Nang'olo nkuhumila na kwimila pepi na Paolo, nkunnyaaulila kuchidoni, “Likamye ntima! Kwa kuva, malinga chushuhudidile habali dyangu apano pa Yelusalemu, ùlembelewa akatende uchocho na ku Loma.”

Mitemelo ya kummwalala Paolo

¹² Uhiku pauchele, Vayahudi nkutenda ntamelo chitinya. Nkulyapilila uvachidoni, “Tukachitulye na wala tukambekumbila mpaka tummwalale Paolo.” ¹³ Isabu ya vanu vanatendile ntemelo anewo yanipunda vanu alubaini. ¹⁴ Bahi vanang'o nkuhwena kwa makuhani vakulu na vasele va Vayahudi nkuchidoni, “Hwetu tùniapila kuva tukambeyeja chinu chohecho mpaka tummwalale Paolo. ¹⁵ Hambi, mwenu pamo na vajumbe va Lukumbi Lukulu làija ujumbe kwa nkulu wa matiyala uchinga ampelekeje Paolo kwenu mwenu umulambilila kuva mùlembela mumale saana habali dyake. Hwetu tùvele tayali kummwalala kabla akànambihwika pepi na mwenu.”

¹⁶ Henga mwipwawe Paolo ánipilikana habali dya mitemelo ya avala vanu ya kummetela Paolo vammwalale. Bahi nkuhwena, nkunainjila m'boma lya matiyala nkunnyaaulila Paolo lammalele lavakudungidile. ¹⁷ Anepo Paolo nkunchema nkulu yumo wa matiyala myamoja nkunnyaaulila kuchidoni, “Papatana na ayu kijana uhwene nawe kwanga nkulu wa matiyala

kwa kuva àvele na lilove lya kunnyaulila.”
¹⁸ Bahi ayula nkulu wa matiyala myamoja nkumpelekeja mwipwave Paolo mpaka kwa nkulu wa matiyala, nkuchidoni, “Ayula nfungwa uvanchema Paolo áninguchema nkunguyuwa nikupelekejije ayu kijana kwa kuva àvele na chinu chambekuhaulila.”
¹⁹ Bahi ayula nkulu wa matiyala nkunkamula nkono ayula kijana, nkuhwena nawe panyenje, nkummuja kuchidoni, “Ûmbenguhauli chinu ntwani?”
²⁰ Ayula kijana nkuchidoni, “Vayahudi vànipatana vakuyuwe umpelekeje Paolo ku Lukumbi Lukulu nundu uvalilambilila kuva valukumbi vâlembela vapate habali dyake kwa uhiu namene.
²¹ Henga wako unakumbike kwa kuva pâvele vanu vapunda alubaini vammetêla. Na vâniapila kuva vakambekulya wala kukumbila chinu chohecho mpaka vammwalale hoti Paolo. Na vino vâvele tayali, vâlindilila chihi chumbekwamula wako.”
²² Bahi nkulu wa matiyala nkunneka ayula kijana ahwene, nkun'duma wachidoni, “Unannyaulile munu woheyo kuva ùninguhaulila habali aino.”

Paolo àpelekejwa kwanga Feliki

²³ Nkulu wa matiyala nkuvachema matiyala vavili, vakulu va matiyala myamoja nkuvahauli kuchidoni, “Vavikange tayali matiyala myambili, akúkwela falasi matiyala sabini na matiyala myambili va mikuchi uchinga vahwene ku Kaisaliya, muikale tayali kuuka satatu ya chilo.
²⁴ Vavike tayali falasi vambennyakûla Paolo uchinga akahwike kwanga Feliki, nkulu wa chilambo cha ku Yudeya, avèlè mumi.”

25 Bahi nkulu wa matiyala nkulemba baluwa ya kumpelekejija nkulu Feliki, baluwa yene válembile uvila,

26 “Nangu Kilaudiyo Lusiya, ñikulembila baluwa aino wako Nkulu, Mweshimiwa Feliki.

Pwechelela disalamu dyangu.

27 Nkulu, Vayahudi váninkamula ayu munu na vávele pepi na kummwalala, nangu nkuhwena na matunji la matiyala nkumpoha, kwa kuva, váningumaiha kuva nang'e nni laiya wa Loma. 28 Bahi kwa kuva ngúlembela ngumale chinu ntwani chívatèndà Vayahudi vansitaki, nangu nkunhwikiha ku Lukumbi lwavo Lukulu. 29 Nangu nkumala kuva masitaka lene làyamba chihi matahukano la sheliya dyavo. Bahi nangu nikawene kuva pàvele chinu chohecho chakosedile chímbetèndà afungwe nnilungu au kuwalalwa. 30 Pangupilikene kuva Vayahudi vátenda ntemelo uchinga vammwalale, upopo nangu nkumpelekeja kwakuwe, na kuvalaija vanu vansitâki vaide na masitaka lavo kwakuwe.”

31 Bahi avala matiyala nkuntwala Paolo malinga chivalaijijwe, chilo uchila nkumpelekeja Paolo mpaka ku Antipatili. 32 Ulyamba wake avala matiyala vachiônga wamadodo nkuuya ku Yelusalemu, m'boma lya matiyala. Nkuvaleka avala matiyala akúkwela falasi vahwenehe na mwanda chalumo na Paolo. 33 Pavakamwele ku Kaisaliya nkumwing'a

baluwa nkulu Feliki na kunkamuja Paolo kwanga ayula nkulu. ³⁴ Feliki paisomile aila baluwa, nkuvauja kuchidoni, “Ayu munu àhaloka chilambo ntwani?” Pavannyaulidile kuva àhaloka chilambo cha ku Kilikiya, ³⁵ Feliki nkuchidoni, “Nguchingupilikanile ing'anya yako pavambekamola vanu vakusitâki.” Anepo Feliki nkuamulisa vammike Paolo muing'ande ya chifalume yanga Helode, vanchunge.

24

Vayahudi vânsitaki Paolo muyo mwa Feliki

¹ Bada ya maduva nnyano, Kuhani Nkulu Ananiya nkukamola ku Kaisaliya akuno apapatènè na vasele va Vayahudi pamo na mwanasheliya yumo wa Chiloma lina lyake Tetulo. Vanang'o nkwida na masitaka lavo lavansitaki Paolo muyo mwa ntawala. ² Bahi Paolo pachemwije, Tetulo nkutandilika kuhumya masitaka wachidoni, “Mweshimiwa Feliki, kupitila wako tùniikala maduva lohe kwa amani ihu. Na uongosi wako ùidile na mabadiliko lohe lambone kwajili ya chilambo achino. ³ Anelo lammalele tùnilapwechelela kwa shukulani na lakambelualika kila pachinu mmahiku lammalele. ⁴ Henga kwa kuva nangu nikátamwa nikuhopeje, bahi kwa uwambone wako nìkuyuwa utupilikanile kwa alano malove letu lainjipele latumbetangola. ⁵ Tùnimala kuva ayu munu ànyakwile ihonjela. Nang'e àtandiliha timbwili kila pachinu pavêle Vayahudi pachilambo pammalele. Na uyoyo njo nkulu wa lisehebu

lya Vanasaleti. ⁶ Na nang'e ánilinga kuitaya unajisi Ing'ande ya Nnungu, bahi hwetu nkunkamula. [Hwetu túlebela tunnyukumu kupapatana na sheliya dyetu. ⁷ Henga nkwida Lusiya, nkulu wa matiyala nkuntwala kwa dimongo mmakono letu. ⁸ Anepo Lusiya nkuvalaija vanu vansitâki Paolo vaide kwakuwe.]* Na wako umwene ukammujauja uchiemale uhiu wa masitaka latunsitaki.” ⁹ Vayahudi vammalele nkulundana nawe kwa kunhapatanila Paolo uvachidoni, masitaka lammalele nni la uhiu.

Paolo àlitetela muyo mwanga Feliki

¹⁰ Bahi Feliki nkumpungila nkono Paolo uchinga atangole. Paolo nkuchidoni, “Nahangalala kulitetela muyo mwako akuno ungumâlâ kuva wako ùjukile kuva mwamusi nchilambo achino kwa vyaka vyohe. ¹¹ Wako umwene ùnahulula kumaiha kuva lakanapunda maduva kumi na mbili kutandikila pangupite ku Yelusalemu unannyuwa Nnungu. ¹² Ava vanu nanga pavangukojije ungutahukana na munu woheyo mu Ing'ande ya Nnungu wala kuvachonjela vanu n'ding'ande dya kunnyuwila Nnungu au pachinu panji pohepo muimanga aino. ¹³ Wala nanga pavahulula kumaiha uhiu wa masitaka lavangusitaki nangu. ¹⁴ Nangu nakubali muyo mwako kuva, nangu ngùmwabudu Nnungu wa anakuluvetu, na nni nkuhundwa wa Indila aila, ivahaûla vanang'o kuva lisehebu lya kulambila. Nangu nakulupila malove lammalele

* **24:8** Mmalemba lanji la kala malove anelo lavêle mmabano lakapali.

lalembwîje mmitabu vya Sheliya na mmitabu vya manabii. ¹⁵ Nangu ngùvele na lilolelo kwanga Nnungu malinga vanang'o chivalolela kuva, Nnungu àmbevafufula vanu vambone pameho pake na avala vatênda lahakalenge. ¹⁶ Bahi ing'anya ya anelyo nangu natumbama kuikala saana maduva lammalele uchinga ntima wangu unanguhukumu kwa chinu chohecho pameho pa Nnungu na pavanu.

¹⁷ Bahi bada ya kuikala aneko kulehu kwa vyaka vyohe, nangu nkuida ku Yelusalemu uchinga nivapelekejije alangavangu Vayahudi nsada kwajili ya amahuvani na kuhumya sadaka kwa Nnungu. ¹⁸ Pavangukojije mu Ing'ande ya Nnungu ungulatenda anelo, nangu ngùvele ngumalidilè aila ibada ya kulihahula. Wala nikanavele na likuwa lya vanu na wala pakanavele na timbwili. ¹⁹ Henga apala pávele na Vayahudi vanahaleke kuchilambo cha ku Asiya, anevo njo vachilembelewa vapwawe apano uvahumya masitaka lavo ikàva vavêle na lilove lyohelyo au chinu chohecho chakungusitaki. ²⁰ Au, ava vanu vavêle apano vahaule chinu ntwani chihakalenge chivachiwene kwang'une pannaimidile pa Lukumbi Lukulu, ²¹ ikà nave chihi malove ulala lannatangwele pannaimidile muyo mwavo kuva, 'Mùnguhukumu nelo ing'anya ya lilolelo linguvenalyo kuva, vanu vahwîle vàmbeufufuliwa!' ”

²² Anepo Feliki, anaimaite Indila aila saana, nkuiimija aila ing'anya hoti. Nkuvahaulila kuchidoni, “Nahumya hukumu ya ing'anya aino pambeida apano Lusiya nkulu wa matiyala.” ²³ Bahi

nkumwamulisa nkulu wa matiyala myamoja anchunge Paolo na kumwing'a wasa kadiki, na ayanjavake vanalimbijwe kumwing'a vitukutuku vyasikikila.

Feliki na n'jawe vâmpilikanila Paolo

²⁴ Bada ya maduva kadiki, Feliki nkukamola na Dulusila n'jawe, anavele Nnyahudi. Nkulaija Paolo achemwe, nkumpilikanila pachitangola kuyamba ing'ulupa ya kunkulupila Yesu Kilisto.

²⁵ Henga Paolo pachilonjelela kuyamba haki na uweso wa kulikamulanga na kuyamba hukumu ya Nnungu iida, Feliki nkuyopa, nkunnyauli Paolo kuchidoni, “Vino hwena hoti, nguchinikucheme kavila panimbepata wasa.”

²⁶ Henga pamo na anelo Feliki áloléla kuva, Paolo achiamwing'e dihela. Bahi ing'anya ya anelyo, Feliki nkuva wanchemachema Paolo myanda yohe wapwahika nawe.

²⁷ Bada ya vyaka vivili, Polikiyo Festo nkutwala chiteng'u cha ukulu changa Feliki. Bahi kwa kuva Feliki álembela alipakahe kwa Vayahudi, nkunneka Paolo avèlè nnilungu.

25

Paolo muyo mwanga Festo

¹ Bahi Festo pakamwele ku Kaisaliya, nkupita maduva matatu, nkuyomboka kuhwena Ku Yelusalemu. ² Aneko makuhani vakulu na vakulu va Vayahudi nkunnyaulila Festo habali dyanga Paolo. ³ Nkuva uvampembeja Festo uchinga avatendele lyambone kwa kuvapelekejija Paolo ku Yelusalemu, kwa kuva, válembela

vammetelete na kummwalala pambekuva nndila. ⁴ Henga Festo nkuvayang'ula kuchidoni, “Paolo àvenkuchungwa nnilungu aneko ku Kaisaliya, na nimwene ngùvele pepi kuhwena ukwoko. ⁵ Bahi vakulu venu vapapatane na nangu vakansitaki, ikàva pàvele chinu chohecho chihakalenge chachitendile.”

⁶ Bahi Festo paikete navo malinga maduva nane au kumi uvila, nkuhelelekela ya ku Kaisaliya. Liduva lya vili nkuikala pachiteng'u cha hukumu, nkuamulisa vaidinawe Paolo. ⁷ Paolo pakamwele, avala Vayahudi vahalêke ku Yelusalemu nkun'dinguka na kutandilika kunsitaki masitaka lohe la kwidopa lavakanahulwile kananga vene kulamaiha. ⁸ Anepo Paolo nkulitetela wachidoni, “Nangu nanga chinu chingukosedile kwamba sheliya ya Vayahudi wala kwamba Ing'ande ya Nnungu na wala nikánkosedile Nfalume wa Loma.” ⁹ Henga kwa kuva Festo álembela alipakahe kwa Vayahudi, nkummuja Paolo kuchidoni, “Dachi, ùnalembela uhwene ku Yelusalemu ukahukumiwe aneko muyo mwangu kwajili ya masitaka alano lavakusiteke?” ¹⁰ Paolo nkuyang'ula kuchidoni, “Nangu ngùimidile muyo lukumbi luvêle mumamulaka la Nfalume wa Loma, na apano njo pangulembelewa nguhukumiwe. Nikávakosedile Vayahudi chinu chohecho malinga wako umwene chiumaite saana. ¹¹ Bahi ikàva ngwònekene kuva ngùtendile chinu chihakalenge chilembelêwa nguhukumiwe kuhwa, nangu nikáhita kuhwa. Henga ikàva nanga uhiu wohewo wa masitaka lavangusitaki, bahi nanga munu woheyo ahulûla kungukamuja kwa Vayahudi.

Nangu ngùlembela haki yangu ya kunahukumiwa kwa Nfalume wa Loma!”

¹² Bahi Festo pamalidile kutangola na vasauli vake nkuchidoni, “Üyuwite ukahukumiwe kwa Nfalume wa Loma, bahi uchiuhwene kwa Nfalume wa Loma.”

Festo àyuwa lúnda kwa Nfalume Agilipa

¹³ Bada ya maduva kadiki, Nfalume Agilipa na Beneke nkuhwika ku Kaisaliya unammuja habali Festo. ¹⁴ Na pavaikele aneko kwa maduva lohe, Festo nkunnyaulila nfalume kwamba ing'anya yanga Paolo wachidoni, “Apano pàvele munu yumo wannekile Feliki ahungwìjè nnilungu. ¹⁵ Nangu pannavele ku Yelusalemu, makuhani vakulu na vasele va Vayahudi váninsitaki na kunguyuwa ninnyukumu kuhwa. ¹⁶ Nangu nkuvayang'ula kuva, aneyo ikee mihambo ya Chiloma kunnyukumu munu woheyo kuwalalwa kabla akànambikojana meho kwa meho na vanu vansitêke uchinga nanang'e apate wasa wa kulitetela kwamba masitaka lavansiteke. ¹⁷ Bahi pavakamwele apano nangu nikanatimile. Liduva lipapête, nangu nkuchemehija lukumbi, nkuikala pachiteng'u cha hukumu nkuamulisa aneyo munu vaide nawe. ¹⁸ Pavaimidile vanu vansitêke Paolo, nanga pavanahawile lilove lyohelyo lihakalenge lyatendile malinga chinichilolela nangu. ¹⁹ Henga vátahukana nawe kwamba dini yao vene na kuyamba munu yumo uvanchema Yesu anahidile, henga Paolo átumbamila kuva Yesu mumi. ²⁰ Anepo nangu nikanamaite namuna ya kupata uhiu wa malove anelo. Nangu nkummuja Paolo ikàva achiatamwe kuhwena ku

Yelusalemu uchinga ing'anya yake ikahukumiwe aneko. ²¹ Henga Paolo palembedile haki yake ya kunahukumiwa kwa Nfalume wa Loma, nangu nkuamulisa vanchunge nnilungu mpaka panimbempelekeja kwa Nfalume wa Loma.” ²² Anepo Agilipa nkunnyaulila Festo kuchidoni, “Nanani uchocho ngùlambela nimpilikanile ayu munu nimwene.” Festo nkuyang'ula kuchidoni, “Ûnampilikanila nundu.”

Paolo àpelekejwa muyo mwanga Agilipa

²³ Bahi liduva lipapête, Agilipa pamo nawi Beneke nkukamola kwa dihinji ding'ulu, nkuingila nnukumbi lwa makojano pamo na vakulu va matiyala na vakulu va imanga. Anepo Festo nkuamulisa vakantwale Paolo vaide nawe. ²⁴ Anepo Festo nkuchidoni, “Nfalume Agilipa, na mmammalele mmêle apano na hwetu, ayu munu umumwona muyo mwenu, Vayahudi vammalele va apano na va ku Yelusalemu váningutongodikila akuno uvataya lwasu kuva, ayu munu àlembelewa ahwe. ²⁵ Nangu ngùwene kuva akátendile chinu chohecho chimbentenda ahukumiwe kuhwa. Henga kwa kuva Paolo mwene àniyuwa akahukumiwe kwanga Nfalume wa Loma, nangu nkuamula nimpempelekeje ku Loma. ²⁶ Henga nikávele na chinu chimaikâna cha kunnembila nkulu wetu, Nfalume wa Loma kumwamba Paolo. Bahi ngùidile nawe muyo mwenu, asa muyo mwako, wako Nfalume Agilipa uchinga akaujwaujwa ngupate masitaka la kulemba. ²⁷ Kwa kuva, ngwòna akee chinu

chambone nangu kumpelekeja nfungwa bila kulatambulanga masitaka lavansiteke.”

26

Paolo àlitetela muyo mwa Nfalume Agilipa

¹ Bahi Agilipa nkunnyaaulila Paolo kuchidoni, “Hambi unaluhusiwa kulitetela.” Anepo Paolo nkunyoloja nkono wake nkutandilika kulitetela, wachidoni, ² “Nfalume Agilipa, nangu nilyona kuva ngùpete wasa nkulu wa kulitetela muyo mwako kwamba àlálá masitaka lammalele lavangusiteke Vayahudi, ³ asa kwa kuva wako umwene ùnimala namene mihambo ya Vayahudi na matahukano lavo lammalele, bahi nakuyuwa ungupililile kwa kungupilikanila.

⁴ Vayahudi vammalele vànimala habali dya maisha langu kutandikila pannavele nin'joko na namuna chinguikele nchilambo changu na aneko ku Yelusalemu. ⁵ Vanang'o vàningumala kwa vyaka vyohe na vakàlumbela vànahulula chihi kushuhudila kuva nangu ngúvele nimunu wa lisehebu lya Mafalisayo, lisehebu lipapâta namene sheliya dya dini yetu ya Chiyahudi. ⁶ Vino ngúvele apano, nguhukumiwe ing'anya ya kuva ngùilolela aila ahadi yanavaahidite Nnungu anakuluvetu. ⁷ Ahadi yene nni uila ilolêwa na matawa letu kumi na mbili la vanu vetu, uvamwabudu Nnungu kwa bidi chilo na muhi. Nfalume Agilipa, ing'anya ya lilolelo anelyo Vayahudi vànangusitaki! ⁸ Ing'anya ntwani mwenu mùtenda kuva nni chinu chikákulupika Nnungu kuvafufula vanu vahwîle? ⁹ Nangu nimwene ngútenda kuva ngùlembelewa ngutende

lammalele lahululika uchinga ngutahuke habali dya Yesu wa ku Nasaleti. ¹⁰ Anelo njo langulatendile ku Yelusalemu. Ngúpete mamulaka kuhaloka kwa makuhani vakulu, nangu nkuvataya nnilungu vakúkulupila vohe. Na pavachihukumiwa kuwalalwa, nanani ngútandola vawalalwe. ¹¹ Myanda yohe ínahwena n'ding'ande dya kunnyuwila Nnungu univabaniha na kuvakolokoha vaikane ing'ulupa yavo. Nnivasunalila namene mpaka kunavataha n'dimanga dya chiyeni.”

*Paolo àtana namuna chankulupidile Yesu
(Matendo 9:1-19, 22:6-16)*

¹² “Bahi liduva limo ngúvele mmwanda unguhwènà ku Dameski akuno nguvèlè na mamulaka na malaijo lahalòka kwa makuhani vakulu. ¹³ Nfalume Agilipa, pannavele nndila malinga sasita ya muhi, nauwene nng'anje ung'anyîma kupunda wa liduva uhalòkà kulihunde. Nkungulangajija nangu na avangu vangupapatene navo. ¹⁴ Tuvammalele nkumatoka pahi, nangu nkulipikana lidi ulitangola na nangu kwa Chieblaniya kuchidoni, ‘Sauli! Sauli! Mwadachi ùnangubaniha? Uliwalala chihi bule malinga ung'ombe apânya litapola isimbo ihongoleke ya nchungu wake.’ ¹⁵ Nangu nkuuja kuchidoni, ‘Nang'olo, wako nnani?’ Nang'olo nkuyang'ula kuchidoni, ‘Nangu nni Yesu ungubaniha. ¹⁶ Henga vino takatuka uimile. Nnikuhumila uchinga nikuvike kuva ntumishi wangu na shahidi wangu. Uchiuvamaihe vanu vanji vitukutuku vyuviwene nelo na

vinji vinimbekulanguja paida. ¹⁷ Nimbekupoha mmakono mwa Vayahudi na vanu vakávele Vayahudi. Nikutuma kwa vanu anevo uchinga, ¹⁸ uvakusumbule meho lavo vapate kuuka nnupi vaide kunng'anje na kuuka muutawala wanga Nanchindenga, vannaukile Nnungu uchinga kwa kungukulupila nangu vasamehewe masambi lavo na vapate mapala pamo na vanu vahahuliwije kuva vanu va Nnungu.' ”

Paolo àtongola kwamba madengo lake

¹⁹ “Bahi Nfalume Agilipa, nangu nkutenda malinga chingulaijijwe mmaono àlalá lahalêke kulihunde. ²⁰ Henga ngútandilike kuvahubilila vanu va ku Dameski hoti koka nkuhwena kunavahubilila vanu va ku Yelusalemu na chilambo chammalele cha Yudeya na kwa vanu vakávele Vayahudi, unguvahimya vanu valeke kutenda masambi na kunnaukila Nnungu na vamaihe kwa vitendo vyavo kuva vânninnaukila Nnungu. ²¹ Bahi ing'anya ya malove anelo Vayahudi nkungukamula pannavele mu Ing'ande ya Nnungu nkulambela vambwalale. ²² Henga kwa kuyangatwa na Nnungu, nangu nimumi mpaka nelo. Nangu ñniimila kuhumya ushahidi kwa vanu vammalele, vakulu na vakávele vakulu. Wala nanga pangutangola malove lanji lalekêne na àlalá lavanatangwele manabii pamo na Musa kuva làmbehumila. ²³ Vanang'o vátangwele kuva, Kilisto àmbebanihwa, na kuva, nang'e àmbekuva ntandi kufufulwa kuhaloka kwa vanu vahwîle uchinga avayanjajije vanu vammalele nng'anje wa upohi, Vayahudi na vanu vakávele Vayahudi.”

24 Paolo pachilitetela uchocho, Festo nkunonoha lidi wachidoni, “Paolo ùvele na ding'apedi! Kusoma kuusomile namene kukutenda ùùve n'ding'apedi!” 25 Henga Paolo nkuyang'ula kuchidoni, “Mwenye Festo, nangu nikávele n'ding'apedi. Nangu ngùtangola malove mahiu na lamana. 26 Kwa kuva, Nfalume Agilipa ànilamala alano, na nangu nàhulula chihi kutangola muyo mwake bila kulipwelela. Kwa kuva, ònimala namene kuva wala nanga lilove lyohelyo mualano lyakalimaite kwa kuva chitukutuku chene achino chikátendeke kunamaweka. 27 Nfalume Agilipa, dachi ùnakulupila malove lavatangwele manabii va kala? Nangu ònimala kuva ùnalakulupila.” 28 Anepo Agilipa nkunnyaulila Paolo kuchidoni, “Dachi, wako ùtenda kwa malove lako kadiki ùnahulula kungutenda nangu kuva Nkilisto?” 29 Paolo nkuyang'ula kuchidoni, “Ikàva kwa malove kadiki au kwa malove lohe, henga nangu ònnyuwa Nnungu uchinga wako na vanu vammalele vangupilikanîla nelo vâàve Vakilisto muchi nangu, henga bila uhungwa uvila mididi.”

30 Anepo Nfalume Agilipa na Festo, nkulu wa chilambo nawi Beneke na avala vammalele vanavele apala pamo na vanang'o, nkuimilanga. 31 Pavamwadilikene nkuva uvahaulanila kuva, “Ayu munu nanga patendile chinu chohecho chimbentenda ahukumiwe kuhwa wala kuhungwa nnilungu.” 32 Anepo Agilipa nanang'e nkunnyaulila Festo kuchidoni, “Ayu munu akanihunguliwa kuikave akayùwà ing'anya yake

ikapilikaniwe kwa Nfalume wa Loma.”*

27

Paolo àpelekejwa ku Loma

¹ Bahi paiamuliwije kuva tuhwene ku Italiya kwa indila ya bahali, Paolo na vafungwa vanji nkuvikwa kwa nkulu yumo wa matiyala myamoja lina lyake Yulio uchinga avachunge, nang'e ávele wa nnitunji lya matiyala lichichemwa “Litunji lya Nfalume wa Loma.”

² Hwetu nkukwela mmeli ichihalôka imanga ya ku Adilimitiyo inavele pepi kuuka kuhwena kubandali dinji dinavele pwani ya vilambo vya ku Asiya. Hwetu nkuuka anepo akuno tupapatènè na munu yumo wa ku Makedoniya uvachinchema Alistaliko, áchihalòkà imanga ya ku Sesalonike. ³ Liduva lipapête, hwetu nkuhwika ku Sidoni, bahi Yulio nkuntendela Paolo uwambone nkulu namene, nkunnyaulila

avaongele ayanjavake uchinga vamwing'e vitukutuku vyanasikikidile. ⁴ Patuukile anepo, nkukwela mmeli kavila, nkupita m'bali ukápunga namene lipungo wa chisiwa cha Kiplo kwa kuva lipungo línatutukuha kwa kuhalokela muyo mwetu. ⁵ Bahi patuyombweke bahali inavele m'bali wa chilambo cha ku Kilikiya na ku Pamfiliya, nkunahwika kuimanga ichêmwa Mila, ívele chilambo cha ku Likiya. ⁶ Aneko ayula nkulu wa matiyala nkuikoja meli inji ya ku

* **26:32** Nsitali auno ùlembwije Kaisali, kuyamba lina lya cheo cha Nfalume nkulu wa Loma.

Alekisandiliya ichihwena ku Italiya, tuvammalele nkukwelanga anemwo.

⁷ Tútwete maduva lohe utwonga kadiki-kadiki akuno utubanika, henga kuntululilo nkunakamola pepi na imanga ya ku Nido. Kwa kuva lipungo lívele likulu, nkutudivila tunahulule kuhwena indila ituchilembela tuilondole. Anepo hwetu nkupita m'bali ukápunga namene lipungo wa chisiwa cha ku Kilete, pepi na Salimone. ⁸ Twóngá kadiki-kadiki utupita nnyenje medi akuno utubanika namene, nkunahwika pachinu pachemwa “Bandali Ikatapele,” pepi na imanga ichêmwa Laseya.

⁹ Maduva lohe lánipita, ata liduva lya kufunga nalinang'o línipita, na maduva láchípapàtà láva la hatali kwonga m'bahali. Bahi Paolo nkuvaduma wachidoni, ¹⁰ “Mmalangavangu, nangu ngwòna kuva auno mwanda úvele na hatali na asala yohe muyo mwetu, akee chihi meli na misigo bahi, henga pamo na umi wetu mwalehu.” ¹¹ Henga ayula nkulu wa matiyala myamoja nkuleka kupilikanila malove latangwele Paolo, nang'e nkupilikanila malove la mwene meli pamo na nkúlodya meli. ¹² Hambi kwa kuva apala pa-bandali pakanavele pachinu pakatapele kuikala kwa mahiku la imepo, vanu vohe nkuhumya ding'ano kuva vauke pachinu apala vahwenehe na mwanda wavo mpaka kuimanga ya ku Foiniki, koka vaikale aneko mpaka palambepita mahiku la imepo hoti. Foiniki ívele bandali inavele pachisiwa cha ku Kilete chichilola m'bali wa kusini-mangalibi na kasikasini-mangalibi kwa

kuva aneko vakanihulula kuikala kwa mahiku la imepo.

Kutibuka kwa bahali

¹³ Pautandilike kupunga mpapa ukávele na dimongo namene uchihaloka m'bali wa kusini, vanang'o nkwona kuva mpapa uvachilindilila ùnikamola, bahi nkuiusa naanga nkutandilika mwanda uvaonga mwitepa chisiwa cha Kilete.

¹⁴ Henga bada ya kupita uhiku kadiki nkuhaloka lipungo likulu lichêmwá, “Lipungo lya kasikasini-mashaliki,” kupaloka m'bali wa chisiwa cha Kilete. ¹⁵ Anelyo lipungo nkuitukuha meli, na kwa kuva tukanahulwile kwopotana nalyo, hwetu nkuileka meli itukuhwe na lipungo mpaka kumedi lohe kulichilodya anelyo lipungo.

¹⁶ Patuchipita m'bali ukápunga namene lipungo mwitepa chisiwa chijoko chichêmwá Kauda, túnibanika namene kuinjija mashuwa inyoko mmeli. ¹⁷ Bahi avala vanu pavamalidile kuiinjija, nkuitava mididi meli uchinga inahaduke. Na kwa kuva váyopa vanaching'amwa muulongo uvêle pepi na pwani ya ku Siliti, bahi nkusulupuha matanga, nkuileka meli itukuhwe na lipungo.

¹⁸ Lipungo línihwenéha kutwopota namene, na liduva lipapête nkututenda tutandilike kuyahanga misigo inavele mmeli. ¹⁹ Liduva lya tatu, nkutandilika kuyahanga mmedi vikolelo vya mmeli kwa makono lavo vene. ²⁰ Nkupita maduva lohe tukànambilyona liduva wala inondwa, na lipungo nkuhalija kupunga namene, kuntululilo lilolelo lya kupohwa nkuyahika mwalehu.

²¹ Vanu vávele vaikèlè maduva lohe vakànambikulya chinu chohecho. Bahi Paolo

nkuimila ching'ati vanu nkutangola kuchidoni, “Mwenu mmanu, kuikavele umungupilikanila na kuyeweja mwanda wa kuuka ku Kilete, ibaniki aino na asala aino ikánatukoje. ²² Henga hambini ninyuwa mulikamye mitima, kwa kuva, wala nanga munu kananga yumo ambekûhwa, ila meli bahi njo imbehadûka. ²³ Kwa kuva, chilo cha nelo malaika wa Nnungu, Nnungu ayula angutendile nangu kuva wake na nni unguntumikila, áninguhumila nkuimila muyo mwangu, ²⁴ nkunguhaulila kuchidoni, ‘Paolo, unayope! Kwa kuva, ùembelewa uimile muyo mwa Nfalume wa Loma, na Nnungu kwa uwambone wake ànivapoha vanu vammalele vaônga pamo na wako.’ ²⁵ Bahi mmalangavangu, likamyange mitima kwa kuva, nangu nankulupila Nnungu na ìmbekuva muchi changuhaulidile. ²⁶ Henga lasima meli yetu iching'amwe munnyangi wa chisiwa fulani.”

²⁷ Pachikamwele ching'ati chilo cha liduva lya kumi na ncheche, patuchitukuhwa akuno na aneko na lipungo lya bahali ya Adiliya, amadengo vammeli nkutenda kuva vavele pepi na kunnyangi. ²⁸ Nkusulupuhija n'didi uvahungile chinu cha kwidopa mmedi, ukuwona ulehu wake uchidika mita alubaini kwenda pahi. Nkuhwena muyo kadiki nkupima kavila nkupata mita salasini.

²⁹ Kwa kuyopa meli inaguma mmayanga, nkusulupuhija mmedi naanga ncheche kwa nnyuma meli uchinga ihwene kadiki-kadiki, nkuyuwa uhiku upiyanye kucha. ³⁰ Amadengo va mmeli nkulembela vatile, nkusulupuhija

mashuwa m'bahali, uvalambilila kuva valembele vasulupuhe naanga m'bali wa muyo meli. ³¹ Paolo nkunnyauli nkulu wa matiyala na matiyala lake kuchidoni, “Ava vanu vakànaisalile umuno mmeli, mwenu mmammalele mukambepohwa.” ³² Anepo matiyala nkuicheketa mididi ichikamulila mashuwa, nkuileka imatokele m'bahali. ³³ Ulyamba na mambumbu Paolo nkuvakulumisa vanu vammalele valye chakulya, wachidoni, “Nelo nni liduva lya kumi na ncheche muvèle chihi nnipamba na mukatamwije kulya, na mukánakulya chinu chohecho. ³⁴ Bahi ninyuwa mulye chakulya, kwa kuva mulembelewa mulye uchinga munahwe. Kwa kuva, wala nanga munu mmwenu ambeliwalâla kananga kadiki.” ³⁵ Paolo pamalidile kutangola malove anelo nkutwala nkate, nkunshukulu Nnungu muyo mwavo, nkuumeya nkutandilika kuulya. ³⁶ Anepo vammalele nkulikamya mitima, navanang'o uchocho nkutandilika kulya chakulya. ³⁷ Jumula ya tuvanu tûnavele mmeli túvele myambili sabini na sita. ³⁸ Kila munu palile nkusiba, nkutandilika kuyaha misigo ya ngano m'bahali kupungula iidopi ya meli.

Kuhadukanga kwa meli

³⁹ Uhiku pauchele, vamadengo va mmeli nanga pavanachimaite achila chilambo, henga nkupona pachinu fulani bahali paiyendile kadiki nchisiwa na pachinu panavele nnyangi wohe. Bahi nkukudungila vahwene aneko uchinga ikàchihululika vaiimije meli yao aneko. ⁴⁰ Nkuhungulanga naanga dyammalele

na kudileka dititimile m'bahali akuno uvahungulanga mididi ivanahungile mmilandi ivalodidya meli. Anepo nkukweja inguwo imo muyo uchinga ipapate mpapa na kutukuha meli kuhwena pwani. ⁴¹ Henga meli nkuguma nchisulu cha ulongo. M'bali wa muyo wa meli nkuhavikwa mwalehu muulongo na wala nanga kutikinyika, na m'bali wa nnyuma nkulumukana vibeduli kwa dimongo dya mawimbi.

⁴² Bahi matiyala nkulembela vavawalale vafungwa vammalele kuyopa vanaogelela dahu mpaka kunnyangi na kutaloka. ⁴³ Henga kwa kuva ayula nkulu wa matiyala álembela ampohe Paolo, nkuvadivila matiyala vanalatende anelo. Nkuvahauli vanu vahulûla kwogelela valiyahe mmedi vaogelele mpaka kunnyangi. ⁴⁴ Na vanu vanji vahwene akuno valikamulidilè n'dimbao au mmibeduli vya meli ilumukene. Na uvila njo tuvammalele chitunahwikile pwani salama.

28

Paolo kuchisiwa cha Malita

¹ Patuhwikile kunnyangi salama, nni patukameke kuva achila chisiwa chíchemwa Malita. ² Venedi va anepo vátutendeledile lambone namene. Vákumbanyije moto nkutukalibisa tuvammalele kwa kuva imbula ínatonya na pávele na imepo. ³ Bahi Paolo álokwete nnyunda wa ding'uni, na pachidivika pamoto, nnyongo avêle na sumu nkuhuma n'ding'uni adila ing'anya ya ntukuta, nkuluma munkono wanga Paolo na kuning'inila upala. ⁴ Venedi va anepo pachisiwa pavammwene nnyongo waning'inila munkono

wanga Paolo, nkuva uvahaulanila kuchidoni, “Hakika ayu munu nni nkúwalala, pamo na kuva ànipohwa kuhwa m'bahali, henga nnungu wetu wachimahe utunchema Haki, akambenneka ààve mumi!” ⁵ Bahi Paolo nkumpatulila pamoto ayula nnyongo na wala nanga paunammengile kananga kadiki. ⁶ Avala vanu válolela vamwone Paolo wavimbanga au wamatoka na kuhwa upala. Henga pavalindilidile kwa uhiku nnehu bila kuchona chinu chohecho uchinkoja Paolo, nkupindikulanya ding'ano dyao nkutandilika kutangola kuva Paolo nni yumo wa milungu.

⁷ Pepi na pachinu apala pávele na welu nku-lungwa wanga nkulu wa achila chisiwa, lina lyake Publiyo. Munu aneyo ánitupwachelela saana kuva tuvayeni vake kwa maduva matatu akuno watutendela lambone. ⁸ Atatake Publiyo álele pachinanda kwa kuva ávele nchidumba na ádalola myadi. Paolo nkuinji nng'ande uchinga akannole, nkunnyuwila na kummikila makono na nkun-namya. ⁹ Bahi ng'anya ya anelyo lihumidíle, vanu vammalele vachiuûla va apala pachisiwa nkuida, navanang'o nkulamywa. ¹⁰ Vanu nkutweshimu namene, na patunavele tayali kuuka mwanda kwa indila ya mmedi, venedi nkutwing'a vituku-tukutu vyammalele vitunasikikidile, na kutupak-ilila mmeli.

Paolo na avake vâhwika ku Loma

¹¹ Paipitile myedi mitatu, hwetu nkutandilika kavila mwanda wetu mmeli ya ku Alekisandiliya inaimidile pachisiwa anecho uvalindilila lapite mahiku la imepo hoti. Na mmeli aneyo vávedile disanamu dya milungu mavila vachêmwa,

Kasta na Polukusi. ¹² Patuhwikile imanga ya ku Silakusa, nkuikala anepo maduva matatu. ¹³ Patuukile anepo, nkunahwika imanga ya Legiyo. Liduva lipapête, lipungo nkutandilika kupunga kuhaloka m'bali wa kusini, na liduva lya vili nkunahwika paimanga ya Puteoli. ¹⁴ Aneko nkuvakoya avetu vankulupîla Yesu, nkutuyuwa tuikale navo kwa lijuma limo. Anepo nkuhwena ku Loma. ¹⁵ Bahi vakúkulupila avetu va ku Loma pavapilikene kuva tuvenkwida, vanji nkuida mpaka Palisoko lya Apiyo na vanji mpaka pachinu pachemwa, “Ding'ande Dinatu dya Vayeni,” nkutupwechela. Paolo pavawene nkunshukulu Nnungu, nkutujwa ntima.

Paolo avahubilila vanu ku Loma

¹⁶ Patukamwele ku Loma, Paolo vâmwing'ile luhusa lwa kunaikala ing'ande ya weka pamo na litiyala yumo achinnolihija.

¹⁷ Bada ya maduva matatu, Paolo nkuvachema vakulu va Vayahudi. Pavakojene, Paolo nkuvahaulila kuchidoni, “Mmalangavangu, pamo na kuva nanga chinu chohecho chihakalenge chinivatendile Vayahudi avetu au kutahukana na mihambo ya anakuluvetu, henga nangu ñnikamulwa aneko ku Yelusalemu na kutaywa mmakono la Valoma. ¹⁸ Henga Valoma pavanguujije-ujije nkungwona nanga chinu chingukosedile chimbengutênda nguhukumiwe kuhwa, nkulembela vanguhungulange. ¹⁹ Henga pavaamwile uchocho, Vayahudi nkuhita, nangu nkuyuwa nikahukumiwe kwa Nfalume wa Loma pamo na kuva nikanavele na lilove lyohelyo lya

kuvasitaki Vayahudi avangu. ²⁰ Bahi ing'anya ya anelyo, nangu nìnchemenge apano nelu uchinga tupwahike na ninnyaulile kuva ing'anya ya lilolelo livavenalyo Vaisilaeli, nangu ngùtavijwe kwa mididi aino ya chitale.”

²¹ Vanang'o nkunnyaulila Paolo kuchidoni, “Hwetu tukanambipwachela baluwa yoheyo ihalôka ku Yudeya ikwâmba wako, na wala nanga munu woheyo akamwêle apano unatuhaulila habali dyako au kutuhaulila chinu chohecho chihakalenge chikwâmba wako. ²² Henga hwetu tûnatamwa namene tupilikane chiuwona wako umwene, kwa kuva, tûnimala kuva kila pachinu vanu vâtangola malove lahakalenge kuyamba lisehebu anelyo.”

²³ Anepo vanang'o nkupanga liduva lya kukojana na Paolo. Liduva anelyo nkuida vanu vohe paing'ande yachiikala Paolo. Bahi Paolo, kutandikila ulyamba mpaka chinalyulo nkuva wavaelesa vanu mambo lohe pamo na kuhumya ushuhuda kwamba Ufalume wa Nnungu. Nkuva walinga kuvakulupisa vanu habali dya Yesu kwa kutanga malove la mu Sheliya ya Musa na la mmitabu vya manabii. ²⁴ Bahi vanu vanapawije apala vanji vânilakulupila malove lake, henga vanu vanji nanga pavanakulupidile. ²⁵ Bahi vanu kabla vakânambiukananga akuno uvatahukana, Paolo nkuyenjeja kutangola wachidoni, “Umumu Wanaswe âtangwele muhiu panatangwele na anakuluvenu kupitila kwanga nabii Isaya kuva, ²⁶ ‘Hwena kwa ava vanu ukavahaulile kuva, “Kupilikana mûmbepilikana, henga mukambekwelewa,

na kulola mùmbelola, henga mukambekameka.

²⁷ Kwa kuva, mitima ya ava vanu ìninonopa,
na makutu lavo lànaidopa kupilikana
na meho lavo lànionija.

Kuikavele ikàva uchocho,
vakanilola kwa meho lao,
na vakanipilikana kwa makutu lao,
na vakanikameka kwa mitima yao,
vakaningulaukila,
nanani nikanivalamya.” ’

²⁸ Bahi imaike kwenu mwenu kuva auno upohi wa Nnungu ùpelekejijwe kwa vanu vakávele Vayahudi na anevo vachivapilikanile.” ²⁹ Paolo pamalidile kutangola malove anelo, Vayahudi nkuukananga akuno uvatahukana vene kwa vene.

³⁰ Kwa uhiku wa vyaka vivili Paolo nkuikala kuing'ande yake yanapangile, wavapwechela vanu vammalele vachihwena unamwongela.

³¹ Nkuva wavahubilila vanu habali dya Ufalume wa Nnungu pamo na kuvahunda vanu habali dya Nang'olo Yesu Kilisto, bila kuyopa wala kudivilwa na munu woheyo.

**LILAILANO LYAHAMBI LYA NNUNGU KWA
VANU VAMMALELE**
**Portions of the Holy Bible in the Makonde language of
Mozambique and Tanzania**
**Porções da Bíblia Sagrada no idioma Makonde de
Moçambique**

copyright © 2008 Wycliffe Bible Translators, Inc.

Language: Makonde

Translation by: Wycliffe Bible Translators

Contributor: Pioneer Bible Translators

Copyright Information

© 2013, Wycliffe Bible Translators, Inc. All rights reserved.

This translation text is made available to you under the terms of the Creative Commons License: Attribution-Noncommercial-No Derivative Works. (<http://creativecommons.org/licenses/by-nc-nd/3.0/>) In addition, you have permission to port the text to different file formats, as long as you do not change any of the text or punctuation of the Bible.

You may share, copy, distribute, transmit, and extract portions or quotations from this work, provided that you include the above copyright information:

You must give Attribution to the work.

You do not sell this work for a profit.

You do not make any derivative works that change any of the actual words or punctuation of the Scriptures.

Permissions beyond the scope of this license may be available if you contact us with your request.

The New Testament

in Makonde

© 2013, Wycliffe Bible Translators, Inc. All rights reserved.

This translation is made available to you under the terms of the Creative Commons Attribution-Noncommercial-No Derivatives license 4.0.

You may share and redistribute this Bible translation or extracts from it in any format, provided that:

You include the above copyright and source information.

You do not sell this work for a profit.

You do not change any of the words or punctuation of the Scriptures.
Pictures included with Scriptures and other documents on this site are
licensed just for use with those Scriptures and documents. For other uses,
please contact the respective copyright owners.

2019-12-29

PDF generated using Haiola and XeLaTeX on 11 Nov 2022 from source files
dated 29 Jan 2022

e50d2b9d-5016-5132-9a8e-701dc953e2af